

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

SİYASET BİLİMİ YAKLAŞIMI İLE POLİS KURUMU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SİNAN ÇELİKSU

BURSA - 2006

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

SİYASET BİLİMİ YAKLAŞIMI İLE POLİS KURUMU

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

SİNAN ÇELİKSU

**DANIŞMAN
PROF.DR. ALİ YAŞAR SARIBAY**

BURSA - 2006

ÖZET

Bu çalışmada modern devletlerin kuruluşu ile aynı döneme rastlayan, polis kurumunun ortaya çıkış sürecini incelemek amaçlanmıştır. Modern devlet ve polis kurumunun ortaya çıkış sebepleri arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma Anglosakson ve kıta Avrupası polis sistemlerinin birbirinden temelde bir farklılık gösterdiği hipotezinden yola çıkar. Aslında modernleşme sürecini yaşayan bu ülkelerin sahip olduğu polis sistemleri arasındaki farklılıklar ekonomik, uluslar arası ilişkiler ve iç entegrasyon süreçlerine bağlı olarak incelenmiştir. Bu konunun sosyolojik olarak incelenmesinin modern devletin kuruluşu ile aynı döneme rast gelen “polis devleti sürecine daha iyi bir açıklama getirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın sonunda polis pratikleri ile devletlerin ekonomik, uluslar arası ve iç bütünleşme süreçleri arasında bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma sonucunda nispeten daha zor ekonomik, iç bütünleşme ve uluslar arası koşullar yaşayan kıta Avrupası ülkelerinde polisin ekonomik alanı dahi kapsayan müdahaleci bir kurum haline geldiği; diğer taraftan erken dönemlerde iç bütünleşmesini tamamlayan, stratejik olarak dış tehditlerden uzak olan ve kurduğu meclis yolu ile ekonomik problemlerini çözmek için bir yöntem geliştiren İngiltere’de, polisin suçun önlenmesi ve araştırılması ile sınırlandırıldığı gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Kameralizm, polis, polis devleti, polis bilim, modern devlet, oekonomi

ABSTRACT

In this study it is aimed to investigate the coming out process of the police institutions which happens at the same time with the beginning of the modern states. It is tried to reach an explanation about the relations between the processes which necessitated the setting up of police institutions and modern states. This study starts from the hypothesis that the Anglo-Saxon and constitutional states have fundamentally different police institutions and administrative systems. And the In fact the causes of different police institutions in this states which experiences modernization processes are investigated in the economic, international, and domestic integration processes of the states. By researching sociologically it is expected to bring a better explanation of the “police state” process which took place at the same time with the constitution of modern states.

At the end of the study, it is concluded that there is a connection between the police practices and the economic conditions, international relations and domestic integration processes. It is observed that while in the continental states which had had a relatively hard economic, international and integration processes, the police became an interventionist institution even in the area of economy; on the other side in England which maintained domestic integration early times and strategically free from threat of war and find a solution of economic problems through a council, the police was confined to detection and prevention of crimes.

Key words: Cameralism, police, police state, police science, modern state, oeconomy

ÖNSÖZ

Bu çalışmada ortaya konmak istenen, devlet yönetimlerinin yansımaları olarak ortaya çıkan polis sistemlerinin belirlendiği tarihi süreçlerdir. Bu bağlamda çalışmanın polisle alakalı değişik bir bakış açısını takip ettiği söylenebilir. Bu bağlamda polislik işi ile ekonomi ve siyaset arasında bir bağ kuruluyor olması polis ve polis devleti kavramının anlaşılabilirliğine katkı yapması açısından önemli görülmektedir. Polis üzerine dilimizdeki literatürün zayıflığı ve polisi bilinen dar manasının dışında on yedinci yüzyılda ortaya çıkış biçimi ile ele alan çalışmaların azlığı çalışma aşamasında en büyük zorluğu oluşturmuştur.

Çalışmanın ortaya çıkmasında her türlü desteği vererek katkısını esirgemeyen tez danışmanı sayın Prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Bursa 2006

Sinan Çeliksi

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	iv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1. MODERN KURUMSAL POLİSİN ORTAYA ÇIKIŞI	4
1.1. Modern Öncesi Polis Pratikleri	7
1.1.1. Hue and cry (tellal çıkarma):	9
1.1.2. Trial by ordeal (deneyerek yargılama):	9
1.1.3. Watch- ward (bekçilik):	10
1.2. Modern Polisliği Modern Öncesi Polislikten Ayıran Özellikler	10
1.2.1. Çift taraflılık	11
1.2.2. Profesyonellik ve ordudan ayrılmış olma	17
1.3. Modern Polisi Ortaya Çıkaran Sebepler	18
1.3.1. Şehirleşme ve artan suç oranları	20
1.3.2. Sınıf kontrolü	21
1.3.3. Ekonomik gelişmenin ihtiyaç duyduğu kamu düzeni	27
1.3.4. Profesyonelleşme ve orduda ayrışma ihtiyacı	27
1.3.5. Modern devlet ile birlikte gelen kaygılar	29
1.3.5.1. Toplumu biçimlendirme İhtiyacı	30
1.3.5.2. Topluma nüfuz etme ihtiyacı	31
İKİNCİ BÖLÜM	34
2. MODERN POLİSİN ORTAYA ÇIKIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	34
2.1. Siyasal Mücadeleler	34
2.2. Ekonomik Durum	42
2.3. Uluslararası İlişkiler	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
3. MODERN POLİS SİSTEMLERİ	57
3.1. Kıta Avrupası	61
3.1.1. Alman polis sistemi ve ya kameralizm	62
3.1.2. Fransa	77
3.1.3. Piyasa polisi anlayışı	81
3.2. İngiltere	89
SONUÇ	95
KAYNAKÇA	97
ÖZGEÇMİŞ	103

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
a.e.	Aynı eser
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.md.	Adı Geçen Madde
a.g.tb.	Adı Geçen Tebliğ
a.g.tz.	Adı Geçen Tez
a.y.	Aynı yer
b.a.	Eserin bütününe atf
Bkz.	Bakınız
bkz. aş.	Eserin kendi içinde aşağıya atf
bkz. yuk.	Eserin kendi içinde yukarıya atf
c.	Cilt
çev.	Çeviren
der.	Derleyen
ed.	Editör
h.	Hicrî
haz.	Hazırlayan
k.g.	Karşı görüş
karş.	Karşılaştırmız
m.	Miladî
mad.	Madde
nu.	Numara
p.	Page
s.	Sayfa
ss.	Sayfadan sayfaya
sy.	Sayı
ts.	Basım tarihi yok
v.dğr.	Ve diğerleri
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve devamı
vol.	Volume
vr.	Varak
vs.	Vesaire
y.y.	Basım yeri yok

GİRİŞ

Bu araştırmada; ilk polislik sistemleri ile modern polisin ortaya çıkış sebepleri üzerinde durulmuş, kıta Avrupası ve Anglosakson polis sistemleri arasında bir farklılık olup olmadığı, varsa bu farklılıkların sosyolojik olarak açıklanıp açıklanamayacağı üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede, polis sistemleri ile devlet yönetimleri ve devletlerin uyguladıkları ekonomi modelleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan liberal ve mutlak yönetimlerin yanında polis devleti tecrübesi de göz önüne alınarak bu farklılıkların sosyolojik bir çevrede anlamlandırılmasına çalışılmıştır.

Çalışma yapılırken tarihi verilerden istifade edilmiş, bu sayede polis sistemleri ve devlet yönetim biçimleri arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu açıklama sosyolojik bir zemine oturtulmak istendiğinden polis pratikleri görev sahası ve yetki alanlarının belirlenmesinin sosyal olgularla ilişkilendirilmesine çalışılmıştır. Bu sayede belirli ekonomik ve idari sistemlerin ortaya çıkışı, monark ile tebaa arasındaki mücadele ve gerilim diyalektiğinin dışında, iç entegrasyon süreçleri, ekonomik koşullar ve dış siyasi mücadeleler temelinde anlaşılmaya çalışılacaktır. Bunu yaparken “polis devleti” tecrübesinin yaşandığı kıta Avrupası polis sistemleri üzerinde ağırlıklı olarak durulacak bu sayede hem polis devleti tecrübesi bu sosyolojik sebep sonuç ilişkisi içerisinde farklı bir açıdan değerlendirilecek hem de polis kavramının manası sadece suçların önlenmesi ve araştırılması ile sınırlı anlayışın ötesine genişletilmeye çalışılacaktır. Bu açıdan ekonomi ve polis arasındaki karşılıklı ilişki üzerinde önemle durulacak, aralarındaki karşılıklı belirleyici ilişki gösterilmeye çalışılacaktır.

Bu çalışmanın amacı polis kavramının geniş bir biçimde yeniden tanımlanması ve bu sayede devlet üzerine yapılan çalışmalarda yerini almasının sağlanmasıdır. Polis kavramı üzerine bu geniş anlamı işleyen Türkçede neredeyse hiç kaynak bulunamaması bu bakımdan önemli görülmektedir. Çalışmada ortaya konmak istenen sonuç sadece kavramı genişletmek değil, aynı zamanda polislik oluşumlarının biçimlenme tarzlarını belirleyen sosyolojik olguların ortaya konabilmesi; polis kurumunun iktidar ilişkilerinde

önemli bir noktaya oturuyor olmasından hareketle iktidar, egemenlik, güç ve mutlak yönetimler üzerine çalışmalara değişik bir yön getirebileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda varılacak sonuçlar ışığında, polis kavramı basitçe suçun önlenmesi ve araştırılması olarak ifade edilen anlamının ötesine çıkacak; devlet gücü bu gücün kullanımı ve meşruiyeti ile ilgili teorilerin dikkate alması gereken bir konuma yerleşecektir. Polisliğin sadece tercih edilen bir yöntem değil sosyal olaylar tarafından biçimlendirilen bir olgu olarak anlaşılmasının bugün de polisle alakalı olarak yapılan çalışmalar için değerli olacağı düşünülmektedir.

Araştırma yapılırken; polisliğin modern bir kurum olarak ortaya çıkışının sosyolojik sebepleri olduğu; yine bu sebepler dolayısı ile değişik süreçleri yaşayan ülkelerde değişik polis pratikleri görüldüğü; bu farklılığın kıta Avrupası ve İngiltere polis sistemlerinde en anlaşılır biçimde ortaya çıktığı, bu farklılıkların sosyolojik olarak açıklanabilir olduğu; bu açıklayıcı nedenlerden en belirleyici olanların ekonomi, entegrasyon süreci ve uluslar arası siyasi mücadeleler olduğu hipotezlerinden yola çıkılmıştır.

Çalışma polislik sistemleri arasında farklılıkları oluşum süreci temelinde ele aldığından 17,18 ve 19. yüzyılları esas almaktadır. Araştırmada polislik açısından kıta Avrupası ve İngiltere karşılaştırması yapmaktadır. Bunun için İngiltere ile kıta Avrupasından bu gün de aynı gelenek içerisinde genel karakteristiğini koruyan ve birbirinden ayrı süreçleri yaşasalar da benzerlik arz eden Almanya ve Fransa örnekleri temel alınmıştır. Ancak bunun yanında tamamen farklı süreçler yaşasalar da tezimize konu olan yanları ile Danimarka ve Venedik de incelemeye dâhil olmuşlardır.

Araştırma yapılırken literatür taraması yöntemi kullanılmış olup kütüphaneler aracılığı ile yazılı eserlerde istifade edilmeye çalışılmıştır. Bunun için Uludağ üniversitesi, Ortadoğu teknik üniversitesi ve boğaz içi kütüphaneleri ile internet üzerinden; jstor ve ebscho online kütüphanelerinin yanında internet kaynaklarından da istifade edilmiştir. Araştırma sürecinde karşılaşılan temel sorun konu ile ilgili kaynak yetersizliği olmuştur. Konu ile alakalı olarak Türkçede hemen hemen hiçbir çalışmanın olmaması çalışmayı zorlaştırırken, İngilizce kaynaklara yönelinerek problem çözülmeye

alışılmıştır. Bu çerçevede araştırmanın tamamlanabilmesi için on dört adet Türkçe ve altmış beş adet yabancı olmak üzere toplam yetmiş dokuz kaynaktan istifade edilmiştir.

Çalışma yapılırken birinci bölümde çalışmanın amaçlarına uygun olarak modern polise geçişin anlaşılabilmesi için modern öncesi polislik biçimlerinin genel karakteristiği hakkında bilgi verilmiş ve bunlar modern polislik öncesi kullanılan yöntemlerden verilen örneklerle anlatılmaya çalışılmıştır. Bunun ardından hemen modern polisliği belirleyen ve modern öncesi polislikten ayıran özellikler sıralanmaya çalışılmıştır. Daha sonra devlete ait bir kurum olarak polisin ortaya çıkma sebepleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, hipotezlerimizden biri olan polislik sistemleri arasındaki farklılıkların sebepleri ortaya konmaya çalışılmış, bunlar iç siyasi durum, ekonomik sebepler ve uluslar arası ilişkiler olarak incelenmiştir.

nc bölümde bu ortaya çıkan devlet ve polis sistemleri üzerinde durulmuş, Kıta Avrupası ve Anglosakson polis geleneği ayrı ayrı incelenmiştir. Anglosakson gelenek İngiltere ve kıta Avrupası Fransa ile Almanya rnekleri ile incelenmiş olup, Adam Smith ve Hegel gibi düşünürlerin görüşlerine yer vererek bu sistemlerin ilişkiselliği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MODERN KURUMSAL POLİSİN ORTAYA ÇIKIŞI

İnsanlar ne zaman grup ve topluluk halinde yaşamaya başlamış iseler o andan itibaren bireysel ve daha sonra grup ve ya topluluk düzeyinde çıkar çatışmaları; dolayısıyla kabul edilen ve edilmeyen davranış kalıpları oluşmaya başlamıştır. İşte bu davranış kalıplarını belirleyen, denetleyen ve bu kalıplara uyulmasını sağlayan bir birim olarak polis, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ikinci sırada yer alan güvenlik ihtiyacını karşılamak üzere ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, gelişmiş ve ya gelişmemiş, az ya da çok örgütlü her tür ilkel grup veya toplulukta bir biçimde yerine getirilen bir polislik hizmetinden bahsetmek olanaklıdır. Bunu, günümüz polisliğine gelen yolun ilk adımı olarak kabul etmek gerekir. Polis sistemlerinin ilki Romalılara kadar gider. "Cesar Augustus askerlerini Roma'da polis olarak kullanmış ve hâkimiyeti altındaki diğer uluslara da bunu kopyalayarak yayılmasını sağlamıştır."¹

Devlet ve polis güçlerinin inşa süreçleri birbirleriyle yakından ilişkili olmalarına karşın polis, modern devletle birlikte ortaya çıkmış bir kurum değildir. Bay ley'in tanımını izlersek: polis "guruptaki kişiler arası ilişkileri fiziksel güç kullanarak düzenlemek amacıyla bir grup tarafından yetkilendirilmiştir. Bu tanım üç asıl unsuru barındırmaktadır: Fiziksel güç, içe dönük kullanım ve kolektif yetkilendirme.² Yani içe dönük olarak güç kullanmak üzere toplulukça yetkilendirilmiş her kurum ve ya kişiye polis demek olanaklıdır.

Kelimenin kökenlerine baktığımızda polis kelimesi Yunancada şehir anlamına gelir. Bir şehirdeki yürütme gücüne sahip, hayatın mülkiyetin ve sağlığın korunması ile görevli, yasaları uygulayan sivil güçtür. Fransızcada polis kelimesi (policer) toplumun gücünü ifade eder. Kelime bugünkü manada suç ve suçluların araştırılıp önlenmesi olarak ilk defa 1829 'da İngiltere de Sir Robert Peel tarafından tanımlanmıştır.³

¹ Çağlar Ali, "Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı", *Polis Bilimleri Dergisi* Cilt 1(4) s.125

² Bayley David, *Patterns Of Policing* Rutgers University Press New Brunswick; aktaran, Ergut Ferdan, *Modern Devlet Ve Polis, Osmanlıdan Cumhuriyete Toplumsal Denetimin Diyalektiği*, İletişim Yayınları 2004, İstanbul s.22

³ Sullivan, John L., *Introduction to Police Science*, Mcgraw-Hill Book Company, s.1

Polis kurumu ve kavramı antik Yunan'a kadar dayansa da Avrupalı bir kavramdır ve her ne kadar polislik işi tüm topluluklarda bir biçimde var olmuşsa da bugün anladığımız manada kurumsal bir yapı ancak modern devletin doğuşuyla ortaya çıkmıştır.

Modern öncesi polislik kurumsal anlayıştan uzaktır. Devlet içerisinde bu fonksiyonu yerine getirmek üzere kurulmuş, özelleşmiş, profesyonel kurumsal bir yapı mevcut değildir. İlerleyen kısımda açıklanacağı gibi feodal yapıdaki iktidar ilişkilerinde topluma nüfuz etme, biçimlendirme, eğitime gibi kaygılar yoktur. Tarım toplumunda monark ülke içerisinde asayişini sağlamak, tekil suçlarla mücadele etmek gibi kaygılar taşımaz. Polislik işi tek silahlı güç olan ordu tarafından sonraki bölümde tanımlanan "kolektif sorumluluk" ilkesi çerçevesinde yerine getirilir. Mülk sisteminin gereği olarak toprak sahipleri kendi korunmalarını kendileri sağlamaktadır. Ancak modern ulus devletlerin kurulmasıyla ki devlet için tebaasını yönetmek ve yönlendirmek merkezi bir kaygı haline gelir ve modern polislik kurumları ordudan ayrı profesyonel kurumlar olarak ortaya çıkmaya başlar.

Modern devletin kuruluş aşamasında polisliğin bugün anlaşılan manasının çok ötesinde geniş bir anlamı kurumun da daha geniş fonksiyonları vardır. Polislik devlet egemenliğinin toplum üzerinde kullanılma biçimidir denilebilir. Dönem polisliğine ait birçok uygulama bugün polis kavramı çerçevesinin dışında anlaşılabilir da bu anlam Fransızcadan iktibas edilen İngilizce "policie" kelimesinin İngilizce karşılığı olan "policy" kelimesinde mevcuttur. "Police" ve "policy" kelimeleri Avrupa'da ayrılmamış fakat büyük ölçüde paralel biçimde kullanılmıştır. Oxford İngilizce sözlüğü kelimeyi "bir organize devlet (1930) ve hükümet ve ya yönetimin organize biçimi (1837)"⁴ olarak tanımlamıştır. "Francis Bacon "policy" kelimesini hükümet ile eş anlamlı ve bir defasında hükümeti şehir ve cemiyetlerin polisliği olarak tanımlamıştır. Polislik bir hükümet etme sanatıdır. Polis gibi policy kelimesi de neyin "polisiye" (politize değil) edileceğine dayanır."⁵

⁴ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London s.10

⁵ Neocleous, a.g.e.,s.12

15. yüzyıl sonundan itibaren Avrupa’da söylemler polis kavramı etrafında merkezlenir. Fransız- burgundian police kelimesinden çıkan police kelimesi tüm kıta Avrupa’sına yayılır ve değişik ülkelerde bu kelimeden mülhem birçok kelimenin ortaya çıkmasına yol açar: Policei, Pollicei, Policey, Pollicey, Pollizey, Pollizei Politzey, Pollucey ve Pullucey. Kelimenin söylenişi değişse de anlam sürekli aynı kalır: bir toplumun iç yaşamının genel refah ve iyi düzeni destekleyici bir biçimde kanuni ve idari olarak düzenlenmesi, sosyal hayatın sınıflandırılması ve iyi düzenin devamı için gerekli görülen aktivitelere polis araçları (policey ordnung, policeordnungen) denir ve nüfusun devletçe yönetimini ifade eder. Almanya’da “Polizeistaat” (polis devleti)’nin yükselişi ile birlikte bu “iyi düzenlenmiş polis devleti” (Well Ordered Police State) halini alır.⁶ “Kıta Avrupa’sında polisin oluşumu bürokratik yapıda ve aristokrasinin etkisinden kurtulmuş bir modern devlete geçişi gösterir.”⁷

Polis kavramı tarihsel olarak düzenin ortaya konmasının yolunu anlatmak için kullanılır.⁸ Ancak burada bir sivil toplum devlet ayrımının yapılabilmesi için polise ihtiyaç duyulduğunun de göz ardı edilmemesi gereklidir⁹. Devlet, sivil toplumu polisle şekillendirir ve yönetir. Dolayısıyla polis kavramı devletin gücünün doğasını anlamak için kullanılan egemenlik, yasallık ve politik teori kavramları kadar önemlidir. “Polisin tarihi devletin tarihidir. Polisi devlet gücünden bağımsız düşünmek ekonomiyi kapitalden bağımsız düşünmek gibidir.”¹⁰ “Polis düzen güvenlik ve kanun gibi diğer kavramlarla beraber burjuva toplumunu anlamak için temel kavramdır. Burjuva toplumunda güç kullanımı anlamak ancak bu sayede mümkün olabilir.”¹¹

Polis kavramını Avrupa’da ilk kullananlar Fransızlar olsa da polise vurgu yapıp teşkilatlanmasını kuran ilk devlet Prusya’dır. Almancaya Polizei kelimesi Fransızca polir (iyi düzen geliştirmek) kelimesinden gelmiştir. Eş anlamlısı olmadığından düzen,

⁶ Neocleous, a.g.e. s.1

⁷ Gatti-Gleizal-Journes, Batı Demokrasilerinde Polis(Çev) Mustafa Kandemir Temiz Yayınları 2000 s.99

⁸ Bawa P. S. “Urban Policing” (Çevrim içi) <http://www.indiaseminar.com/1999/483/483%20bawa.htm> 03.03.2006

⁹ Brosio Richard, Civil Society: Concepts And Critique From A Radical Democratic Perspective [Http://Eserver.Org/Clogic/2005/Brosio.Html](http://Eserver.Org/Clogic/2005/Brosio.Html)

¹⁰ Tomlins Chritopher, Law Labour and İdeology İn Early American Republic Cambridge:Cambridge University Pres s.38 aktaran Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London s.Xi

¹¹ Neocleous, A.g.e. s.xii

refah ve güvenliği ifade etmekte kullanılmıştır. 18. yüzyılda polizei; wohlfahrt (refah) ve gemeine nutz (kamu yararı) ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bu anlamda kamu yararı ve genel refah polisliği bir politika formu ve politika devleti (Polizeistaat) olarak anlaşılmalıdır.¹²

Polis tarafından sağlanacak olan düzen devletin düzenidir. Bu açıdan polislik devletin sosyal hayata girdiği tüm alanları ifade eder. Bu yüzden polislik üzerine ilk tartışmalar Polizeistaat ya da polis devleti üzerinedir. Yani geniş, çeşitli, iç idare refah ve gözetime dayanan bir devlet; ilk polis devleti (polizeistaat) bir erken dönem refah devletidir denilebilir.¹³

1.1. Modern Öncesi Polis Pratikleri

Bu bağlamda modern polisin ortaya çıkışını anlayabilmek için modern öncesi polisliğe bir göz atmak faydalı olabilir. Modern öncesi dönemin genel özelliklerine uygun olarak bir polislik sistemi hep var olmuştur. Bu sistem kurumsal bir yapıya kavuşmasa da polislik fonksiyonu bir biçimde ancak sadece amatör olarak yerine getirilmiştir.

Modern öncesi dönemde, herhangi bir ülkenin kültürel ve siyasi özgürlüklerinden bağımsız olarak polisliğin evrensel modeli daha sonar açıklanacak olan ve kolektif sorumluluk olarak adlandırılan modeldir.¹⁴ Teknolojik gerilik ve kaynakların sınırlılığı nedeniyle pre-kapitalist devlet ister feodal ister patrimonial tahakküm biçimleri altında olsun topluma nüfuz edemez. Böyle bir derdi de yoktur.¹⁵ Temel hedef, gündelik yaşama mümkün oldukça az müdahale ederek mümkün olduğu kadar çok geliri merkeze taşımaktır. “Bu yüzden kamu düzenini sağlama görevi yerel

¹² Dyson, State Tradition In Western Europe, P. 118; Hubert Johnson The Concept Of Bureaucracy In Camerlism, Political Science Quarterly, Vol 79 1964, Pp378-402 aktaran: Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London

¹³ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London s.8

¹⁴ Ergut Ferdan, “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001s.63

¹⁵ Spitzer Steven “The Political Economy Of Policing, Greenberg”, (Ed) David F. Crime and Capitalism, Temple University Press California s.572 aktaran Ergut Ferdan, “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001s.63

güçlere devredilir. Bunun yeterli olmadığı durumlarda da son çare olarak ordu devreye sokulur. Bu ise yerelliklere kendi hayatlarını düzenlemek için kolektif sorumluk yüklemekle mümkün olur ki bunun da ima ettiği belirli bir polislik tarzı vardır.”¹⁶

Polis memurları çalınmış bir malı bulduklarında karşılığında kazanacakları ödül için çalışıyorlardı; bu tarz ödülleri getirmeyecek suçlarla ise kimse ilgilenmiyordu. Devrim öncesi Fransa da devlet görevlileri, devletin mali gücünün artırılmasına yönelik olarak kentlerin yetkililerle sürekli bir pazarlık süreci içindeydiler. Fakat o bölgelerde hala yabancı gibiydiler. Halkın gündelik hayatlarının denetimi ve kontrolünü belediye otoritelerine, bölgesel mahkemelere, kilise görevlilerine ve yerel lordlara bırakıyorlardı.

İlk polislik faaliyetleri zaten var olan silahlı güçler yani askeriye ve ordu tarafından yerine getirilir. Ordu tarafından yerine getirilen polislik özellikle Roma İmparatorluğu döneminde görülmüştür. Ordu daha çok vilayetlerdeki kanun ve düzenin devamını sağlama amacıyla kullanılmıştır.¹⁷ Roma imparatorluğundan kalan bu sistem aynı zamanda orduya içeride büyük bir nüfuz sağlamaktadır.

Pre-modern devletlerin ortak özelliği birçok alanın polislik işinin dışında bırakılmış olmasıdır. Devrim öncesi Fransa’ında devlet memurları devletin mali gücünü artırmak için şehirlerin yetkilileri ile devamlı bir pazarlık halindedir. Ancak bu pazarlıklara dışarıdan bir unsur olarak katılırlar. Merkezi hükümet, günlük denetimi ve halkın kontrolünü belediye yetkililerine, bölgesel idarelere, kilise görevlilerine ve yerel beylere bırakmışlardır.¹⁸ Bu ortanda devletin kolektif sorumluluk anlayışının yansıması olarak, devletin kamu düzeni ile alakalı kaygılarının bulunmamasının da etkisi ile ortaya çıkan polis pratikleri örneklerde de görülebileceği gibi; egemenlik kolektif yetkilendirmelerle elde edilmediği ve devletin halkın rızasını kazanmak gibi bir kaygısı olmadığı için toplumu tatmin etmekten uzak, sorunları çözmeyip üzerini örten ve yer yer vahşice uygulamalarda bulunan bir yapıdadır. Kolektif sorumluluk ilkesinin ve polisliğin yerelliklere bırakılmışlığının en güzel üç örneği şu şekilde sıralanabilir.

¹⁶ Ergut Ferdan, a.g.m., s.64

¹⁷ Hoebel E. Adamson The Law Of Primitive Man. Newyork: Atheneum 1976 155 aktaran; Çağlar Ali “Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı”, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4) s. 124

¹⁸ Tilly Charles Contentious French Cambridge: Harward University Press s.260 aktaran Ergut “Ferdan, Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 65s.

1.1.1. Hue and cry (tellal çıkarma):

Modernlik öncesinde kolektif sorumluluk ilkesinin en bariz uygulamalarından birisidir. İki adet suç tanımlanmıştır. Adam öldürme ve hırsızlık. Kabileler halinde yaşayan toplumlarda, kabileden bir kişi bir suç işlediğinde tüm kabileye o suçluyu hükümdara teslim etme görevi yüklenir. Bu görev çıkarılan tellallarla ilan edilir. Bu kutsal görev yerine getirilmediğinde tüm kabile bundan sorumlu tutulur ve cezalandırılır.¹⁹ Cemaatler ve kabileler halinde yaşayan topluluklar topluluk üyelerinin cezai sorumluluğunu hep birlikte taşır. Aynı zamanda burada görüldüğü gibi suçluyu cezalandırma işi hükümdara aitken suçu soruşturma ve suçluyu bulma yani polisliğe ait görevler kabileye bırakılmıştır. Bu da tek taraflılık olarak adlandırılan ve devletin vatandaşın rızasını kazanmak gibi bir kaygısının olmadığı sistemdir.

1.1.2. Trial by ordeal (deneyerek yargılama):

Bu yöntem ceza vererek karar vermeyi içerir. Devletin adaleti sağlamak gibi bir kaygısının olmadığı en açık göstergesidir. Suç şüphesi ile yakalanan kişinin ayakları kömürde yakılır, elleri kaynar suya sokulur veya nehre fırlatılır. Kişinin ayakları ve elleri yanarsa veya boğulursa kişinin suçlu olduğuna hükmedilir. Çift taraflı polislik ilkesi gelişmediği, otoritenin ve dolayısıyla polisin halkı memnun etmek, ya da rızasını kazanmak gibi bir kaygısı olmadığı için, polis kendisine fayda sağlamayacak konuları soruşturmaya tabi tutmaz.²⁰ Polisiye soruşturmanın metafizik inançlara bırakıldığı ve aynı zamanda bir suç cezasız kalmasın diye masumların cezalandırılmasının göze alınabildiği, tek tek olayların ayrıştırılmadığı, polisliğin adalet ve huzuru sağlamak yerine gözdağı vermek için kullanıldığı bir yöntemdir.

¹⁹ Sullivan, a.g.e., s.4

²⁰ Sullivan, a.g.e., s.4

1.1.3. Watch- ward (bekçilik):

Bu yöntem amatör olarak yerine getirilen polislik işine güzel bir örnektir. Modern dönem öncesi her kabile bir gündüz (ward) ve gece bekçisi (watch) görevlendirmek zorundadır. Bu da modern devriye sisteminin bir başlangıcı olarak görülebilir.²¹ Ancak buradaki devriye bizzat vatandaş tarafından yerine getirilir. Devlet bu konuda kendisini sorumlu hissetmez. Polislik işi yerel otoritelere bırakılmıştır. Devlet seçicidir ve sadece kendisini ilgilendiren konularla ilgilenir.

1.2. Modern Polisliği Modern Öncesi Polislikten Ayıran Özellikler

Avrupa'da modern ulus devletlerin kurulması ile birlikte ortaya çıkan modern polis yapıları, önceki ilkel formlarından büyük farklılıklar gösterir. Modern devletin kurulmasından önce büyük ölçüde ordu, toprak sahipleri ve yerel halk tarafından yerine getirilen polislik faaliyetleri yeni devletin kaygı ve ihtiyaçları gereği devlet tarafından ele alınmış ve daha geniş çaplı ve kapsamlı olarak yerine getirilmiştir. Her şeyden önce bu fonksiyonların devletin görevi olduğu anlayışı yerleşmiş, bunun için üniformalı ve eğitilmiş birimler kurulmuştur. Polislik faaliyetleri gelişip genişledikçe devletin vatandaş üzerine her türlü egemenlik kullanımının birincil aracı haline gelmiş, faaliyet alanları devletlerin kendilerine özgü durumlarına göre ekonomik alana kadar uzanabilmiştir.

Modern polisliği belirleyen ve onu modern öncesi uygulamalardan ayıran özellikler aynı zamanda kurumsal polislik sisteminin ortaya çıkış sebepleri ile de paralel bir görünüm arz eder. Modern polisi belirleyen en önemli iki özellik kolektif sorumluluk ilkesinden vazgeçilerek halkın rızasını kazanmaya yönelik çift taraflı bir polis sisteminin kurulması ve polislik işinin ayrılmış profesyonel bir kurum aracılığı ile devlet tarafından yapılmasıdır.

²¹ Sullivan, a.g.e., s.4

1.2.1. Çift taraflılık

Temel amacı mümkün olan en fazla artı değere el koymak olan pre-kapitalist rejimlerde toplumsal yönetimin ayrıntıları önemli değildir. Yöntemden ziyade hedefler önemlidir. Pre-kapitalist devlet, ister feodal ister patrimonyal tahakküm biçimine sahip olsun, sınırlı teknik yeterlilik ve denetleyici kaynaklarından dolayı, topluma nüfuz edemiyordu. Aslında, pre-kapitalist devlet, uygulamak zorunda olduğu dolaylı idare sistemi nedeniyle topluma nüfuz etme ihtiyacı da duymuyordu. Başlıca hedefi, tebaasının gündelik yaşamına çok da fazla müdahil olmadan artık ürünü toplayabilmektir. Ya sorumluluk, aracı kurumlara/kişilere devrediliyordu ya da son çarı olarak orduya başvuruluyordu. Kendi yaşamlarını düzenlemeli yolunda yerelliklere, kolektif sorumluluğun devredilmesi/dayatılması anlamına geliyordu. Bu da ister istemez belirli bir polislik tarzını dayatıyordu. Nüfusun rızasını kazanmak da önemli olmadığından, polis açıkça hâkim sınıfın çıkarlarına hizmet edecektir. Oysa kapitalizmle birlikte halk “mamul mal” gibi değerlendirilmezler. Artık onlar, üzerinde yatırım yapabilecek potansiyel kaynaklardır. Kapitalizmle birlikte toplumsal ilişkiler tahmin edilebilir örüntüler gerektireceğinden sonuç, merkezi ve oldukça rasyonelleşmiş bir idari sistem olacaktır.²² Bu doğrultuda, endüstriyel ekonomiye geçişle birlikte denetim, doğrudan baskı/caydırmaya dayalı pratiklerden, bilgi ve istihbaratı daha fazla kullanmaya başlayan kapsayıcı ve daha dolaylı pratiklere çevrilmiştir.²³

Devleti sadece veya esas olarak bir yürütme organı olarak ele anan elitist devletçi perspektifler, devleti olduğundan daha fazla homojenmiş gibi düşünürler. Devletin altyapısal iktidarının gelişmesiyle, ya da Mann’ın kullandığı deyimlerle söylersek, devletin kendi iktidarını “toplumun üzerinden” değil de “toplumun içinden” kurmasıyla birlikte, polisin nitelikleri de ister istemez değişecektir. Yasal sistemi temsil ediyor oluşuyla, gündelik yaşamı merkezi otoriteye bağlayan polis, halk tarafından devletin doğrudan bir sembolü olarak anlaşılmıştır. Aslında bu anlayış, şimdi üzerinde

²² Ergut Ferdan, Modern Devlet Ve Polis, Osmanlıdan Cumhuriyete Toplumsal Denetimin Diyalektiği, İletişim Yayınları 2004, İstanbul s.36

²³ Ergut, a.g.e., s.34

duracağımız tepkici polislikten pro-aktif polisliğe geçiş sürecinin önemli bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır

Merkezi devletlerin kurulması geleneksel otorite biçimlerinin zayıflamasına ve ya yıkılmasına yol açar. Yerel otoritelerin zayıflamasının yanında reform hareketleri ve modern devletin reform hareketlerinin etkisi ile yaratılan seküler dünya ve seküler düzenin devletçe kurulacağı fikri polisliği birçok sosyal görevin de içine çeker. Kıta Avrupası polis sisteminin planlı ekonomiye yaptığı vurgu onu ekonomik hayatın içerisine sokar. Fransa'da 1628 tarihli Strazburg polis düzenlemelerinin temel amacı düzensizlik, kanunlara karşı gelme, her türlü yanlışlık, günah ve ahlak bozukluğunun düzeltilmesidir. Düzenleme Pazar kilisesine devam, küfür, yalancı şahitlik ile de ilgilenir çocukların büyümesi, ev hayvanları hizmetçi barındırma, düğün ve vaftiz törenlerindeki harcamalarla da ilgilenir.²⁴ Devlet için artık kendi vatandaşı üzerine nüfuz etmek önemli bir görev haline gelir. Seküler bir tanrı olarak kurulan modern devlet ortadan kaldırdığı tüm kurumların yerini doldurmak zorundadır.

Bu bağlamda Hobbes'in düşüncelerine yer vermek doğru olacaktır. "Hobbes, Leviathan ı toplumsal sözleşmenin ürünü olarak sunarken, siyaseti tanrı katından insan katına indirmekte ve Rönesans bireyselliğini ulusal bireysellik haline getirme konusunda bir adım daha atarak, klasik ulus-devlet anlayışına yaklaşmaktadır. İkincisi, Hobbes un Leviathan'ın elinde tuttuğu kılıç, bireyi toplumsal sözleşme yapmaya yönelten en temel ihtiyacının, yani güvenlik ihtiyacının garantisidir."²⁵ Böyle bir ortamda siyasal düşünürlerin de devlet merkezli teoriler üretmesi gayet doğaldır. "İnsanları yabancıların saldırısından ve birbirlerinin zararlarından koruyabilecek ve böylece kendi emekleriyle ve yeryüzünün meyveleriyle kendilerini besleyebilmelerini ve mutluluk içinde yaşayabilmelerini sağlayacak böylesi bir genel gücü kurmanın tek yolu; bütün kudret ve güçlerini tek bir kişiye veya hepsinin iradesini oyların çokluğu ile tek bir iradeye indirgeyecek bir heyete devretmeleridir. Yani kendi kişiliklerini taşıyacak tek bir kişi veya bir heyet tayin etmeleri ve herkesin bu kişi veya heyetin ortak barış ve güvenlikle ilgili işlerde yapacağı veya yaptıracağı şeylerin amili olmayı kabul etmesi ve kendi

²⁴ Knemeyer Franz- Ludwig, "Polizei" Economy and Society Vol 9., No. 2, 1980 s.173

²⁵ Hobbes Thomas, Leviathan, (Çev) Semih Lim Yapı Kredi Yay İstanbul 2004 s.11

iradesini o kişi veya heyetin iradesine ve muhakemesine onun muhakemesine tabi kılmasıdır. Bu onaylamak veya rıza göstermekten öte bir şeydir”²⁶

Devlet artık kilise, yerel otoriteler ve yerine göre aristokratlar ile çokça muhtaç olduğu ekonomiye ait alanları doldurmak zorundadır. Bundan sonar artık her şey bir şekilde devlet ve dolayısı ile polislik ile ilişkili hale gelir. Önceleri gündelik ve sıradan olan olaylar polislik işinin merkezileşmesi ile siyasi bir boyut kazanır.

Bürokratik örgütlenmeler, bir taraftan örgütsel olarak tanımlanmış görevleri ifa eden tarafsız kişiler olarak merkezin değerlerini toplumun gündelik hayatında hissedilir kılar. Fakat öte yandan, halkın genelinin onayı olmadan toplumsal kontrol polis eliyle sağlanamayacağından toplumda var olan polislik işiyle uğraşan çeşitli güçlerin merkezileşmesi anlamına da gelir. Bu süreç sonucunda polis o güne kadar sorumlu olmadığı idari veya sosyal yardım gibi alanlara çekilmiş olur. Polisin devletin doğrudan temsilcisi olarak algılanması esas olarak Ferdan Ergut’un çift yönlü polislik olarak adlandırdığı bu sürecin bir sonucudur. En geniş anlamı ile düzene ilişkin yasalaşma faaliyetleri arttıkça polis toplumsal refahı sağlama görevi ile de karşı karşıya kalmıştır. Nihayetinde bu tarz yasaları uygulamaya muktedir en yaygın kamusal örgütlenme polistir.

Denetimin sağlanması artık merkezi hükümet yetkililerinin işidir. Denetimin ve gözetlemenin kuralları ve uygulamaları bürokratikleşmiş ve nihayet, olaylar henüz olmadan önlem almaya dönük istihbarat faaliyetleri büyük ölçüde artmıştır. Önlemek tedavi etmekten daha iyidir. Öncelikle, devlet bu geçişle birlikte kendi istihbarat ve polis güçlerini kurmuş ve böylece yerel güçlere karşı üstünlük kazanma yolunda önemli bir mesafe almıştır.

Önleyici polislik ister istemez polislik işinin niteliğini değiştirerek ona “çift yönlü” bir nitelik kazandırmıştır. Bürokratik örgütler bir yanda, örgütçe saptanmış görevleri yerine getiren (toplumsal etkilerden muaf) kişiler aracılığıyla “merkezin” değerlerini gündelik yaşama yansıtma kapasitesine sahiptir. Öte yandan genel halkın rızası olmasızın, ülke içindeki kontrolün polis aracılığıyla sağlanması olanaksızdır. Modern devlet, kendi dışındaki toplumsal kurumları ortadan kaldırmak veya

²⁶ Hobbes, A.g.e. s.130

zayıflatmak suretiyle toplumla arasındaki tamponları da kaldırmış olur. Başka bir deyişle polis gücünü merkezileştirmek, sorumluluğu da merkezileştirir. Merkezi polisin, o ana kadar kendisinden beklemeyen idari ve toplumsal refaha ilişkin görevlerin içine çekilme süreci böyle başlamıştı.”Toplumsal hizmetleri önceleri çeşitli dinsel kurumlar sağlarken, Napolyon bunları kapatarak durumu değiştirmiştir: Artık merkezi hükümet, soyluları önemli bir etki ve himaye kaynağından da yoksun bırakarak bütün sosyal yardım sorumluluğunu üzerine almış ve bütün sistemi sözde daha adil ve etkili bir duruma getirmiştir.”²⁷ Polisin, geniş hak kesimleri açısından devletin temsilcisi olarak algılanmaya başlaması esas olarak bu “çift yönlü” sürecin bir sonucudur.²⁸

Artık sorumluluğu da merkezileştirmiş olan modern polisin, gerek imaj gerekse performans anlamında olası bir başarısızlığı kanun ve nizama en bağlı olması gerek grupların bile sisteme yabancılaşmasına yol açacaktır. Bu da polis kuvvetlerinin merkezileşmesinden geri dönülmeyeceğine işaret etmesinin yanı sıra, ait oldukları rejimlerin niteliklerinden bağımsız olarak polisin örgütsel düzeydeki uzun dönemli istikrarını da açıklamaktadır. Baskı güçleri bir kez tekelleştiğinde devlet kamu güvenliğinin tek teminatçısı konumuna yerleşmiş demektir. Kamu düzenindeki bozulmalar özellikle, çok yakın bir zamana kadar kendi kendisini koruyabilen fakat artık bu tip ayrıcalıklarından yoksun kalmış olan aristokratların gözünde rejimin meşruiyetini sarsar. Kamu güvenliği ve yönetme hakkını el ele girer. Diğer taraftan rejimlerin niteliklerinden bağımsız olarak devletler üzerinde bir kez denetimlerini kurduktan sonra zor aygıtlarından vazgeçmezler ve vazgeçememişlerdir. Her polis örgütü bir siyasal bağlamın içinde oluşmuştur.

Polis merkezileşmeye başlamasından sonra, en “adi” suçlar bile “siyasal” bir içerikle algılanmaya başlar. Yerel toplumsal ve siyasal elitlerin, devletin merkezileşmesine, ancak kamusal düzenin devlet tarafından güvence altına alınması durumunda rıza gösterecekleri göz önüne alınırsa, merkezle çevre arasındaki mücadelenin temel arenalarından birinin de suçları önlemeye yönelik olacağı anlaşılır.

²⁷ Ergut a.g.e., S,67

²⁸ Ergut a.g.e., s.14

Bu sürecin kaçınılmaz sonucu da siyasal mücadelenin sivil hakların savunusu etrafında dönmeye başlamasıdır. Bu noktadan sonra muhalifler, devleti, bizatihi kendi koyduğu yasalara uymaya zorlar. Sivil özgürlüklerin savunusu, muhalefetin bulunduğu bir platform haline gelir. Davis'in ifadesi ile "hukuk, hükümetin kendi amaçlarını gerçekleştirmek için kullanabilecekleri, fakat aynı zamanda yetkililerin baskı altında tutmaya çalıştığı insanlara önemli fırsatlar ve güvenceler vermesi itibariyle de hükümetlere karşı da kullanılabilir çift yönlü bir silah olarak kalmaktadır."²⁹ Devletler anayasal hakları budamak için ceza hukukunu ve bundan daha sık bir biçimde de polis yönetmeliklerini kullanırlar.

Polis bir defa merkezileştikten sonra geri dönülmez bir noktaya ulaşmış olur. Bir yandan polis, devlet yöneticilerinin ve elitlerin çıkarlarını daha etkin bir şekilde savunur duruma gelirken, öte yanda, merkezi ve gayri askeri polisliğin doğal bir sonucu olarak halkın onayını kazanma zorunluluğu ortaya çıkar.³⁰ Profesyoneleşmiş ve merkezileşmiş bir polis aynı zamanda sorumluluğu da merkezileştirmiştir. Bu kereden sonra gösterilecek bir başarısızlık ise düzenin en sadık gruplarının devlete yabancılaşması sonucunu doğuracaktır. Kamu güvenliği ile yönetme hakkı arasındaki yakın ilişki de buradan kaynaklanır. Polisin hem imaj hem de performans açısından başarısızlığı, sonuçta kanun ve nizama en bağlı olması gereken grupları sisteme yabancılaştırır. Bu da polisin bir merkezileştikten sonra geri dönüşlerin neden çok nadir olacağına işaret etmesinin yanı sıra polisin örgütsel düzeydeki olağan üstü istikrarını ve ataletini de açıklar.³¹ Tek bir geri adım devlet adına telafisi zor bunalımlar yaratmaya adaydır. Tahakküm araçları merkezileştirildikten sonra kamu güvenliğinin tek garantörü devlet olacaktır. Kamu güvenliği ve yönetme hakkı el ele gider. Bu noktadan sonra kontrol altına alınmayan bütün suçlar siyasal olarak algılanacaktır. Merkez ve çevre arasındaki mücadele artık suçların engellenmesini de kapsar hale gelmiştir. Toplumsal ve/veya siyasal elitler ancak kendi kamusal güvenliklerini sağlandığını gördükten sonra devletin merkezileşmesine onay verirler.

²⁹ Davis, Jennifer; "A Poor Man's System Of Justice: The London Police Courts In The Second Half Of The Nineteenth Century"; The Historical Journal, Vol. 27, No.2, ss. 309-335 (Ocak 1984) s.323

³⁰ Ergut Ferdan, a.g.m., s.66

³¹ Ergut. Ferdan "Yurttaşlık Haklarının Tetikleyicisi Olarak Polis" Toplumsal Tarih Derpisi Sayı 118 s.62

Polis gücünü merkezileştirmek, bu işin başarılı olabilmesini sağlayabilmek için bambaşka bir şeyi gerekli kılmıştır: Halkın rızasını kazanmak. “Modern devlet, geleneksel refah / yardımlaşma kurumlarını ortadan kaldırmak sureti ile toplumla arasındaki tamponları kaldırmış oluyordu. Başka bir deyişle polis gücünü merkezileştirmek sorumluluğu da merkezileştiriyordu.”³² “Sorumluluk boşluk kabul etmez ve kurumların bıraktığı her boşluğu polisin doldurması beklenir.” Böylece polis, o güne kadar kendisinden beklenmeyen idari ve toplumsal refaha ilişkin görevlerin içine çekilmiş olur.

İtalya bunun için iyi bir örnektir. İtalya’ da toplumsal hizmetleri önceleri çeşitli dinsel kurumlar sağlarken, Napolyon bunları kapatarak statükoyu değiştirmiştir. Artık merkezi hükümet, soyluları önemli bir etki ve himaye kaynağından da mahrum bırakarak, bütün sosyal yardım sorumluluğunu üzerine almış ve bütün sistemi sözde daha adil bir konuma getirmiştir.³³ Artık bu fonksiyonlar polis tarafından yerine getirilmektedir ve Polisin geniş halk kitleleri tarafından devletin temsilcisi olarak algılanması esas olarak bu diyalektik sürecin bir sonucudur.³⁴ Bu süreç sonucunda Konforun araçları, malların sağlanmasının düzenlenmesi, hizmetler, ticaret ve mesleklerin performansı, müsrif elbiselerin giyilmesi, vatandaşların kilisede veya festivaldeki davranışları polisin eylem ve denetim alanının içerisine girer. Benzer biçimde din, ahlak, sağlık, stoklar, yollar, kamu binaları, kamu güvenliği, liberal sanatlar, ticaret ve fabrikalar, hizmetliler ve işçiler ile fakirler polisin devamlı gözetim altında bulundurulması gereken konulardır. Polis medeni hayatın devamı için ihtiyaç duyulan her şeyle ilgilenir ve insan hayatının toplu olarak organize olduğu tebaanın kendilerini düzenli, kibar, saygıdeğer bir biçimde ortaya koymasını gereken her yönünü düzenler. Polis düzensizliğin yok edilmesi ile ilgilenir. Polisin düzenin tüm yönleriyle sağlanması olduğundan, hükümet ve polis arasında keskin bir ayrım yapılamaz. Polis problemi

³² Hughes Steven, “Crime Disorder and The Risorgimento”, Cambridge University Press Cambridge 1994 s.27-28 aktaran Ferhan Ergut. “Yurttaşlık Haklarının Tetikleyicisi Olarak Polis” Toplumsal Tarih Derpisi Sayı 118 s.60

³³ Hughes Steven, s.20-21; aktaran Ferhan Ergut. Yurttaşlık Haklarının Tetikleyicisi Olarak Polis Toplumsal Tarih Derpisi Sayı 118 s.60

³⁴ Ferhan Ergut. “Yurttaşlık Haklarının Tetikleyicisi Olarak Polis” Toplumsal Tarih Derpisi Sayı 118 s.63

devret problemi olarak anlaşılır. Polisçe sağlanacak olan düzen devletin düzenidir. Polis, devlet gücünün sivil toplumla buluştuğu her alanla ilgilenir.³⁵

1.2.2. Profesyonellik ve ordudan ayrılmış olma

Modern polisin ayırıcı vasıflarından birisi de profesyonelliktir. Özelleşmiş bir kurum olarak yeni polis kendi görevlerini yerine getirecek biçimde yapılanmış ve kurumsallaşmıştır. Profesyonelleşmenin en önemli bölümü polislik işinin artık ordudan bağımsız bir kurum tarafından gerçekleştiriliyor olmasıdır.

Polislik işi inisiyatif kullanmayı, tekil olayları ayrıştırarak hepsi ile teker teker ilgilenmeyi, bunun yanında sınırlı ve orantılı güç kullanmayı gerektirir. Ordunun ise böyle bir görevi başaramayacağı açıktır. “Ayrım gözetilmeyen bir biçimde güç kullandığından ordu tekil olaylara müdahalede yetersiz kalır. Şu nedenle: ordu, gücünü ayrımsız ve bütün yoğunluğu ile uygular ve bu yüzden polisliğin en temel görevi olan, vakaları birbirinden ayırma işlevini yerine getiremez. Doğası gereği topluma nüfuz edemeyen ordu, ancak huzursuzluklar çok ciddi boyutlara ulaştığında müdahale edebilir. Bu ise iki anlama gelir: Birincisi, güvenlik ve sıradan polis işi yerelliklere bırakılmıştır. İkincisi: kamusal polislik (ağırlıklı olarak ordu) olaylara sonradan, aracı gruplar/beyler başarısız olduktan sonra cevap verebilen (reactive) bir polisliktir. Polislik işinin ordu tarafından üstlenildiği bir sistem, devletin iktidarı topluma yayamadığı ve gündelik polisliğin “kolektif sorumluluk” temelinde örgütlendiği bir sistemdir. Bu yüzden modern devletin kurulması ile birlikte polisin ordudan ayrılması ve profesyonelleşmesi gerekmiştir.”³⁶

Polislik işinin ordunun elinden alınması beraberinde yeni kurulan bu kuruma karşı toplum nezdinde talepleri gündeme getirmiştir. Kurumun yüklendiği bu mutlak görevler onu faaliyetlerini kısıtladığı ve ya devraldığı kilise ve aristokratlara hesap vermeye, hesap verme zorunluluğu da çift taraflı polislik olarak adlandırdığımız sistemin vatandaşlık haklarının gelişmesine yardımcı olacak şekilde ortaya çıkmasına

³⁵ Neocleous, Mark, Hegel : The Police Of Political Economy (Çevrimiçi)
[Http://www.Psa.Ac.Uk/Cps/1998%5cneocleous.Pdf](http://www.Psa.Ac.Uk/Cps/1998%5cneocleous.Pdf) 03.03.2006

³⁶ Ergut Ferdan, “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001s.71

yol açmıştır. Ayrıca önceleri monarkın mutlak egemenlik gücünü kullanan devlet görevlileri inisiyatif kullanmada keyfi davranabilirken polislikle birlikte ortaya çıkan polis yasalarının polise yüklediği her yetki ayrıca devlet üzerine bir sorumluluk olarak dönmüş ve vatandaşların hak taleplerini kolaylaştırmıştır. “Bir ülkede polisin ordudan ayrışması, vatandaşlık haklarının gelişkinlik düzeyi ile doğrudan ilişkilidir³⁷” denilebilir.

1.3. Modern Polisi Ortaya Çıkaran Sebepler

“Roma mirası üzerine kurulu Avrupa’nın ortaçağdaki siyasal durumu feodalizm adı verilen parçalı bir yapıdır. Roma imparatorluğu yerel yönetimleri ile birlikte çöktükten sonra kıta çapında bir kaos ve sistemsizlik hâkim olur. Batı Avrupalıların hem kendi aralarında hem de başkalarıyla olan ilişkilerinde önemli rol oynayan temel ulaşım ve ticaret yollarının Akdeniz’ den kayması ve bozulması, ekonomik süreçlerin büyük çapta ticaret dışına kayarak, zaten ekonomik açıdan zayıflamış ve kaderine terk edilmiş kentlerde ekonominin eskiden var olan arz ve talep mekanizmalarının desteğinden yoksun bir şekilde üretkenliği çok düşük kırsal ekonomik faaliyetlerle sınırlı kalması, okur-yazarlık oranının fevkalade düşük düzeyde seyretmesi ve din adamlarının tekelinde Latince olarak kalması, beslenme, sağlık, rahat bir yaşam ve güvenceden büyük ölçüde yoksun bir nüfusun varlığı, bunun sonucunda insanı dehşete düşürecek derecede kısalan bir ömür ve birçok ülkede toplu yaşam için asgari düzeyin çok altında bir nüfus yoğunluğu feodal yapının ortaya çıkışını destekler.”³⁸

Polis ya da Polizeinin bu dönemde ortaya çıkışının feodalizmin yıkılışına kadar izlenecek birçok sebebi vardır. Feodalizmin belirleyici karakteri bir üretim modeli olarak ekonomik ve politik üstünlüğün birliğidir. Serflik bir ekonomik istismar ve politik zor formudur. Ticaret ve endüstrinin büyümesi, iş bölümü, iş gücünün hareketliliği ve para ekonomisinin öneminin artması şehirli sınıfın zenginleşmesine yol açar. Bu durum yer yer toprak lordlarının ekonomik açıdan bu şehirli tacir sınıfa muhtaç hale gelmesi sonucunu doğurur. Böylece mülk temelli sosyal düzende lordun serf

³⁷ Ergut , a.g.m. s. 72

³⁸ Poggi Gianfranco, Modern Denletin Gelişimi, Sosyolojik Bir Yaklaşım (Çev: Şule Kut-Binnaz Toprak) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Ekim 2002 İstanbul s.33

üzerinde uyguladığı politik ve ekonomik baskı git gide zayıflar. Bu zayıflama beraberinde ekonomik imkânları elinde tutan merkezi idarenin güçlenmesine yol açar. Politik ve legal zor araçları yerel otoritelerden merkezi devletlere doğru kayar. Politik ve legal güç git gide ulusal seviyeye odaklanır. Aristokrasi bu dönemde özellikle gelişen kasabalarda güçlü bir burjuva ile karşı karşıya kalır. Buna bağlı olarak kasabaların gelişmesi geleneksel otoritenin zayıflamasına ve bölgeler arasındaki sosyal farklılığın azalmasına, yeni yaşam biçimlerinin yaratılmasına ve tüketimin artmasına yol açan yeni ekonomik biçimleri ortaya çıkarır.

Kasabadaki iskânın artışı ve göçler kasabalarda bir hijyen ve düzen problemini ortaya çıkarır. Bu güne kadar kilisenin tasarrufunda olan birçok mesele merkezi hükümetin yerel ve kilise otoritelerini azaltması ve reformasyonun da etkisi ile yeni devletin üzerine kalır ve yeni yönetim formlarını gerekli kılar. Polis kavramı bu yüzden Fransa'nın Katolik Burgundia bölgesinde ortaya çıkmasına rağmen önce Protestan ülkelerde yer bulmuş, ancak daha sonra Katolik ülkelerde yayılabilmektedir.³⁹ Özellikle geleneksel yapılar çözüldükçe, güvenilir ve yaptırımlara dayalı bir düzenleme aracına duyulan gereksinim artar.⁴⁰

Modern devletin kuruluş aşamasında polis yavaş yavaş bir dönüşüme uğrar. Gayri resmi polislik oluşumlarının o zamanlardaki mevcut duruma yanıt vermekte yetersiz kalmasının bir sonucu olarak geçiş dönemi polisliği, ortaya çıkar. Bu, belirli süreçlere bağlı ve ofisleri olan modern polis birimlerinin öncülü olma özelliğine sahiptir. Ancak yine de bu tür bir polislik süreklilik arz etmez ve merkezi hükümetin otoritesine karşı bir sorumluluğa sahip değildir.⁴¹ Merkezi otoritenin güçlenmeye başlaması ile birlikte İngiltere'de 1116 'daki Henry yasaları suçları tasnif eder. *Trial by ordeal* gibi yargılama süreçlerini kaldırır. Yerine daha rasyonel bir soruşturma sistemi bina eder. Ceza verme işi kabilelerinden alınarak kralın tekelinde toplanır.⁴²

³⁹ Neocleous, a.g.e s.1-2

⁴⁰ Bayley David, *Patterns Of Policing* Rutgers University Press New Brunswick 1985 aktaran Ergut Ferdan, *Modern Devlet Ve Polis, Osmanlıdan Cumhuriyete Toplumsal Denetimin Diyalektiği*, İletişim Yayınları 2004, İstanbul

⁴¹ Çağlar a.g.m. s. 125

⁴² Sullivan, a.g.e., s.5

Polisin modern devlette kurumsal bir yapıda ortaya çıkışı ile alakalı birçok teori vardır. Bunlardan en önemlileri, şehirleşmenin getirdiği suç dalgası, endüstrileşme ile ihtiyaç duyulan iş gücünün ve insan hareketlerinin kontrolü, savaşlar için asker toplama, ordunun polislik işinden çekilmek istemesi ve modern devletin yapısından kaynaklanan topluma nüfuz etme kontrol ve biçimlendirme gibi kaygılardır.

1.3.1. Şehirleşme ve artan suç oranları

Modern polisin, özellikle kent polisinin ortaya çıkış ve yükselişine ilişkin açıklamalardan bir tanesi Polisin ortaya çıkışının asayişle alakalı genel kaygıların bir sonucu olduğudur. “Suç sayısı ve düzeyi daha önce hiç görülmemiş bir biçimde arttı; mevcut sistem, kentleşme endüstrileşme baskılarına uyum sağlamak ve yeni oluşumlara yanıt vermekte yetersiz kaldı ve sonuçta çöktü.”⁴³ Kentleşme, kendi beraberinde daha açık, kesin formel düzenlemelere gereksinimi artırır. Çünkü şehirler, orada yaşayan insanların birbirlerinin haklarını ihlal etmesine imkân veren fırsatlarla doludur ve insanların bundan kaçınmalarına yol açacak hemen hemen hiçbir şey yoktur. Endüstrileşme, büyük sayıda insanın yaşamsal açıdan tıkanmasına; kentleşme ise bu insanlar arasında sosyal mesafelerin oluşmasına yol açar.⁴⁴ “Şehirler gittikçe daha da büyüyor ve nüfus yoğunluğu ise buna paralel olarak artıyordu, pek çok kişi suç ve düzensizliğin baş edilemeyecek tehlikeli düzeylere ulaştığı inancındaydı.”⁴⁵ Koşullar bu duruma erişmişken yarı zamanlı gece bekçiliği (nightwatch) sistemin çok yetersiz kaldığı aşikârdı. Bu yüzden Londra metropolitan polisi, büyük şehirler tarafından benimsenen yeni bir polislik modeli olarak işlev gördü.⁴⁶ “kentlerde ortaya çıkan

⁴³ Conley J.A. The Police In Urban America 1860-1920, İç. W.G. Bailey (Ed) The Encyclopedia Of Police Science. London Garland Publishing.İnc 1989 s.439-446 aktaran: Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)s.127

⁴⁴ Bittner Egon. The Functions Of The Police In Modern Society, Cambridge Oegeschlager, Gunn and Hain Publishers, İnc 1980 s. 122. aktaran: Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)s.127

⁴⁵ Weiner, N. L. Policing In America İç D.W.Pope Ve N.L.Weiner (Ed)Modern Policing Londra: Croom Helm 1981s.70 aktaran: Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)s.127

⁴⁶ Monkkenon, E. H. Police In Urban America18601920 Cambridge, Mass; Harward University Press, 1981 s.55 aktaran: Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)s.127

sorunları çözmek ve hizmetleri sağlamak için bürokratik örgütlerin kurulmasına gereksinim duyuldu ve bu örgütleri kurdular. İşte üniformalı şehir polisi de bu idari birimler çerçevesinde ortaya çıktı.”⁴⁷ Yani Dillon’u takip ederek polisin sosyal bir hastalığın sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir.⁴⁸

Reformasyondan sonra güvenliği sağlama teminat tekel ve sorumluluğunun tek taşıyıcısı konumuna gelen devlet için bu faaliyet hayati bir önem taşır ve yerel güçlere karşı meşruiyetine belirler bir konuma gelir. Bu noktadan itibaren polislik işi siyasileşmiştir denilebilir.

Zaman içerisinde bu yeni polislik modeli, küçük şehirler henüz büyük şehirlerin sahip oldukları ve yaşadıkları sorunlara sahip olmamak ve yaşamamakla birlikte, büyük şehirlerden küçük şehirlere doğru bir yayılma gösterir. Başka bir deyişle küçük şehirler, ileride bu tür problemlerle karşılaşabileceklerini düşünerek bu yeni modeli kendi bünyelerinde uygulamaya koymuşlardır.

1.3.2. Sınıf kontrolü

Şehirli yaşam tarım toplumunda daha önce var olmayan ve ya çok sınırlı olarak bulunan bir olguyu gündeme getirir. İş ve zenginlik hevesi ile köylerden kentlere göç eden insanlar zamanla kentliler için büyük sorun oluşturmaya başlarlar. Kapitalizmin ortaya çıkardığı sınıflı toplumun yanında bir işsizler ve fakirler sınıfı ortaya çıkar. Bu sınıf zenginlerin malları için bir tehlike oluşturur ve kontrol altına alınmaları gerekmektedir. İşte burada polis hem bir toplumsal denetim ve kontrol hem de toplumu biçimlendiren iş gücünü biçimlendirip yönlendiren bir kurum olarak ortaya çıkar. Kapitalizmin ürettiği yoksul sınıf suçun en yaygın olduğu kesimdir. Ve şehirli sınıfın bu tehlikeli sınıftan korunması gerekir.

Polis devleti sardığı düşünülen sosyal düzensizliklerle alakalı genel kaygının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Geleneksel feodal ilişkiler çökmeye başladıkça eski otorite sistemi giderek zayıflar. Politik düzenin kuruluşu için yeni yollar uygulamalar ve kavramlara ihtiyaç duyulur. Polis, ortaya çıkışı ile böylece daha önce sosyal bünyeye

⁴⁷ Çağlar, a.g.m., s.127

⁴⁸ Dillon M.C.; What Are Police For (İç) The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; Ss.11-18 Lexington Books Massachusetts 1975

şekil veren mülk sisteminin yıkılışını ilan eder. Mutlakıyetçi devlet bu düzeni gittikçe bağımsızlaşan ve otoriteye tarihi bağlılığı olmayan bir topluma uygulamak zorundadır. Bu bağımsız bireyler bağlayıcı bir güçle kanunlara kaşı sorumluluğu olmayan ahlaksız bireyler olarak ortaya çıkar. Feodalizmdeki geleneksel otoritenin ortadan kalkması ile “Masterless” olarak tanımlanan bu kişilerin sosyal ekonomik ve politik durumları sosyal düzene bir tehdit olarak algılanmaya başladı. Bu bağlamda polis projesi alt ve tehlikeli sınıfların kontrol edilmesi olarak köklerini bulur.⁴⁹

“Birinci yaklaşım, polisliğin suçla mücadele amacıyla ortaya çıkmış bir kurum olduğunu söylerken polisin “bir sosyal kontrol fonksiyonu’na” sahip olduğunu iddia eder; Marksist bir yaklaşım olan ikinci yaklaşım ise polisin “bir sınıf kontrol fonksiyonunu” yerine getirdiğini savunur”.⁵⁰ Buna göre, yeni polise ihtiyaç duyulmasının sebepleri, kapitalizmin ortaya çıkardığı sınıflı toplum yapısı ve bunun ortaya çıkardığı düzensizlik olarak sayılabilir. Yeni polisten en çok istifade edecek olan, burjuva sınıfıdır. Polis mülkiyeti korur. Sosyal düzeni, daha stabilize bir hale getirir ve ticaret güvenliğini sağlar. Orta sınıf polisin faydalı sonuçlarından birisidir. Yani polisle bağlantılı bir sınıf perspektifi vardır ve adi suçlardan ziyade kamu düzeni bağlamında polise bakış, bu perspektifi açığa çıkardığı gibi incelenen rejimin de sınıfsal karakterini ortaya koyabilir.⁵¹

Genel sosyal çözülmenin ve anormalliklerin baskısı altında kalan mülk sahibi sınıflar, tanrı tanımaz ve ahlaksız “alt tabakanın” ayaklanacağı korkusuna kapıldılar; sanki devrim kapıdaydı. Komünizm “öçüsü” ortalarda dolaşıyordu. Yöneticiler devletin meşru müdafaa konumunda olduğunu düşünüyor ve en öncelikli görevlerinin gerektiğinde şiddet kullanarak kamusal huzur ve düzeni güvence altına almak olduğunu düşünüyorlardı. Justi ‘nin kullandığı anlamdan arındırılan geniş kapsamlı polickey kavramı içinde genelin iyiliği anlayışı, genel huzuru koruma adına elendi ve polis, güvenlik polisi ile eş anlamlı hale geldi. O dönemde polis kurumu tarafından yayımlanan bir broşürde belirtildiği gibi, “polis birinci vazifesi genelde devletin,

⁴⁹ Neocleous, a.g.e s.3

⁵⁰ Harring s.L. Policing A Class Society, The Experience Of American Cities, 1865-1915 New Brunswick, N.J.:Rutgers University Press aktaran: Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)s.127

⁵¹ Ferhan Ergut. Yurttaşlık Haklarının Tetikleyicisi Olarak Polis, Toplumsal Tarih Dergisi Sayı 118 s.60

anayasanın ve devlet kurumlarının korunması” ve bu görüşün zorunlu sonucu olarak da “belirli bir olaydan ötürü mağdur olmuş bireylerin yapacağı gösterileri önlemek ya da bastırmak “ tı. ⁵²

Ancak, Sınıflı toplum yapısı beraberinde sınıflar arasında mücadeleyi getirir ve birçok ayaklanma yaşanır. “19. yüzyılın başlarında meydana gelen isyanlar, nüfusta bir endişe ve korku yarattı ve bu isyanları bastırarak alternatif yollar araştırıldı.” ⁵³ Bu dönemde meydana gelen çatışma ve isyanlar eyalet-devlet polis kuvvetlerinin oluşturulmasına neden olmuştur. “Seçkinler gederek sayıları artan ve kendilerine tehdit oluşturan yoksul göçmenlerden korktular.” ⁵⁴ Bu korku, daha çok kendilerinin sosyal düzen ve değerleri ile mülkiyetine bir zarar gelebileceği şeklindeydi. Bu dönemdeki elitlerin korkularına yol açan bir diğer neden ise kentsel sosyal düzenin kontrolünün kaybolması tehlikesidir.

Esasen ayaklanma ve isyanlar Avrupaya modern devlet ile birlikte taşınmış olgular değildir. “Rude ve Hobsbown ‘a göre 19. yüzyıl ‘ a kadar ayaklanmalar temsil kabiliyeti olmayan kesimlerin kendilerini ifade biçimi olarak normal karşılanan bir durumdur ve buna ayaklanma ile pazarlık (bargaining by riot) denir.” ⁵⁵ Ancak özellikle ayaklanmalar işgücünün temeli olan işçi sınıfı söz konusu olduğunda piyasa sistemini derinden sarsar. Bu yüzden endüstrileşmenin yaygınlaşması ile ayaklanmalara karşı bakış açısı değişir. Ayaklanmalar, sosyal ve politik düzene karşı bir tehdit olarak görülmeye başlanır. Modern polisin ortaya çıkışı esasen suçla mücadele değil sınıfların kontrolü ihtiyacındandır denilebilir.

Sınıf mücadelesi temelinde yapacağımız bir değerlendirme ister istemez bizi Burjuva proletarya diyalektiği içine çeker. Düzen onu bozma potansiyeline sahip bir aktör olmadığı sürece tehdit altında değildir. Ve yeni burjuva düzeni ortaya çıktıkça çalışan kesim bir tehlike olarak kendini gösterir. Böylece çalışan kesimin yönetilmesi

⁵² Bröckling, Ulrich, Disiplin (Çev: Veysel Atayman) Ayrıntı Yayınları 2001 İstanbul s.98

⁵³ Conley J.A. a.g.e., s.441 aktaran: Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)s.127

⁵⁴ Conley J.A. a.g.e s.441 aktaran: Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)s.127

⁵⁵ Neocleous, a.g.e., s.45

polislik için ayrılmaz bir parçası haline gelir. Bu açıdan “polis bilimin temelinde proletaryanın özel mülkiyeti istila edeceği korkusu vardır.”⁵⁶

Yoksulluğun bir sınıf olarak ortaya çıkışı ile sivil toplum-devlet ayrımı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Yoksul kesim mecburen sivil toplumdan ortaya çıkar. Bu probleme bir çözüm yoktur ve yoksulluğun nasıl ortadan kaldırılacağı hala modern toplumları kışkırtan ve inciten bir problemdir. Ancak esas olarak yoksulluğun kendisi bir problem değildir. Yoksul sınıftan çok daha tehlikeli bir sınıfın çıkabileceği gerçeğidir. “Büyük kitleler halinde, insanlar yaşam standardının altına düştüğünde doğruluk, dürüstlük ve onur gibi kişinin ayaktakımının oluşmasına sebep olur. Fakirliğin kendisi insanları ayak takımı haline getirmez. Fakirlikle birlikte ortaya çıkan sarsıntı zenginlere topluma ve hükümete karşı isyana dönüşür.”⁵⁷ Zenginlik devleti polisinin ortaya çıkışının ardında yeni çıkan özel mülkiyet yapısına karşı fakirler ve bu yeni sınıfın oluşturduğu potansiyel tehlike yatmaktadır.

Vakıflar bir yardım öneriler bile çözüm olmazlar. Devletin polis gücü yoksulluğu yönetmek için temel mekanizmadır. Ancak aşırı polis müdahalesi sivil topluma zarar vereceğinden yoksulluğu polis eliyle ortadan kaldırmak mümkün değildir. Bu yüzden polisin yapabileceği yoksulluğu ortadan kaldırmaktan çok yoksul sınıfın bir suçlular ve serseriler topluluğu haline gelmesine engel olmak ya da bu suçlu ve serserilerin kontrol edilmesi, engellenmesi ve bu sayede toplumun gelişimine engel teşkil etmeyecek sağlıklı bir ortamın yaratılmasıdır. “Yoksul sınıfın güvenli hale getirilmesi ancak daha doğru ve enerjik bir polis sistemi, insanların aşırı istekleri üzerine moral ve eğitimsel olarak eğilmesi ve endüstri'nin yardımı ile gerçekleştirilebilir.”⁵⁸ Gillis'e göre egemenlik, suçun kontrol edimi gibi spesifik bir sebepten dolayı değil, daha çok tehlikeli sınıfların, sosyal tepkinin ve devlete karşı politik meydan okumaların baskı altında tutulması için yoğunlaştırılmıştır.⁵⁹

⁵⁶ Neocleous, a.g.e. s.19

⁵⁷ Neocleous, a.g.e. s.3

⁵⁸ Smith Adams An Inquiry Into The Nature and Causes Of The Wealth Of Nations Random House, Inc 1937 s.664

⁵⁹ Gillis A.R. “Crime and State Surveillance In Nineteenth Century France”, American Journal Of Sociology, Volume 95, Sayı 2 Eylül 1989 s.310

Özellikle ilk örnekleri ile kıta Avrupası polisliği göz önüne alındığında polis, mülkiyet ve ticaret de içeren daha geniş problemler çerçevesinde ele alınmalı, yoksulluk da göz ardı edilmemelidir. Toplum tarafından yaratılan yoksul ve başıboş kesim özel mülkiyet ve ticarete bir tehdit oluşturup toplumun güvenliğini tehlikeye attığından, devlet tarafından topluma yapılacak yoğun ve geniş çağlı müdahale sivil toplum için bir gerekliliktir. Yani toplum güvenli hale getirilmek için devlet tarafından “polisiye” edilmelidir.⁶⁰ Bu açıdan, yoksul polisliği güvensiz ve belirsiz olanı güvenli ve belirli hale getirme işlevidir denilebilir.

Colquhoun’un anlayışında kilit nokta şudur; adli polis, suçlu alt sınıf ile ilgilenir. Bu sınıf sefaletten suça düşmüştür. Şehir polisi, yoksul sınıfı sefalete düşmekten korumak için vardır. Polis projesinin temeli, yoksul sınıfı sefalete ve buradan da suça düşmekten koruyacak mekanizmaları belirleyerek bunları uygulamaktır. Önlemenin temeli suçun önlenmesinden çok yoksulların sefalete düşmelerine engel olmaktır.⁶¹

Kıta Avrupası polis devleti ve kameral bilim anlayışının temsilcileri olan polis teorisyenleri için (Sonnenfels) aileden bir serveti olmayan kişinin önünde yaşamını devam ettirebilmek için iki yol mevcuttur: Suç işlemek ve ya çalışmak.⁶² Yani serserilik ve dilencilik ile alakalı temel kaygı bu tür insanların aylak suça daha yatkın oldukları görüşüdür. Çünkü tavır düzen bozukluğunun ve bu sınıfın aynı zamanda refah için potansiyel bir engel olabileceği görüşü yatar. Bolluk işçiyi aylaklıktan çalışmaya sevk etmekle olacağından en önemli görev fakirleri kontrol edip çalışmaya zorlamaktır. Bu yüzden hükümet aylaklığı ve dilenciliği önlemeli herkesin hayatını kazandığından emin olmak için gözetlemeli ve öğrencilerin sayısını azaltmalı yararsız meslekleri gözden geçirmeli hizmetçileri iyi disipline etmeli ve bunu sağlamak için ceza sistemleri kurmalıdır. Düzensizliği önlemek için anahtar bulunmuştur: *çalışmak*.⁶³

Ancak polise bugünkü işlevlerinin dışında sosyal görevleri yüklemek onu bugünkü manası ile kanun uygulayıcılığı fonksiyonunun ötesine götürür. “Polis’in kurucu prensibi vatandaşın çalışması gerektiğidir. Polis onsuz yaşayamayacak insanlar

⁶⁰ Gillis A.R. a.g.m. s.310

⁶¹ Neocleous, a.g.e., s.55

⁶² Neocleous a.g.e., s.19

⁶³ Small, Albion, Cameralists: The Pioneers Of German Social Polity (1909) Batoche Books 2001 Kitchener Ontario s.64

için çalışmayı mümkün ve gerekli kılan önlemlerin tümüdür. Sonuç insanların çalışmayı zorlayan bir dizi eylemdir. Kendi başına iş bulamayanlar hastaneye yatırılır ve kamu projeleri ve ya ev işlerinde çalıştırılır.”⁶⁴

Colquhoun’a göre, en büyük polis problemi, sefil işçi sınıfı arasındaki tembellik ve ahlaksızlık ve eğilimidir. Bu problem aynı zamanda fabrika içindeki disiplin ve işbölümü ile aşılmaya çalışılmaktadır. İş bölümü, her bir işçiyi işin tek bir parçasına bağlar ve herkesi gerekli zamanın dışında vakit harcamaya zorlayarak süreklilik, tek düzelik, düzenlilik ve bir düzen yaratır.

Buna göre zenginliğin hızlandırılması ancak doru bir polis sisteminin ortaya konması ile mümkün olabileceğinden politik ekonomi bununla ilgilenmelidir. Polis ve politik ekonomi aynı söylemsel madalyonun iki yüzü gibidirler. Polis ticari bir toplumun zıddı olmaktan çok onun bir tamamlayıcısı niteliğindedir.⁶⁵

Diğer taraftan yoksul kesim, ulusların ve toplulukların medenileşen bir ülkede onsuz var olmayacakları, gerekli ve vazgeçilemez bir parçasıdır. “Malthus, Adam Smith’in, işçi sınıfını zenginliğin kaynağı olarak görmesini, yoksulluğun gücünü işgücünün kaynağı olarak görmesine bağlar.”⁶⁶ Çünkü yoksullar olmadan bir işçi sınıfı ve bu yoksul işçi sınıfının yapacağı üretim olmadan zenginlik, birikim, konfor ve zenginlik sağlanamaz. Ancak sefalet kötüdür. Çünkü bu, hayatını sürdürme imkânından mahrum kalma ve onu elde etmek için çalışma yeteneğine sahip olmama durumudur. Hayatta kalmanın doğal kaynağı bireyin çalışmasıdır. Kişi eğer buna sahip olursa yoksul, kısmen veya tamamen bunda başarısız olursa sefil olarak adlandırılır.

Bu tür bir bakış açısı bizi kıta Avrupası polislik anlayışına çık da uygun bir biçimde; polisin asayiş ve adaleti sağlamaktan çok devletin ekonomik çıkarlarını korumak ve artırmak için asayişle ilgilenen bir kurum olduğu fikrine götürür.

Piyasa sistemi düzensizliğe karşı en kırılgan sistemdir. Sanayi devrimi ile isyan ve ayaklanmaların tanımı da değişir. Ama endüstriyel kapitalizm yayıldıkça bu anlayış değişir;

⁶⁴ Neocleous, s.19

⁶⁵ Neocleous, a.g.e., s.57

⁶⁶ Bonar, James Malthus and Hi Work, London Frank Caa 1966, s.41 Akt. Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London, s.54

1.3.3. Ekonomik gelişmenin ihtiyaç duyduğu kamu düzeni

Yeni polisin ortaya çıkışından sonra artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır. “1856 Westfalya'dan itibaren bir siyasi birimin devlet olup olmadığını belirleyen temel etken egemenliktir. Egemenliğe sahip olmanın en önemli göstergesi de kendi içinde kamu güvenliğini sağlamış olmasıdır. Düzenin varlığı hükümetin sadece meşruiyetini değil varlığını da ispat eder. Bir devletin etkin bir polislik icra edemediği ve diğer devletlerin polislik yapmasına engel olamadığı alan üzerinde egemenlik hakkı iddia etmesi mümkün değildir.”⁶⁷

“Kamu düzenindeki bozulmalar, çok yakın bir zamana kadar kendi kendisini koruyabilen fakat artık bu tip bir ayrıcalıktan yoksun kalmış olan aristokratların gözünde devletin meşruiyetini sarsar. Kamu güvenliği ile yönetme hakkı el ele gitmiştir.”⁶⁸

1.3.4. Profesyonelleşme ve orduda ayrışma ihtiyacı

İktidarın toplumun üzerinden değil içinden ona nüfuz ederek kurulması ile birlikte kaçınılmaz olarak polisin nitelikleri de değişecektir.⁶⁹ Bu sefer karşımıza başka bir olgu çıkar: profesyonelleşme: Profesyonelleşmenin asıl amacı etkinlik ve güvenliği artırmaktır. Polisin yayılması esasen devletin toplumun içine doğru yayılmasının bir tezahürüdür.⁷⁰ Profesyonelleşmenin yokluğu esas olarak, yetersiz ve kifayetsiz personel demektir. Bu koşullarda polis ister istemez seçici davranacak, zenginleri bırakırken yoksullar üzerinde yoğunlaşacaktır. Devletin topluma nüfuz etme çabasının görülmediği böyle bir dönemde, toplumun onayını kazanmak gibi bir kaygı da olmayacaktır.⁷¹

⁶⁷ Ergut Ferdan Avrupa Tarihinde Polis: Polisliğin Uluslararası Boyutları, *Toplumsal Tarih Dergisi*, Sayı: 117 s.47

⁶⁸ Hughes Steven, *Crime Disorder and The Risorgimento*, Cambridge University Press Cambridge 1994 s.27-28 aktaran Ergut Ferdan, Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, *Amme İdaresi Dergisi* Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001s.66

⁶⁹ Ergut Ferdan “Avrupa Tarihinde Polis: Polisliğin Uluslararası Boyutları,” *Toplumsal Tarih Dergisi*, Sayı: 117 s.44

⁷⁰ Ergut, a.g.m s.46

⁷¹ Ergut Ferdan, “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, *Amme İdaresi Dergisi* Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 s. 65

Profesyonelleşmenin en kritik halkasını, ordudan özerkleşme oluşturur. Uzun süre polislik işini elinde tutan ordunun statüyü korumakta çıkarı vardır. Oysa modern devletin doğrudan yönetimine geçildiğinde toplumu pasifize etmekle yükümlü öznenin karakterinde temel bir değişiklik olması gerekir. Bu özne doğrudan yönetimin bir gereği olarak artık toplumun dokularına nüfuz etmek zorundadır. Polisin ordudan ayrışması teritoryal yönetimin önemli bir veçhesidir, başka bir deyişle modern devletin toplumsal dokuya nüfuz edebilme kapasitesinin, Mann'ın deyimiyle alt yapısal iktidardaki güçlenmenin bir göstergesidir.⁷² Polis güçlerinin ordudan ayrılması süreci; aracı güçlere dayanan “dolaylı yönetimden” temel hedeflerin vergi toplamak, askere almak ve halkın farklı toplumsal ve dışsal güçlere olan bağlılığının merkezi devlete yöneltmek olduğu doğrudan yönetime geçişle ilgilidir. Bu geçiş denetleme – gözetleme mekanizmalarında önemli değişime işaret etmektedir ve aynı zamanda polis güçlerinin ordudan ayrışmasını da beraberinde getirir. Ordu, topluma derinlemesine nüfuz edemeyeceğinden ve tekil olaylara odaklanamayacağından sürekli ve önleyici bir gözetim mekanizması olarak işlevselliğini yitirir.⁷³

Teknolojinin gelişmesi de bu süreci tetiklemiştir. Uluslararası rekabet ve mücadelenin gereği olarak orduların silahları hızlı bir biçimde gelişmiştir. Gelişmiş silahlarla tekil olaylar ayrıştırılamayacağından polisin ayrışması ve ordunun içerdeki etkinliğinin azalması sonucu ortaya çıkmıştır.⁷⁴

Diğer taraftan polisin ayrışması sadece profesyonel taleplerden kaynaklanmaz. Ordu bir taraftan içerideki nüfuzunu korumak isterken diğer taraftan güvenlik işleriyle uğraşmanın yan etkilerinden rahatsızdır. Askerlerin, polise özgü faaliyetlere girişmeleri durumunda, orduya uymayan algılama ve davranış biçimlerini benimseyeceklerinden korkulmuştur. Ordunun kanaatine bakılacak olursa, sivil güvenlik kuvvetlerine mantalitesi huzur bozuculara ölçülü tepki göstermeyi ve akıllı, serinkanlı davranmayı gerektiriyordu; oysa ordunun görevleri, “tamamen boyun eğene tamamen savunmasız

⁷² Ergut Ferdan, a.g.e., s.48

⁷³ Ferhan Ergut. “Yurttaşlık Haklarının Tetikleyicisi Olarak Polis” Toplumsal Tarih Dergisi Sayı. 118 s.60

⁷⁴ Altschuler Alan A.; Would Community Control Be Inimical To Governmental Honesty, Equity And Professionalism (İç) Who Rules The Police (Editör Leonard Ruchelman), New York University Press 1975 s.47

kalana kadar hiçbir düşman askerine acınamaya kendi askerini şartlandırmayı gerektiriyordu.⁷⁵ Komutanlar özellikle karalı ve “haysiyetli” müdahalelerle, birliklerinin sadakatini ve vurucu gücünü göstermeye çalışıyorlardı. Subayın birliğini oluşturan askerlerin adının kötüye çıkma tehlikesi mevcuttu, dolayısıyla da subayın bizzat kendi kariyeri tehlikede demektir; her iki yana da çekimserlik ya da karamsarlık izleniminden daha fazla zarar verebilecek herhangi bir etken düşünülemezdi.”⁷⁶ Bu yan etkiler ordudan ayrı profesyonel ve kurumsal bir polisin gerekliliği düşüncesini hem güçlendirmiş, hem de ordudan gelecek olumsuz tepkilerin önüne geçmiştir.

1.3.5. Modern devlet ile birlikte gelen kaygılar

Mekanik dünya görüşünün dünyada hükümet alanında uygulanması ve toplumun potansiyelinin yükseltilmesi için gönüllü olarak devlete bağlı olunması gerektiği inancı devlet ve hükümdar tarafından sosyal ve ekonomik alana bir müdahale ve desteği zorunlu kılar. Eğer hükümdar ve devlet müteşebbis konumuna geçerse bunun için gerekli araçlara ve yeni idari teknikler manzumesine ihtiyaç duyulacaktır. Geleneksel memur modeli bu amaca uygunsuzdur. Çünkü o, geleneksel tekniklerle, tek bir konu için ve negatif sınırlamalarla çalışan kurucu eylemden uzak bir yapıdadır.

Yeni idari eylemin iki önemli yönü ortaya konmalıdır. Birincisi, terimin Max Weber’deki anlamıyla rutinleştirme. Yani, devlet eyleminin diğer sosyal ve bireysel eylemlerden ayrıştırılarak, resmi işlere daha fazla otorite kazandırmak ve bunu kişisel ilişkilerden mümkün olduğunca özgür kılmak bu sayede daha objektif ve düzenli bir hale getirmektir. Yeni yönetim ayrı, objektif, böylece üstün bir aura olarak toplum üzerinde var olabilecektir. Böylece nüfus üzerinde devletin ayrı, otonom, kendi (hükümdarın değil) amacı, çıkarı ve ihtiyaçları olan bir varlık olduğu inancını yerleştirir. İdare bir taraftan yönlendiren geliştiren ve kontrol eden bir güç iken diğer yandan insanları kendi görevi ve amaçlarına yaklaştıran ve benimseten bir rolü vardır.

Ortaya çıkan yeni devlet kıta Avrupasındaki polis devleti pratiğinde görüleceği gibi bir memurlar ordusu ile bürokrasi kanunlarına bağlı olarak işleyen, adeta bir fabrika ve ya bir makine gibidir. Bu yüzden bu mekanizmanın işlemesi çok önem kazanır.

⁷⁵ Bröckling, Ulrich.a.g.e., s.95-96

⁷⁶ Bröckling, Ulrich, a.g.e., s.172

Yönetim araçları hizmet ettikleri ve destekledikleri amaçlar kadar önemli hale gelir, kendi başına bir hayat ortaya koyar ve kendi başına bir amaç haline gelir. Hükümet eylemlerinin rutini ortaya konmalarına sebep olan amaçları yutmaya başlar personel (bürokrasi) ayrı bir sınıf haline dönüşmeye başlar. Kendilerine ait çıkarları kollar hale gelir. Devletçikler değil, devletin Prusya ‘da büyük Peter ve Avusturya’ dan II. Joseph dönemindeki saldırgan idari güç, köklerini buradan alır. I. Peter döneminde, toplumu bir darbeye medenileştirmeye ve katı, her şeyi kapsayan devlet kontrolleriyle sosyal ve özel hayatın tüm alanlarını kontrol etmek olarak özetlenen sistem, erken dönem Almanya’nın Kanzleiordungan sisteminin kopyasından başka bir şey değildir.⁷⁷

1.3.5.1. Toplumun biçimlendirme İhtiyacı

Bu büyük ve hantal idari mekanizma işlerliğini sürdürebilmek için önceden devletlerin ihtiyaç duymadığı şeylere ihtiyaç duyar. Bu durum biraz da yeni devletin her şeye el atmak isteyen doğasından kaynaklanmaktadır. Modern devlet iktidarını toplumun içine yaymak ihtiyacı duyduğundan manevi değerlere vurgu yapmak ihtiyacıdır. Otoriteyi kilisenin elinden almıştır. Bu yüzden Hıristiyanlığın korunması ve yaşanır kılınması görevini de üstlenir. Ancak bunu kendi sürdürülebilirliğini sağlamak için kullanacaktır. Bunun için Protestan inancı ve pietizm yardımcı olacaktır. “Dünyevi iktidara olan borcumuz Calvin’e göre incilden verilebilecek sayısız örneğin de kanıtladığı gibi itaattir..... o halde yönetici tanrı tarafından verilmiş iktidarını kullanırken ve kötülükleri cezalandırırken şiddete dayalı yollara başvurabilecektir”⁷⁸. Devlet Tebaanın refah ve zenginlik verimliliğini artırıp yaratıcı enerji ve çalışkanlıklarını arttıracak bu da devletin gelirlerini ve hükümdarın gücünü arttıracak böylece Hıristiyan yaşam tarzının uygun bir ortam yaratılmış olacaktır.

Bu görüşün teorik ve pratik temeli A.H. Francke’nin ortaya koyduğu manevi amaçlar için maddi dünyanın önemine vurgu yapan Pietism oluşturur. Bu akım Prusya,

⁷⁷ Raeff Marc The Well Ordered Polic Stste and The Development Of Modernity In Seventeenth Century Europe: An Attempt At A Comperaative Approach, The American Historical Review, Vol. 80 No.5 (Aralık1975)

⁷⁸ Ağaoğulları Mehmet Ali-Köker Levent, Tanrı Devletinden Kral Devlete, İmge Yay. Ankara 2001 s. 143

Saxony ve diğer devletlerin idari ve ekonomik politikalarını değerinden etkilemiştir. 18. yüzyıl 'ın başından itibaren kilise, dini düzen gibi kurumların tamamen ortadan kalkmasıyla bu amaca ulaşma sorumluluğu tek bir kişiye (hükümdar) ve tek bir seküler kuruma (devlet) ait hale gelmiştir. Dolayısıyla hükümdarın geleneksel olarak adaleti sağlamakla sınırlı pasif görevi aktif bir hal alarak toplumun üretici gücünün artırılması ve bunu için uygun yapısal çatının oluşturulması gibi yeni içerikler kazanmıştır. Artık hükümdarın görevi yaratıcının doğal mekanizmaya verdiği iyi düzen ve bu düzenin devam ve işlerliğini sağlayan rasyonel kurallar gibi, toplumu şekillendirmek, adaleti ve uyumu sağlayarak onun doğru yolda olmasını sağlayacak rasyonel kuralları koymaktır. Bu anlayış merkezileşmeye doğru olan yönelim ve bir örnekleşme ile 17. yüzyıl sonunda görülen düzenleme çılgınlığının köklerini oluşturur: polizeiordnung ve ya police ordinance yani, Polis düzenlemesi merkezileşme hareketi normal olarak hükümdar ile küçük devletler (estates) arasında çatışmalara sebep olur. Fakat nihayetinde bazı imtiyazlar elde etmeyi başarsalar bile devletçiklerin kaybettikleri söylenebilir. Ancak daha önemli olan bu devletçikler zamanla hükümdar ile beraber çalışmak zorunda kalmış ve hükümdarın bürokrasisinin yerleşmesine katkı sağlamışlardır. Hükümdar tarafından yapılan polis düzenlemeleri var olan devletçikler ve korporatif kurumlara dayandığı ölçüde başarılı olabilmıştır. Sadece birkaç yeni kurum bunlara yardımcı olmak için kurulmuştur. Bürokratikleşme görevi var olan fonksiyonlara yeni görevler yükleyerek gerçekleşmiştir. Yeni olan şey sadece bu kurumlar üzerindeki hükümdarın konsülü ve merkezi otorite tarafından yapılan sıkı kontrol ve denetimdir.⁷⁹

Memurlar gittikçe merkezden çıkan emirleri sadık uygulayıcıları haline gelir ve bu sayede rasyonel ve öngörülebilir yönetim mümkün hale gelir. Burada da yine aynı biçimde, eski kurumsal biçim ve araçlar yeni modern amaçların elde edilmesi için kullanılmış olur.

1.3.5.2. Topluma nüfuz etme ihtiyacı

Modern devlet sadece otoriteyi merkezileştirmez aynı zamanda otoritesini toplumun içerisine nüfuz ettirme ihtiyacı duyar. Denetleme ve düzenleme birincil

⁷⁹ Raeff Marc, "The Well Ordered Police State and The Development Of Modernity In Seventeenth Century Europe: An Attempt At A Comparative Approach", The American Historical Review, Vol. 80 No.5 (Aralık1975) s.1222

özelliğidir. Devrim sonrası Fransa’da denetleme artık merkezi hükümetin işidir. Denetleme süreçleri bürokratikleşmiş ve nihayet istihbari faaliyetler olağanüstü artmıştır.⁸⁰ Fransa’nın belirgin niteliği olan siyasal ve toplumsal istikrarsızlık, özgürlükler ile kamu düzenin gerekleri arasındaki çoğunlukla zoraki uzlaşmayı açıklar. “Fransız Polisinin toplumdan değil, devletten çıktığı görülmektedir.”⁸¹

Polis, esas itibariyle devletin toplumun dokularına nüfuz etmesini sağlayan/kolaylaştıran genel çerçeveyi sunar. Modern devleti iktidarının kuruluşuna giden yolda devlet ve toplumsal güçler arasında süren pazarlığın en önemli gündem maddesidir. Fransa da polislik işi ile devletin nüfuz etme kapasitesi arasındaki doğru orantının varlığı, Vali’nin (intendant) hem vergi koruyucu olarak hükümetin temsilcisi, hem de polisin başı olmasından anlaşılır.⁸²

Birinci olarak, birey ve grubun nispi yerlerinde bir belirsizlik söz konusudur. Normal olarak mekanik ve rasyonalist bir dünya görüşü liderliğin bir tek kişiye ait olmasını mecbur kılar. Sistemin bireye dayanıyor olması bireyin yaratıcı potansiyelinin arttırılmasını gerektirir. Var olan şirket devletçilik ve kurumlara dayanan sistem birçok şirket ve devletçiğin ekonomide uyumlu ve verimli bir biçimde çalışmasını mecbur kılar. Bu durum bireyin haklarından çok sorumluluk ve görevleri üzerine vurgu yapılması sonucunu doğurur. Bunun sonucu birey hakları azalarak hükümdarda ve devlette somutlaşan toplumsal çıkarlar ön plana çıkar. Toplumun iyiliği adına kolayca meşrulaştırılan bu durum, toplumun maddi ve manevi iyiliğine hizmet eden ve çoğu zaman bireyden ve bencil sebeplerden çıkan yaratıcı keşifleri engelleyebilir.

Kapitalizm diğer taraftan sosyal ilişkilerin de daha sıkı bir biçimde disipline edilebilmesini gerektirir. Sabit bir toplumsal düzen endüstriyel kapitalizmin ön şartıdır. İngiltere de polisin ilk ortaya çıkışı, objektif bir görev olmayıp kolonilerdeki tacirlerin korunması, işgücünün ve kölelerin kontrolü içindir.

⁸⁰ Tilly Charles Contentious French Cambridge: Harward University Press s.260 aktaran Ergut Ferdan, Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 65s

⁸¹ Gatti-Gleizal,-Journes,Batı a.g.e., s. xii

⁸² Bayley David, Patterns Of Policing Rutgers University Pres New Brunswick Akt. Ergut Ferdan, Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 s.62

Fabrika üretiminin mekanize koşulları, iş gücünün fabrika içinde ve boş zamanlarda sıkı bir biçimde disipline edilmesini gerektirir. Bu durum sokaklarda yaşayan kişilerin suçlu tanımı içerisine katılmasını doğurur. Polis görevlisi bir “iç misyoner”, kamu malının ahlaki bir koruyucusu, sokakta yaşayanların saygıdeğer bir hale dönüştürülmesi görevini üstlenmiştir.

Özellikle ilk dönem devletlerinin polis devleti olarak anılmasının sebebi budur. Ekonomik olarak devamlı büyüme ihtiyacı içerisinde olan, devamlı ve uzun süren savaşların masrafları ile yüzleşen, ayakta kalabilmek için ulusal bütünleşmeyi amaçlayan yeni modern devlet kendi kendine yeterliliği, kaynaklarının verimli ve etkin kullanımını sağlayabilmek için ülke üzerindeki tüm kaynakları ve bunların kullanım biçimlerini düzenlemek ve denetlemek ihtiyacı hisseder. Polisin bürokratikleşip merkezleşmesini sağlayan temel etkenler savaşın yanında savaş için gerekli olan kaynakların seferber ediliş süreci ve toplumun buna gösterdiği direnişin düzeyidir.⁸³ Bunun en iyi aracı olarak polis görülmüştür. Yeniden tanımlanan ve faaliyet alanı genişleyen polislik artık bu duruma uyum sağlamak zorundadır. Yani rejim ülke üzerindeki kontrolünü polis gücünü etkin bir biçimde yayarak sağladığından polislik işi ve siyasal baskı birlikte artmış ve azalmıştır. Sonuçta bütün bir ülke üzerinde tek bir denetim ağı kurulması mümkün olabilmiştir.⁸⁴

⁸³ Wagner Richard E. The Cameralists Fertile Resources For A New Science Of Public Finance

⁸⁴ Tilly Charles Contentious French Cambridge: Harward University Press s.289 aktaran Ergut Ferdan, Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 s. 65

İKİNCİ BÖLÜM

2. MODERN POLİSİN ORTAYA ÇIKIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Buraya kadar daha önceleri büyük ölçüde ordu ve yerel otoriteler tarafından yerine getirilen polislik işinin hangi süreç ve sebepler dolayısı ile kurumsal bir yapıya kavuşarak özelleşmiş kurumlarca yerine getirilmeye başladığını inceledik. Ancak polisliğin ortaya çıkışı ile alakalı tek bir tecrübeye ve dolayısı ile homojen bir polis sisteminden bahsetmek mümkün değildir. Polis kurumları ortaya çıkarken her devlet kendi eşsiz deneyimini yaşamıştır. Bazı yönleri ile birbirine benzeseler de bu ayrı tecrübeler birbirinden tamamen ayrı polis kurumlarının ortaya çıkmasına ve polis denince akla farklı çağrışımların gelmesine yol açmıştır. Bu bağlamda yaşadıkları değişik tecrübelerden dolayı polislik biçimleri kıta Avrupası ve Anglosakson olarak kategorize edilebilirler.

Bu kategorizasyon üç temel hareket noktasından yola çıkar. Aslen iddialı bir biçimde bu ayrım devletlerin yönetim tarzlarının belirlenmesinde de etkili olmuştur denilebilir. Bu; devlet yönetim tarzlarının belli ideoloji ve dünya görüşlerinin ötesinde entegrasyon sürecinde yaşanan sorunlar, uluslar arası ilişki ve zorunluluklar ile devletlerin ekonomik durumları tarafından derinden etkilendiği ve polislik biçimlerinin de bu süreçler tarafından belirlendiği iddiasıdır.

Bu farklı polis sistemleri anlatılmadan önce bu sistemlerin belirlenmesinde etkin olan süreçler ayrı ayrı incelenmeye çalışılacaktır.

2.1. Siyasal Mücadeleler

Modern devlet ile yaşıt olan modern polis esasen modern devletin kuruluş aşamasında yaşadığı sorunlara bir cevap niteliğindedir denilebilir. En genel düzeyde polisi, devletin topluma nüfuzunu olanaklı kılan bir mekanizma olarak düşünmek mümkün görünüyor. Bu bağlamda polisin, toplumsal olanla siyasal olanın keşiştiği zeminde durduğu söylenebilir. Yani merkezîyetçi devlet iktidarını topluma yaymak istediğinden bunu başaracak zor gücüne sahip; ancak modern kaygılarından

dolayı tekil olayları ayırıştırıp vatandaşın rızasını da kazanacak bir kuruma ihtiyaç duymuştur. Kalıcı bir bürokratik örgüt olarak polis kuvveti kesintili askeri müdahalenin yerine getiremeyeceği, süreklilik gösteren bir işleve sahiptir. Bu yönüyle, devlet ve mülk sahibi sınıflar açısından tahakkümün uzun vadeli maliyetini düşürür¹ Dolayısı ile bu kurumun yetki ve görev sahası devlet ile tebaa ve feodal dönemden kalan yerel otoriteler arasındaki ilişkiye göre biçimlenmiştir. Bu nedenle, devletin altyapısal iktidarının gelişimi sürecinde, devlet ve toplumsal güçler arasındaki pazarlıkta polisliğin en önemli alanlardan bir tanesini oluşturması şaşırtıcı değildir.

Devletin askerileşmesi ile devlet yönetiminin sivilleşmesi el ele gitmiştir. Sivilleşme, şiddet uygulama tekeli sağlamak amacıyla halkın elindeki silahların müsadere edilmesi yolu ile gerçekleşmiş diğer taraftan devlet polislikten sorumlu görevlilerini, yurttaşların sisteme itaatlerini sürekliliğini sağlamak için yaygınlaştırır. Polislik işi devlet ve toplumun gündelik yaşamın denetlenmesi üzerinden giriştikleri bir mücadele süreci olarak kavranabilir.

Devlet ve toplumsal güçlerin polislik işi üzerinde yürüttüğü pazarlıklar, polisin siyasal süreçlere müdahale biçimlerini ve boyutunu da büyük oranda belirler. “Eğer devleti inşa süreci çok şiddetli toplumsal bir direnişle karşılaşır ve rejimin meşrutiyeti tehlikeye düşerse polis ister istemez siyasal bir rol üstlenir.”²

Rejimlerin kurulduktan sonraki sağlamlaştırma (consolidation) süreçlerindeki başarı dereceleri bu konuda açıklayıcıdır. Rejimin çabuk konsolidasyonu, polisin siyasal süreçlere etkisini daha sınırlı kılacaktır. Göreli olarak hızlı bir konsolidasyonun devleti yönetenler açısından polisin siyasal süreçlere müdahale etme ihtiyacını azaltacağı beklenebilir bu konsolidasyonun çeşitli nedenlerle uzun bir dönem için ertelenmesi durumunda ise, “siyasal mücadelenin kurumsallaşmasına ilişkin problemlerle, ekonomik gelişmenin alt sınıflardan gelen baskıya arttırılması sonucu oluşacak olan siyasal katılıma ilişkin problemler ayın anda ortaya çıkma eğiliminde

¹ Ergut a.g.e., s.56

² Hughes Steven, *Crime Disorder And The Risorgimento*, Cambridge University Press Cambridge 1994 s. 69 Aktaran. Ergut Ferdan, “Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve”, *Amme İdaresi Dergisi* Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 s.68

olurlar.”³ Bunun yanında konsolidasyon geciktiği sürece iktisadi gelişimin doğal sonucu olarak alt sınıflarda beliren siyasal katılım talepleri ile elitler arasındaki rekabetin kurumsallaşma süreci birbiri ile çakışır.(Rueschemayer) bu da polisi daha baskıcı yapıp geniş yetkilerle donatacak ve siyasal görevlerin içine çekecektir.

Rekabetçi siyasal sistemin yeterince ve erken kurumsallaşmaması durumunda, henüz tecrübe aşamasında olan birçok siyasal hareket kendi güvenliklerini anonim kalmakta bulurlar. Bu ise yeraltında örgütlenmek zorunda kalan siyasete karşı aktif, yer yer de saldırgan istihbaratını devlet açısından zorunlu kılar. Bu ortamda gerçekleşen devlet uygulamaları, demokratikleşme süreçlerinin önünde en büyük engel olarak dururlar. Bu nedenle, demokrasi alanında en az başarı gösteren ülkelerin aynı zamanda “19.yüzyılda da bir tür kısmi ve oligarşik demokrasi geliştirmeyi ve kurumsallaştırmayı başaramayan” ülkeler olması şaşırtıcı değildir.⁴

Devlet ve toplumsal güçler arasında polislik meselesi üzerindeki pazarlığın sonuçları polis kuvvetlerinin siyasal süreç üzerindeki etkisini büyük oranda belirler. Polisin siyasal süreçlere hangi ortamlarda daha fazla müdahil olacağı meselesinde Bayley’in önerdiği temel değişken, devlet oluşumunun toplumda şiddetli bir direnişle karşılaşp karşılaşmadığıdır.⁵ Böylesi bir durumda polis siyasal bir rol üslenecek ve siyasal süreçleri belirleyen öznelerden biri olacaktır.

Polis daha önceden sağlanamamış egemenlik ilişkilerini idame ettirme görevine yüklenirse görev alanı suçla mücadelenin çok ötesine geçebilir.“Polisin Avusturya, Rusya ve Fransa’daki gelişimi, sırasıyla Habsburg, Romanov ve Bourbon hanedanlarının egemenlik ilişkilerini kurma süreçleriyle çok yanından bağlantılıdır. Öte yandan Büyük Britanya, Kanada ve Birleşik Devletler’deki polis ise belili bir siyasal rejimi idame ettirmekten çok, ortak hukuk çerçevesinde kralın barışını uygulamak amacıyla yaratılmıştır”.⁶ Bu da polisin birincil gruptaki devletlerde siyasal süreçlere, ikinci gruptakilere oranla çok daha fazla müdahil olmasının ana nedenini oluşturur. İkincisinde toplumsal süreçlere ağırlık veren bir perspektif “yeni polisin” ortaya çıkışını

³ Ergut a.g.e. s. 34

⁴ Ergut a.g.e. s. 33

⁵ Ergut a.g.e. s. 42

⁶ Ergut a.g.e. s. 53

anlamakta daha iyi bir araç olabileceken, birincisinde devletin özerk etkinliklerine ağırlık veren bir perspektif daha anlamlı sonuçlar verebilecektir.

Bu açıdan bakıldığında kıta Avrupası ve ada Avrupası arasındaki farklılıklar kendini gösterir. “Devrim öncesinde Fransa mutlak bir kral tarafından yönetiliyordu; Fransa’daki birçok bölgenin bağımsız ve/veya az gelişmiş doğası dikkate alındığında. Düzeni dayatmak ve devamını sağlamaktan sorumlu silahlı bir gücün varlığı anayasacı düşünürleri pek fazla endişelendirmiyordu. Prusya’da ise “iktidar merkezlerinin tahribatı ve ortaya çıkan her bir cumhuriyette merkez ve çevre arasındaki süre giden çatışmalar, devleti inşa sürecini on yıllar boyunca içinden çıkılmaz bir hale getirmişti.”⁷ Buna karşılık, İngilizler “özgür doğduklarına” ve mutlak bir kralın isteklerine ve silahlı güçlere tabi olmadıklarına inanıyorlardı”⁸

“Gerek Fransa ‘da gerekse Almanya ‘da, mutlak krallıkla birlikte yerel güçlerin direnişi o denli zayıflatılmıştır ki siyasal sürecin, yönetim yetkilerinin devlet içinde bölüşümü çerçevesinde döndüğünü söylemek artık olanaksızdır. Bütün önemli yetkiler hükümdarın elinde toplanmıştır ve birincil siyasal konular, hükümdarın mutlak gücünün nasıl artırılacağı ve bu artan gücün içeride ve dışarıda nasıl kullanılacağıdır.”⁹ Aslında “Prusya modeli”nde hükümdarın gücünün kişisellikten çıkarılması ve somutlaştırılmasıyla devletin, hükümdarın kişiliğini aşması sağlanmıştır. Kamu hukukunda devlet, ilkesel olarak birbirlerinin yerine geçebilen ve görevlerini bir hizmetkâr sadakatiyle ve devletin çıkarlarına bağlılıkla yapan bireyler yoluyla faaliyet gösteren yapay bir örgüttür.¹⁰

İngiliz polisinin kökenleri kapitalizm ve 18. Yüzyılın sonlarında yeni kent proletaryasının yükselişinde bulunabilir. Bağımsızlığa görelilik olarak kolay bir geçiş, bağımsızlıktan sonra sınır savaşlarına fazla katılmama ve çok büyük bölgesel farklılıkların olmaması, İngiltere’deki elitler arasındaki mücadelenin erken kurumsallaşmasına ve girerek de sağlamlaşmasına en fazla yardımcı olacak koşullar arasında zikredilebilir. “Polis sözcüğü Birleşik Devletler de ve İngiltere de polis gücü

⁷ Ergut a.g.e. s. 21

⁸ Neocleous, a.g.e s.,45

⁹ Poggi Gianfranco, Modern Devletin Gelişimi, Sosyolojik Bir Yaklaşım (Çev: Şule Kut-Binnaz Toprak) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Ekim 2002 İstanbul s.96

¹⁰ Poggi a.g.e., s.95

anlamına gelmektedir: polis, yasaların ihlal edilme ihtimaline ya da gerçekten ihlaline karşı cevap verir. “İngiltere’nin yeni polisi için önleme nasıl anahtar bir sözcük idiye, “la police general’in” ihtiyaçlarını karşılayan denetim de Fransız polisi için anahtar bir sözcük olarak kalmıştır.¹¹

Oysa Avrupaya baktığımızda polis bambaşka bir anama sahiptir. Fransa da ve Fransa yasal sistemini paylaşan tüm ülkelerde polis terimi, suçluların yakalanmasından ve belirli suçların önlenmesinden çok daha geniş bir anlama sahiptir. Toplumdaki iyi düzen anlamına gelmektedir. Bu nedenle polis ve toplumun düzenlenmesi anlamındaki kamu yönetimi Fransa da örtüşen anlamlara sahip olmuştur.

Avrupa’da kamu yönetimi dönemini, esas olarak Fransız Devrimi’nin başlattığı öne sürülebilir. Devrim öncesinde ancak aracı kurumlar ve kişiler eliyle iktidarını uygulayabilen eski rejimin memurları (Tilly’nin “dolaylı idare” dediği sistem), yerel ayrıcalıklarından hiçbir şekilde taviz vermek istemeyen unsurlarla sürekli pazarlık etmek durumundaydılar. Devrimci rejimin kurucuları, ilk olarak pazarlıklarla ilerleyen bu sistemin yerine “ulusun burjuvasının hâkim olduğu bir dizi olağanüstü komite, meclisi ve milis kuvvetini ikame ettiler. Daha sonra kurulan bu komiteleri sıkıştırarak, milisleri hâkimiyetleri altına aldılar ve her meclisi, bir sonraki otorite makamına sorumlu olan bir idareciyle eşleştirdiler. Devrim, imparatorluğa doğru evrildikçe idareciler meclislerden daha fazla güç sahibi oldular. Süreç içinde, Fransızlar doğrudan iktidarını köylere kadar yayabilen dünya tarihinin ilk büyük devletini yarattılar.¹² Ulusal hükümet bölgelerdeki temsilcilerinden düzenli olarak raporlar göndermesini istemiştir. “Düzenli ve bir örnek raporlar, hükümeti kamuoyu ile daha fazla ilişkiye sokmuş ve aynı zamanda kendi temsilcilerine ve bürokrasinin alt kademelerinde bulunanlara sadakatlerini sürekli hatırlatma olanağı vermiştir.

Büyük ve kapsayıcı bir mekanizma olarak birçok sorumluluğu kendi sırtına yükleyen devlet bunu rasyonelleşmiş bürokratik bir yapı ile yerine getirir. “Rasyonelleşmiş bürokratik yapı, aynı zamanda siyasal liderlerin son derece yakıcı problem alanlarını depolitize etmek için kullandığı bir araç olmuştur.” Her şey

¹¹ Neocleous, a.g.e. s.134

¹² Ergut, a.g.m. s. 43

bürokrasi eliyle gayri şahsi bir hale getirilmeye çalışılmıştır. Weber'in de bahsettiği gibi bürokrasinin somut işleyiş biçimi şu şekildedir. “Genellikle kurallar, yani yasalar ya da yönetsel yönetmeliklerce düzenlenmiş belirli bir resmi yetki alanları ilkesi geçerlidir. Bu görevlerin yerine getirmesi için gerekli emirleri verme yetkisi dengeli bir biçimde dağıtılmış ve görevlilerin kullanımına verilen fiziksel ya da dinsel vb. şiddet araçlarına ilişkin kurallarla kesinlikle sınırlanmıştır. Bu görevlerin düzenli ve sürekli yürütülmesi ve karşılıkları olan yetkilerin kullanılması, sistematik hükümler altına alınmış; yalnızca genel kurallara bağlanmış nitelikleri taşıyan kişiler istihdam edilmiştir.”¹³

Ancak bu büyük bürokratik yapının işleyebilmesi için kaynakların etkin bir biçimde merkeze taşınması gerekmiştir. Bu da yerel güçler ve vatandaş ile merkezi hükümet arasında gerginliğe sebep olmuştur. Bu bürokrasinin yapısı devlet ve toplumun, kaynakların denetimi için giriştikleri rekabet tarafından koşullandırılmıştır. Unutulmamalıdır ki “devletin gelir, gıda ve insan gücü devşirme çabaları, büyüyen bürokrasisini finanse etme, besleme ve ona eleman bulma çabaları, tarih boyunca vergi ve gıda ayaklanmaları, hatta zaman zaman da iç savaş biçiminde ortaya çıkan yoğun halk muhalefetlerini yatmıştır. Bu tepkiler ise merkezileşmiş zor aygıtlarının daha da genişlemesini hızlandırmıştır”¹⁴

Devletin merkezileşme sürecini, toplumsal kontrol mekanizmalarını kimin belirleyeceği sorunu üzerine, devlet ve toplumsal güçler arasındaki rekabetin bir sonucu olarak tanımlarsak, toplumsal kontrolle bir şekilde ilintili bütün toplumsal ve/veya kurumsal örgütlenmelere hâkim olmanın neden devlet için yaşamsal önemde olduğu daha iyi anlaşılabilir.

Polislik sadece egemenliği yayıp stabilize etmenin bir aracı olmaktan çok, yerel otoritelerin zayıflatılması ile birlikte yönetme ve egemen olma hakkının da göstergesi haline gelir. Polislik açısından düşünüldüğünde devlet yöneticilerini korkutan şey tek başına suç değil daha çok düzensizliktir. Ve elitler tarafından “toplumsal huzursuzluk” algısının yoğun yaşandığı dönemlerde suç, potansiyel bir isyan anlamına gelebilir. Polis örgütlerindeki büyümenin/yayılanın esas nedeni, toplumdaki “adi” suçların artan oranı

¹³ Weber Max, Sosyoloji Yazıları, (Çev) Taha Parla İletişim Yay.İstanbul 2006 s. 290

¹⁴ Ergut a.g.e., s.19

değil, var olan suçların tesis edilen düzene tehdit olarak algılanmaya başlanmasıdır. Bu anlamda modern polis örgütünün kurulması, devlet üzerindeki artan baskıya verilen tepki biçimlerinden birisidir.

İçerideki düzenin sağlanması, sadece hükümetin meşrutiyetini belirlemekle kalmaz; bu aynı zamanda onun var oluşunu belirleyen bir ölçüttür de. “Bir devletin, etkin bir polislik icra edemediği ve diğer devletlerin polislik yapmasına de engel olmadığı bir bölge üzerinde egemenlik iddia edebilmesi mümkün değildir.”

Diğer taraftan ulus devletler olarak ortaya çıkan yeni modern devlet için bir sorun daha vardır: heterojen toplum yapısı. “Bir devletin nüfusu ne kadar katmanlı ve heterojense büyük ölçekli isyanların çıkma olasılığı o kadar düşer, fakat öte yandan her yerde aynı idari düzenlemeleri uygulamanın zorluğu büyür.”¹⁵

Kültürel bakımdan heterojen bir çevrede, polisin baskıya dönük işlevi, gerçekleştirilmesi daha güç olan rızaya dayalı polislik işine seter istemez baskın gelecektir. Aynı değişken, polisin siyasete müdahale imkânını da belirler. Eğer toplumdaki kültürel heterojenlik polis örgütü içinde de yansımaları buluyorsa bu müdahale imkânı ciddi anlamda sınırlanacaktır.

Bu bağlamda da kıta Avrupası ve Anglosakson geleneği arasındaki farklılık önemlidir. İngiliz toplumunda bir tür “İngilizlik” bilinci oluşmuşken, Fransa nüfusunun büyük çoğunluğu köylüler arasında 19.yüzyıl gibi geç bir tarihte bile bununla karşılaştırılabilecek bir “Fransızlık” kimliği oluşmamıştır. Fransız marechausse ve daha sonraki jandarma Alsaslılara, Bretonlara ve Gaskonlara yönelik sömürgeci bir tutum takınarak, onların Fransızlara dönüşmelerinde kilit rol oynamışlardır. Benzer durumlar İspanya, İtalya ve Prusya için de geçerlidir. İngiltere’ye dönecek olursak, İngiliz sömürge polisinin, sömürgelerde, kendi geleneğinden ziyade Kıta Avrupa’sı modellerini izlemesinin gerçek nedeni budur.¹⁶

¹⁵ Ergut a.g.e., s.12

¹⁶ Ergut a.g.e., s.19

Emsley'in de ileri sürdüğü gibi: “temel farklılık, iki yönetsel rejimin yapısında ve ideolojilerinde yatıyor görünmektedir. Aslında İngiltere 18.yüzyılda iç bastırmada da kullanılabilir düzenli bir ordu kurmuştu. Ne var ki, o döneme gelindiğinde sivil bir polis gücü zaten kurulmuş durumdaydı ve ordunun müdahaleleri bu sivil gücün ikame edilmesinden çok, onun güçlendirilmesi ve daha etkin kılınması anlamına geliyordu.¹⁷

Polisliğı iç iktidar mücadeleleri çerçevesinde değerlendirmek bizi farklı sonuçlara götürür. Buna göre polis ne kanun ve nizamın yılmaz bekçisi, ne de hâkim sınıf iktidarının basit bir aracıdır. Ortaya çıkışı ne suç ve kamu düzeni sorunlarına bir çözüm olarak (Tobis 1972) ne de yalnızca siyasal denetimi ve iş disiplinini sağlamanın bir aracı olarak (Haring 1993) anlaşılabilir. Buna göre polis güçlerinin oluşumundaki ana dinamik, devleti yönetenlerin kendi projelerinin önündeki engelleri aşma doğrultusunda toplumsal güçlerle giriştikleri pazarlıklardan kaynaklanmaktadır.¹⁸ Bu anlamda kamu düzeni polisliğı diyebileceğimiz bu süreç “yeni polis”in çift yönlü ve sınıfsal karakterinin aynı anda gözlemlenebileceği çatışmalı bir alan oluşturmaktadır.

Buradaki ana vurgu, toplumsal denetimin sağlanması konusunda devlet ve toplum arasında gerçekleşen “pazarlıklar” üzerinde olacaktır. Toplumdaki kültürel heterojenlik düzeyi, devlet bürokrasisindeki farklı ve çatışan çıkarların varlığı ve polisin takdir yetkisindeki artış da bu süreci etkiler niteliktedir.

Polisliğin şekillenmesinde esas etkenlerden birisi iç siyasal mücadeleler olmuştur. Hükümdarın amacı her zaman etkin bir polis yaratarak asayiş ve güvenliğı temin etmek değil rejime daha sadık ve toplumsal etkilerden bağımsız bir polis kuvveti yaratmaktır.¹⁹ Polis pratiklerindeki değişiklikler profesyonelleşmenin değil, tarihsel özgürlükler tarafından belirlenen siyasal mücadelelerin sonucudur. Polis ve siyaset arasındaki ilişki çift yönlüdür. Polis, aynı anada hem siyaseti şekillendirir hem de siyaset tarafından şekillendirilir.

¹⁷ Neocleous, a.g.e.s.23

¹⁸ Ergut a.g.e., s.22

¹⁹ Jenkins Philip; “Policing The Cold War.The Emergence Of New Police Structures In Europe 1946-1953”; The Historical Journal, Vol. 31 No. 1, ss. 141-137 Mart 1988

2.2. Ekonomik Durum

Spesifik polis sistemlerinin biçimlenmesini etkileyen önemli faktörlerden bir tanesi de ekonomidir. Ekonominin bir bilim olarak ortaya çıkması da bu döneme rastlar. Devletlerin ekonomik durumları, potansiyelleri ve döneme hâkim olan ekonomi yarışı ile başa çıkmada izlemek zorunda kaldıkları roller polislik pratiklerinin biçimlenmesinde değişik şekillerde etkili olmuştur. Ekonomik gelişme yönündeki baskıyı daha fazla hisseden hatta bu durum bir şekilde hayat meselesi haline gelen ülkelerde devlet ekonomik hayatın içerisine girmek zorunda kalmış, bizzat kaynakların yönetiminin yanında kendisi bir müteşebbis konumuna gelerek bizzat ekonomik hayata girmiş, ekonominin sahip olduğu önem dolayısı ile birçok direk denetleme mekanizmalarına ihtiyaç duymuş, fiyatları kontrol etmiş, üretimi ayrıntıları ile planlamıştır.

Bu yüzden ekonomik açıdan ayrı deneyimler yaşamış ülkelerin bu deneyimlerine bulduğu çözümler de farklı olmuştur. Örneğin sanayileşmesini daha erken dönemlerde tamamlayarak kaynak sıkıntılarını büyük sömürgeler ağı ile çözmeyi başarmış olan İngilterede devlet ekonomiye dahil olmayıp kendi sınırlarında kalırken, mücadelenin daha derin olduğu kıta Avrupasında devlet ekonomik hayata girerek aktif bir rol oynamış devletçi politikalar yürütülmüştür.

Etkin bir şekilde savaş yapabilmek için devletlerin kaynağa ihtiyacı vardır. Bu kaynakları sağlamak içinse etkili ve merkezi kamu yönetimi aygıtlarını oluşturmak zorundadırlar. Bu nedenle devletin merkezileşmesinin ve rasyonel bürokrasinin ortaya çıkışının ana nedeninin, sözü geçen kaynaklar üzerinde tarihsel olarak söz sahibi olan toplumsal güçleri/rakipleri dizginlemek olduğu ileri sürülebilir. Buna paralel olarak Avrupa da siyasal yurttaşlığın ve emek ilişkilerinin kurumsallaştığı bölgelerde askeri baskıda gerçek bir düşüş yaşanmıştır.

Modern devletlerin ve polis sistemlerinin ortaya çıkma çağı olan 16. ve 17. yüzyılların ekonomik portresine bir göz attığımızda; olan şey tam olarak; toplumda

ortaya çıkan, kaynakların maksimize edilmesi ve bu kaynakların yaşam biçiminin gelişiminde kullanılması yönündeki bilinçli bir arzudur. 18. yüzyılın ortalarında olgunlaşan bu gelişme, mutlakıyetçi devlette sosyal ve politik faaliyet için bir temel bulurken, rasyonalizm felsefi alt yapıyı oluşturur.²⁰ Bu dönemde zayıflayan kilise dini bir yönlendirme ve ahlaki kontrolü gerçekleştiremediğinden, hükümdar Hıristiyan ahlakı doğrultusunda toplumun korunması ve güçlendirilmesi görevini üzerine alır. Bunun normal bir sonucu olarak Avrupa 'da müdahaleci ve düzenleyici devlet biçimleri ortaya çıkar.²¹

Özellikle Almanya bu durumdan çok etkilenir. Eski ekonomik sistemler çökerek zamanla varlığını yitirir. "Almanya'nın 1620 den beri kullanılan dış ticaret, üretim tarzı, para sağlama ile ilgili ekonomik yönetim, ilişki ve gelenekleri tamamen yok olmuştur. Bu yok oluşun tek sebebi ticaretin Akdeniz'den okyanusa kayması değil aynı zamanda Almanya'da ekonomi politik bir organizasyonun olmaması ve ülkede güçler arasında bir denge kurulamamış olmasıdır."²² Almanya'nın bu özel durumu diğer etkenlerle beraber sıra dışı bir polis sisteminin ve daha sonra açıklayacağımız kameralizm adı verilen idari ve ekonomik sistemin ortaya çıkması ile sonuçlanacaktır.

Kıta Avrupasında yaşanan bu ekonomik baskı ve rekabetin sonucu; Merkantilizm ve Kameralizm adı verilen politikaların, devletin koruması kontrolü ve desteği ile ülke içerisinde kendi kendine yeterliliği sağlamak ve mali rezervlerin birikimine imkân tanımak için uygulamaya konması olmuştur.²³ Merkantilizm değişik biçimlerde tanımlanmıştır: Weber e göre: devletin politik bir güç olarak gelişimi desteklemek için kapitalist endüstrinin politikaya taşınmasıdır. Heckueker'e göre ise Merkantilizm refah devleti ile devletin refahını aynı algılar devlet politikasının hem öznesi hem de nesnesidir.²⁴

²⁰ Neocleous, a.g.e., s.45

²¹ Teschke Benno; "Theorizing The Westphalian System Of States: International Relations From Absolutism To Capitalism", European Journal Of International Relations Vol. 8(19), ss.5-48 2002

²² Wagner Richard E. The Cameralists Fertile Resources For A New Science Of Public Finances. yay. y., t. y. s. 6

²³ Raeff Marc The Well Ordered Polic Stste And The Development Of Modernity In Seventeenth Century Europe: An Attempt At A Comperaative Approach, The American Historical Review, Vol. 80 No.5 (Aralık1975) s.1224

²⁴ Neocleous a.g.e s.14

16. ve 17. yüzyıllarda Feodal ekonomiden ticari kapitalizme geçiş aşamasında ortaya çıkan merkantilizm piyasanın genişlemesi için güçlü bir merkezi otoritenin gerektiğini devletin gücünün zenginliğin birikimi ile sağlanabileceğini öngörür. Merkantilistler milletlerin ticaret fırsatları için yarıştığını devletlerin ancak diğer devletlerin rağmına gelişebileceğini, devletlerin uluslar arası alanda gücünün ve prestijinin teminatının ticari kar olduğunu iddia eder.²⁵

Mutlak yönetimlere özgü bir ekonomik politika olan merkantilizm, içe dönük yönüyle, yerel düzeyde ekonomiyi düzenleyen kurumların özerkliğini azaltmak amacıyla ortadan kaldırılmalarına yol açmıştır. Aynı zamanda bu kurumların teknolojik açıdan daha gelişmiş, geleneklere daha az bağlı ve devletin daha etkin denetimi altında olan ülke çapında yeni bir sistem içine çekilmeleriyle sonuçlanmıştır. Örneğin, her ne kadar çoğu lonca ve zanaatkâr grubu faaliyetlerine hala devam ediyorduydu da, artık hükümdarın koyduğu ayrıntılı kurallar çerçevesinde çalışan bir tür polis örgütü olarak bu faaliyetleri sürdürür.²⁶

Kuşkusuz, mutlak yönetimin önde gelen kaygısı, bireylerin uğraşlarının, özellikle de ekonomik uğraşlarının düzenlenmesi ve geliştirilmesinde yetkili olabilmektir. Bu kaygı 17.yüzyılda devleti lonca ve kentlerdeki öteki birimlerin ticaret ve üretim etkinlikleri üzerinde birkaç yüzyıldır kendi başlarına ve yerel olarak uygulaya geldikleri kuralları, gerekçikçe onaylayarak resmileştirmeye, standartlaştırmaya ve değiştirmeye götürür. Bunlar, malların fiyat ve kalitesinin belirlenmesine, üretim sürecinin ayrıntılarına, çırakların yetiştirilmesine, rekabet ve yeni buluşların denetlenmesine ilişkin kurallardı. Merkantilizmin öteki yönleri –özellikle de pozitif ödemeler dengesi ve ülkenin altın rezervlerini artırma kaygıları- beklide merkantilizmin yalnızca ya da birincil olarak bile ülkenin (ya da burjuvazinin) ekonomik refahını yükseltmek kaygısında olmadığını düşündürmektedir. “Ekonomik etkinlikler daha çok, halkı meşgul etmek, iç barışı korumak ve siyasetle ilgilenmemesini sağlamak ve

25 Steele G.R. “The Money Economy: Mercantilism, Classical Economics And Keynes's General Theory - Special Invited Issue: Money, Trust, Speculation And Social Justice”.The American Journal Of Economics And Sociology, [ekim 1998](#)

²⁶ Clark G.N. The Seventeenth Century(Londra 1927) s.21aktaran; Poggi Gianfranco, Modern Denletin Gelişimi, Sosyolojik Bir Yaklaşım (Çev: Şule Kut-Binnaz Toprak) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Ekim 2002 İstanbul s.83

yönetimin (özellikle çok pahalıya mal olan sarayın) harcamalarını ve giderek daha pahalılaşılan uluslar arası girişimleri finanse etmek için gerekli olan vergilendirilebilir serveti yaratmak amacıyla özendiriliyordu.”²⁷

Sonuç olarak, devletin kuruluş sürecinde şehirlerin finansör ve kapitalistlerin nispi önemi devletlerin biçimlenme tarzını etkilemiştir. Savaş için hazırlanmak, kapital ve kapitalistlerin varlığına veya yokluğuna göre değişik etkiler gösterir. Devlet kurmanın alternatif yolları değişik direnç ve isyan biçimlerini bunlarda değişik devlet ve mali yapıların doğmasına sebep olmuştur.²⁸

Diğer bir gelişme ise; ticaretin gelişmesi ve endüstrileşmenin getirdiği profesyonelleşme ile ortaya çıkan yeni bir sınıftır: burjuvazi. Burjuvalar Aristokrat sınıfın ayrıcalıklarını yavaş yavaş elde eder. Gittikçe otoritelerini merkezileştiren, devamlı rekabet ve savaş içerisinde olan ve bu savaşların finansmanı için paraya ihtiyaç duyan krallar bu yeni sınıfa muhtaç hale gelmiştir.

Burjuvazinin kabaca “laissez-faire, laissez-passer” olarak özetlenen siyasal talepleri de aslında, daha sonraları bu talepleri yerine getirebilmek için elinden geleni yapan mutlak yönetim sistemine “karşı” olmaktan çok ona “yönelik “ taleplerdir. Bu tür talepler, ekonomik olarak egemen olan sınıf da dâhil olmak üzere tüm sivil toplumu, belirtildiği gibi “yönetilmeye uygun bir konuma sokarak ” rahatlıkla karşılanabilir. Almanya örneği, 19. yüzyılın sonu gibi geç bir tarihte, burjuvazinin siyasal hakkını ısrarla talep etmeden de, kapitalist sanayileşmenin nimetlerinin çoğuna sahip olabileceğini göstermektedir²⁹

İktisadi değişim sosyal bünyeyi de etkiler. Birinci olarak İktisadi alandaki değişiklikler yasalarda ve suçun ve sapkınlığının tanımı gibi ilgili alanlarda değişikliklere yol açar. İkincisi, kapitalizmin gelişmesi kamusal ve özel ananları dönüştürür ve yeniden tanımlar ve sonuncusu, işçi sınıfı gibi yeni toplumsal özneleri sahneye çıkartması itibariyle hükümetleri, bu yeni özneleri denetimine karşı daha

²⁷ Poggi Gianfranco, a.g.e. s.98

²⁸ Tilly Charles, Cities And States In Europe, 1001800, Theory And Society, Vol18, No. 5, (Eylül 1989) s.584

²⁹ Poggi Gianfranco, a.g.e. s.100-101

duyarlı hale getirir. Baskı olarak-polislik işinden, yasaların-uygulanması –olarak-polislik işine geçiş süreci bir boyutuyla da kapitalizmin gelişimi sürecidir.

Yeni yasalar iktisadi düzeyi siyasal alandan soyutlamıştır: “şiddetin emek sözleşmesinden çıkartılması, ulus devletlerin halkı pasifleştirme sürecinde merkezi yer işgal etmektedir. İktisadi ilişkilerin depolitizasyonu, sınıf iktidarının temelini oluşturur. Devletin işçilerin sorunlarını, iktisadi ilişkilerden kaynaklanan sorunlar olarak değil bir polislik meselesi olarak ele alabilmesini kolaylaştırmıştır.

Sınaî ekonomiye geçişle birlikte denetim, doğrudan baskı/caydırmaya dayalı pratiklerden, bilgi ve istihbaratı daha fazla kullanmaya başlayan kapsayıcı ve daha dolaylı pratiklere çevrilmiştir.

Eski rejim valisinin hem merkezi hükümetin vergilendirmedeki birincil temsilcisi hem de aynı zamanda polisi olması olgusu, bu ülkedeki kaynak seferberliği ve toplumsal huzursuzluk arasındaki çok yakın ilişkiyi göstermektedir.

Eğer rekabetçi sistem yeterli oranda gelişmemiş ise birçok siyasal hareket güvenliğini yeraltında arayacaktır ve bu da polisin saldırgan bir istihbarat faaliyetinde bulunmasına yol açacaktır.³⁰

Ticaret yollarının Akdeniz dışına kayması 16. yüzyıldan itibaren Afrika ve doğuya doğru bir yönelim ve kolonileşme yarışı ortaya çıkarır. Teknolojideki gelişmeler, seri üretim ve ticari rekabet kaynakların önemini artırır ve bu kaynakların paylaşımı bir problem olarak ortaya çıkar. Artık ülkeler birbirleri ile devamlı rekabet içerisinde bu kaynak ve kolonilerin paylaşımı yarışında birbirleri ile savaşmaya başlarlar. Özellikle Almanya bu durumdan çok etkilenir. Eski ekonomik sistemler çökerek zamanla varlığını yitirir.” Almanya'nın 1620 den beri kullanılan dış ticaret, üretim tarzı, para sağlama ile ilgili ekonomik yönetim, ilişki ve gelenekleri tamamen yok oldu. Bu yok oluşun tek sebebi ticaretin Akdeniz 'den okyanusa kayması değil aynı zamanda Almanya'da ekonomi politik bir organizasyonun olmaması ve ülkede güçler arasında bir denge kurulamamış olmasıdır.”³¹

³⁰ Liang Hsi-Huey, The Rise Of Modern Police And The European State System From Metternich To The Second War. New York Chambridge University Pres 1992 s.2

³¹ Wagner Richard E. The Cameralists Fertile Resources For A New Science Of Public Finances.s.6

Mekanik dünya görüşünün dünya da hükümet alanında uygulanması ve toplumun potansiyelinin yükseltilmesi için gönüllü olarak devlete bağlı olunması gerektiği inancı devlet ve hükümdar tarafından sosyal ve ekonomik alana bir müdahale ve desteği zorunlu kılar. Eğer hükümdar ve devlet müteşebbis konumuna geçerse bunun için gerekli araçlara ve yeni idari teknikler manzumesine ihtiyaç duyulacaktır. Geleneksel memur modeli bu amaca uygunsuzdur. Çünkü o, geleneksel tekniklerle, tek bir konu için ve negatif sınırlamalarla çalışan kurucu eylemden uzak bir yapıdadır.

2.3. Uluslararası İlişkiler

Modern polis sistemlerinin biçimlenişini anlayabilmek için sanayileşme döneminde hâkim olan ve devletleri derinden etkileyen uluslararası ilişkilere bir göz atmak gereklidir. Devletlerin uluslararası alanda karşılaştıkları problemlerin iç siyasette de yansımaları olmuştur. Dış siyaset iç siyaseti biçimlendirmiştir denilebilir. “İktidar ilişkileri siyasal olarak örgütlenmiş toplumların sınırlarında sona ermez. Devletler sınırlarının ötesindeki güç merkezleriyle yakın bir etkileşim içerisindeyler. Aslında, kendi toplumlarından özerkleşme dinamiklerinin büyük bir kısmını dışarı ile olan ilişkileri dolayısıyla elde ederler.” Daha da önemlisi, uluslar arası devletler sisteminin bizatihi kendisi devlet yöneticilerini daha başlangıçta merkezileşme yönünde hareket etmeye iten ilkel bir nedendir. “dışarıdan gelen baskı iç yapıyı da belirleyici bir etkiye sahiptir.”³² Erken devletlerde, kendi toplumlarında hâkimiyet kurma yolundaki itici güç, yeni bir devlet sisteminde bir başka devletle girdikleri etkileşim sonucunda ortaya çıkar. Nüfusu, derebeyin, kralın ya da başka herhangi bir örgütün kuralları yerine devletin kurallarına itaate zorlanma çabası, evrensel adaletin yüksek ilkeleri veya toplumun nasıl olması gerektiği yolundaki tahayyüllerden çok, siyasal liderlerin kendi varlıklarını sürdürebilmelerinin bir gereği olarak ortaya çıkmıştır.”³³

³² Dillon M.C.; What Are Police For (İç) The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; Ss.11-18 Lexington Books Massachusetts 1975

³³ Levy Beryl H.; Legel Philosophy And The Police Function (İç) The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; s.19-20 Lexington Books Massachusetts 1975

Giddens'in de bahsettiği gibi "mutlak yönetimlerin ortaya çıkması yani bir birleşik Avrupa'ya yol açmadı. Tersine Avrupa kıtası devletler arasında bölünmeler ve savaş izleriyle yeniden yarıldı. Ancak yine de Avrupa daha sonar gelecek olan ulus devlet sistemi ile ayırt edilebilir ve belirgin bağları olan bir politik düzen oldu."³⁴ Mutlak devletlerin oluşumu esasen Avrupa'daki parçalı yapıyı birleştirebilmek için çatışmaları artırmıştır.

Ticaret yollarının Akdeniz dışına kayması 16. yüzyıldan itibaren Afrika ve doğuya doğru bir yönelim ve kolonileşme yarışı ortaya çıkarır. Teknolojideki gelişmeler, seri üretim ve ticari rekabet kaynakların önemini artırır ve bu kaynakların paylaşımı bir problem olarak ortaya çıkar. Artık ülkeler birbirleri ile devamlı rekabet içerisinde bu kaynak ve kolonilerin paylaşımı yarışında birbirleri ile savaşmaya başlarlar.

Stratejik olarak devamlı mücadele, uzun savaşlar, savaş tehditleri ve bu tehditleri savuşturmak için beslenmesi gereken daimi büyük ordular ister istemez ekonomiyi ve ekonomi yönetimini ve bunun yanında asker toplayabilmek için yeni idari mekanizmaları daha denetleyici ve kontrol edici bir polis sistemini gerekli kılmıştır. Ancak görece olarak daha az tehdit altında kalan, nu yüzden büyük ordulara ihtiyaç duymayan devletler için durum biraz farklı olacaktır.

Bu süreci anlayabilmek için dönemin siyasi durumuna bir göz atmak gereklidir. "17 ve 18. yüzyılların hâkim diplomatik durumu savaştır. Kıta Avrupasının yüzyıllar boyu değişmeyen gerçeği egemen güçlerin yüzyıllar boyu birbirlerine yönelik tehditleridir."³⁵ Bu yüz yılda olan her şey tam olarak; kaynakların maksimize edilmesi ve bu kaynakların yaşam biçiminin gelişiminde kullanılması yönündeki bilinçli bir arzudur. 18. yüzyılın ortalarında olgunlaşan bu gelişme, mutlakiyetçi devlette sosyal ve politik faaliyet için bir temel bulurken, rasyonalizm felsefi alt yapıyı oluşturmuştur.

Bu dönemde zayıflayan kilise dini bir yönlendirme ve ahlaki kontrolü gerçekleştiremediğinden, hükümdar Hıristiyan ahlakı doğrultusunda toplumun korunması ve güçlendirilmesi görevini üzerine alır. Bunun normal bir sonucu olarak

³⁴ Giddens Anthony, Ulus Devlet Ve Şiddet (Çev) Cumhuriyet Yay. İstanbul 2005s.121

³⁵ Poggi Gianfranco, a.g.e s.37

kıta Avrupa'sında müdahaleci ve düzenleyici devlet biçimleri ortaya çıkar. Bu nedenle kıta Avrupası devlet teorilerinde devlet yöneticilerinin çıkarları ve bu doğrultudaki siyasetleri, ordu, savaş işi ve uluslar arası devlet sistemi gibi son tahlilde tahakkümün örgütlenmesi ile alakalı unsurlar temel önemi haizdir. Bunun ilk örneklerine Almanya'nın Saxony ve Hessen adlı iki Protestan devletçisinde rastlarız. Tarihler 16. yüzyılın 2. yarısını göstermektedir.³⁶ Kıta Avrupalı" devlet teorilerinde ordu, savaş işi ve uluslar arası devlet sistemi gibi unsurların önem kazanmalarının ardında yatan dinamik budur.

Burada siyasetin en önemli boyutu, her ülkenin etrafındaki komşuların sınırlarını ister gerçek isterse olası bir tehdit yöneltiyor olması ve bunun sonucunda ilgili tarafların tümünün kabul edebileceği bir denge sağlanma çabasıdır. Bu durumda siyasal düşünce ve eylem zorunlu bir biçimde dışa dönük olmakta, en önemli boyutunu diplomasi ve savaş oluşturmaktadır.

Yaşanan büyük savaşlar ve savaş tehditlerinden dolayı, "Devletlerarası yeni siyasal ortamda savaş teknolojisindeki maddi ve beşeri gelişme sonucu, varlıklarını sürdürmek ve refah düzeylerini yükseltmek isteyen devletlerin mutlaka profesyonel bir orduya ve gereğinde bir savaş donanmasına sahip olmaları gerekiyordu. Her ikisinin de hükümdar tarafından finanse edilmesi, araç-gereç ve subay sağlanması zorunluydu."³⁷

Sürekli savaş halinin polisin siyasal süreç üzerindeki etkisini arttırdığını rahatça ileri sürebiliriz. Düşman ülkelerle çevrelenmiş ve sürekli sınır savaşlarına girmiş İsrail'in militarize ve siyasallaşmış bir polis kuvvetine sahip olması bağlantıyı gösteren örneklerden sadece biridir.³⁸

Devletin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda dominant rolünün güçlenmesi ile sonuçlanan bu süreç Avrupa'nın politik olarak bölündüğü bir döneme rast gelir. Büyük

³⁶ Raeff Marc The Well Ordered Polic Stste And The Development Of Modernity In Seventeenth Century Europe: An Attempt At A Comperaative Approach, The American Historical Review, Vol. 80 No.5 (Aralık1975) s.1222

³⁷ a.g.e., s.86

³⁸ Mani Rama, Contextualizing Police Reform: Security, The Rule Of Law And Post Conflict Peace Building (İç) Peace Building And Police Reform Ed. Tor Tanke Holm, Espen Barth Eide; Frank Cass Publicaitons London 2000

küçük her devlet, gücünü arttırmak için mümkün olduğunca kendi iç kaynaklarına ve kendi askeri ve politik gücüne güvenmek zorundadır.³⁹

Yaşanan bu süreç dolaylı olarak ekonomiyi de etkilemiştir. Otuz yıl savaşları ve devamlı orduların kurulması Westphalia barışının hemen öncesinde modern savaşlar ve uluslar arası ilişkilerin finansmanı için sağlıklı bir mali yapı kurmak ihtiyacını ortaya çıkarır. Bunun için devletlere toplumu daha büyük zenginlik elde edecek şekilde yönetmekten başka alternatif kalmaz. “Devletler uluslararası alanda statülerini koruyabilmek için toplumu yasal ve idari olarak manipüle ederek bir refah ve zenginlik durumu sağlamak zorunda kalırlar.”⁴⁰

Otuz yıl savaşları diğer taraftan bu politik sistemin temel dinamiklerinin güçlendirir. Savaş sonunda, sadece savaşın neden olduğu yıkımların tamiri değil aynı zamanda 17. yüzyılın ortasında yaşanan askeri devrimin ortaya çıkardığı yeni talep ve ihtiyaçlar söz konusudur. Büyük kaleler ve stratejik yolların yapılma zorunluluğu ve daimi düzenli orduların kurularak bunların masraflarının artık feodal beylerce değil, hükümdarın sırtına yüklenmesi bunlardan sayılabilir. Bütün bunların sağlanması verimliliğin ve çok daha aktif bir uluslararası ticaretin artışı mecbur kılar. Dış ticaret deniz aşırı kolonilere genişleme ve yaşam tarzındaki değişim ile mümkün kılınır. Etkilerini azaltma çabalarına rağmen aşırı ve açıktan tüketim 17. yüzyıl Avrupa’ında hızla büyür. Bu şartlar devleti (hükümdar ve onun idari teşkilatını) toplumun üretim kapasitesini koruma ve geliştirmeye mecbur bırakıp, buna göre şekillendirmesine yol açar.⁴¹

Devamlı savaşların finansmanı ve büyüme yarışındaki devletler için ekonomi ve kaynakların yönetimi yeni bir problemdir ve problemin aciliyeti devletin bu işi kendi eli ile yapmasını gerektirmektedir. Bunun sonucunda, kaynakların tamamının etkin ve verimli bir biçimde kullanılarak artık değer merkeze akıtılmasını amaçlayan planlı ve merkezden idare edilen bir ekonomi yönetimi ortaya çıkar.

³⁹ Raeff Marc a.g.m. s.1224

⁴⁰ Neocleous a.g.e s.13

⁴¹ Raeff Marc a.g.e s.1222-25

Böyle bir ortamda doğal olarak hükümetlerin birincil kaygısı endüstrisi ve üretim potansiyeli en yüksek şirketlerin korunması ve güçlendirilmesi olur. Bu geleneksel hiyerarşi ve yapıların ortadan kalkması anlamına gelmez. Tam terinse devlet kendi faydasında çalışan tüm bu kurum ve yapıları destekler. Kameralist polis ve merkantilist ekonomik politika bu prensibi takip eder. Marksist bir anlayışla, Avrupa 'da ortaya çıkan sınıfların, polis devleti tarafından ortaya konan kurumların ortaya çıkardığı ve desteklediği bir sonuç olduğu söylenebilir. Polis devleti günlük aktivitelere karışıp tüm kaynakların maksimum derecede kullanılmasını sağlar ve bu sayede feodal beylerin otoritesini zayıflatır.

Bu durum kıta Avrupası ekonomik sisteminin gelişimini derinden etkiler. Bunun sonucu Merkantilizm ve Kameralizm adı verilen politikaları devletin koruması kontrolü ve desteği ile ülke içerisinde kendi kendine yeterliliği sağlamak ve mali rezervlerin birikimine imkân tanımak için uygulamaya konması olmuştur.⁴² Polis böylece, mülkiyet, refah, günlük ihtiyaçların fiyatlandırılması, genel sağlık ve kolonilerin kurulması gibi ekonomik de sorumlu bir hale gelir.⁴³

Savaşların polis güçlerini etkilenmesinin temel nedeni devletlerin, nüfus tabanının bağlılığını farklı toplumsal güçlerden merkezi hükümete yöneltme yönündeki çabalarının savaş zamanlarında yoğunlaşmasıdır. Ve bir kez bunu başardıklarında da, polislik işi, iç düzenin sağlanmasında birinci savunma hattı olacaktır. “iç düşman ve dış düşman’dan kaynaklanan tehditlerin kapsamı yerel ve ulusal sınırların ötesine ulaştıkça merkezi denetimin artmasını savunanlar dünyanın her yerinde güç kazanmıştır.⁴⁴ Gelişkin silahlarla tekil olaylar ayrıştırılmayacağından-başka bir deyişle polislik yapılamayacağından- bu tip silahlarla donatılmaya başlanmış ordunun, içerideki kontrolün sağlanmasındaki etkinliği giderek düşecektir.

Yurttaş ordularının ortaya çıkmasıyla birlikte, toplumun genç nüfusu bir görev olarak askere alınmaya başlanmıştır. Komutanlar artık rızalarını almak zorunda oldukları insanlarla (ve onların çocuklarıyla) kendilerini sürekli karşı karşıya getirecek

⁴² Raeff Marc a.g.e., s.1224

⁴³ Deflem, Mathieu, International Policing In 19th Century Europe: The Police Union Of German States, 1851-1866, International Criminal Justice Review, 6:36-57 (1996)s.43

⁴⁴ Ergut a.g.e., s.34

çatışmalı ortamlardan orduyu uzak tutmaya çalışıyorlardı. Bu nedendir ki, ordunun iç güvenlik birimi olarak (yani polis olarak) kullanılmasına ilk muhalefet bizzat ordu saflarından gelmiştir. Polisle ordu arasındaki farklılaşmanın temelleri böyle atılmıştır.⁴⁵

Savaş durumlarında, askere alma yöntemlerindeki istikrar, kamu düzeni ile neredeyse aynı anlama gelmeye başlar. Kolektif eylemlere yönelik özel bir duyarlılık geliştiği dönemlerde, içeride toplumsal kontrolün sağlanması ve direnişleri bastırma işi devlet açısından varoluşsal bir soruna dönüşmüştür. Ordu ve polis arasındaki güç dengesini etkilemesi açısından daha önemli olan savaşların sonuçlarıdır. “Savaştan önce Alman polisi profesyonel olmama gibi bir lükse sahipti çünkü “gerektiğinde büyük ve düzenli bir ordunun yardımıyla düzeni sağlayabiliyordu” Fakat “ eski ordunun çöküşü ve çözülüşü sırtlarını dayadıkları destekten yoksun bırakmıştı onları.”⁴⁶ Bu yenilginin poliste işe alma yöntemlerinde muazzam bir etkisi olmuş ve artık siviller arasından eleman alınmak zorunda kalınmıştır.

Uluslar arası devletler sisteminin temelini oluşturan egemenlik kavramı, polis güçlerinin profesyonelleşmesinde önemli bir aşama olan polisin ordudan ayrışmasının da belirgin nedenlerinden birisidir. Bu yüzden profesyonel ve kapsayıcı bir polislik sistemi kurmak bir zorunluluk olarak ortaya çıkar. Bu durumun Aciliyeti ve dış baskının çeşidi polislik tarzının da belirlenmesinde etkili olur. Devletler sistemi içerisinde hareket eden her devlet egemenlik statüsüne hak kazanabilmek için diğerlerini kendisinin bu kapasitesine inandırmak zorundadır. Bir devletin etkin bir biçimde polislik yapmadığı, kamu düzenini sağlayamadığı ve ya diğer ülkelerin polislik yapmasına engel olamadığı bir alan üzerinde egemenlik iddia etmedi de mümkün değildir. Ayırım gözetmeyen bir biçimde güç kullandığından ordu, farklı toplumsal sorunları ele almakta yetersizdir. Dış ilişkilerin polislik pratikleri üzerinde etkileri daha önce bahsedilen yönetebilme kabiliyeti ile de alakalıdır. “Osmanlı İmparatorluğu’nda, polisin örgütlenmesinde ve polislik pratiklerinde gerçekleştirilen değişiklikler, ağırlıklı olarak dış güçlerin müdahalelerinde kullandıkları önemli bir bahaneyi yok etmek için gündeme getirilmişlerdir bugünkü gibi.”⁴⁷

⁴⁵ Bröckling, a.g.e s.94

⁴⁶ Bröckling, a.g.e s.95

⁴⁷ Ergut, a.g.e., s.15

İkinci argüman ise uluslar arası sistem ile etkin polise duyulan gereksinim arasındaki bağlantıyla ilgilidir; “Kuşatma hali “dışarıda, iç güvenlik ve istikrarın eksikliği yönünde bir izlenim yaratmaktadır ve Avusturya’nın içerideki zafiyetinin kendisini bir savaşa girmekten alıkoyacağına inanmamış olsaydı, (kendi yönetimi altında yeni bir Alman İmparatorluğu hedefi güdecek kadar) ileri gitmeyecekti.”⁴⁸ Ayrıca şu da açıktır ki, hakkımızda dışarıda yapılan negatif değerlendirmeler yabancı kapitalistlerin o ülkeye yatırım yapmaktan korkmalarına neden olacağından, kredimizi de olumsuz yönde etkileyecektir. Polisin kurulmasını açıklayacak temel değişkenlerden birinin savaşın kendisi değil ama savaş için gerekli kaynakların seferber edilmiş süreci ve toplumun buna gösterdiği direniş olduğunu söylemek mümkün görünüyor. Devletin seferberlik taleplerine karşı oluşan toplumsal direniş, modern polis tarafından bastırılmak zorundadır.

Oysa kıta Avrupa’sından tamamen farklı bir uluslar arası tecrübe yaşayan İngiltere için dış tehditler nerede ise hiç yoktur denilebilir. Bir ada ülkesi olmasının getirdiği avantajla kendi topraklarında neredeyse hiç savaş görmemiş, dolayısı ile büyük bir kara ordusuna ihtiyaç duymamıştır. Sınır problemleri de yaşamamış yaptığı savaşlar genel olarak sömürgelerin paylaşımı gibi problemler dolayısı ile ortaya çıkmıştır. Böyle bir durumda devletin ekonomi üzerinde baskı kurmak gibi bir ihtiyacı olmayacak, dolayısı ile polis de suçluların yakalanması ve suçların araştırılması görevleri ile sınırlı kalacaktır. “Saldırgan komşuların sürekli tehditlerinden dört bir yanını çevreleyen denizle korunan bir ülkede, siyasal düşünce ve eylem doğal olarak içe dönmüş, İngiliz uluslar topluluğunun refahını sağlamak (İngilizcedeki “Commonwealth” kelimesini bile bu ortak refaha verilen önemi belirtir.) ve ülke içindeki şeref ve ayrıcalık hiyerarşilerini belirlemek ön plana çıkmıştır. Burada siyasetin özünü kamuoyu tartışmaları, hakların korunması, yasaların yapılması ve bu yasaların yürürlüğe konması oluşturur.”⁴⁹

Dış tehditlerin ciddi boyutlarda olmadığı böyle bir ortamda siyaset ve ekonomi arasında uygun bir ilişki oluşur. Devletler birleşerek yükselir ve müreffeh güçlü ekonomik varlıklar olarak ortaya çıkarlar. Bu sayede devlet ekonomik faaliyete,

⁴⁸ Raeff a.g.m., s.1222

⁴⁹ Poggi, a.g.e. s.54

ekonomide devlete yardım etmiştir. Kamu teşebbüsleri politik hayatı birleştirici bir rol oynarlar. Mesele sadece orduların tahsisi değildir. Bu tüm devletin gücünü kapsayan ve onların sosyal hayatını ilgilendiren bir durumdur. Tabii ki bu örnek İngiltere ile de sınırlı değildir. Kıta Avrupa'sında olup da değişik gerekçelerle tehditlerden uzak kalan Milan, Viyana, Floransa ve Cenova gibi şehir devletleri de ekonomik gelişmenin imkânlarından istifade ederek bu sürecin dışında kalmışlardır. Zaten ekonomik gelime için kendi kaynaklarına güvenemeyecek olan bu ülkeler için tek çıkar yol ticaretin gelişmesidir.

Savaşların bu kadar yoğun ve tehdit edici olduğu bir durumda devletin varlığı iki temel unsura bağlıdır; bunlardan biri “olağan üstü büyük, muazzam ve korkutucu bir ordu”, ötekisi, “bu orduya gerekli dönemlerde harekete geçirebilecek büyük bir hazine”dir. Askerin bu ağırlıklı konumu, devlet egemenliğini toplumun her alanında yoğunlaştırıp rasyonalize edilmesinin itici gücünü oluşturur.⁵⁰

Savaş beklentisi birçok talebi beraberinde getirir; insan, silahlı ekipman, seyahat araçları, barınma ve yiyecek. Bu ihtiyaçların karşılanmasının nispi zorluğu ve ya kolaylığı savaşın şekline ve söz konusu ekonominin ticari kapitalizminin gelişmişlik seviyesine bağlıdır. “1800’lerden sonra devlet yapılarındaki değişimlerin çoğu hükümdarların savaşın bu gereksinimlerini sağlama çabaları, bu çabalara karşı oluşan dirençler ve aradaki pazarlıklarca belirlenir.”⁵¹

Mahkemeler, hazine, temsili sistem, merkezi idare, mali yapı ve çok daha fazlası askeri bir gücün yaratılmasına, savaş beklentisine, savaşın tipine, savaş masraflarının karşılanmasına, ekonominin karakterine ve mali sisteme göre belirlenir. Rusya gibi nispeten tarımsal ekonomiye sahip bir ülkede askeri bir güç oluşturmak isteyen hükümdar toprak sahiplerini desteklemek, çiftçiyi zorla çalıştırmak ve mülkiyeti vergilendirmek gibi devletin yapısını bürokratikleştirilen faaliyetlerde bulunmak zorundadır. “Venedik gibi ticari hayatın geliştiği liman şehirlerinde ise geleneklere ve var olan vergilere dayanılır. Deniz gücüne önem verilir ve büyük bir merkezi idare ortaya çıkmaz. Sistemin çalışması finans sahipleri ve tacirlerin beraberce

⁵⁰ Bröckling, a.g.e., s.83

⁵¹ Tilly Charles, Cities And States In Europe, 1001800, Theory And Society, Vol18, No. 5, (Eylül 1989) s.567-568

çalışabilmesine bağlıdır. Burada problem bu iki sınıfın çıkarlarının uyuşturulmasından ibaret kalır.”⁵²

Bu dönem iki güç birbiri ile yardımlaşmaya girer. Biri sermaye diğeri mutlak yönetimler. Sermaye sahipleri böyle güvensiz bir ortamda maddi güce sahip bir hükümdarın korumasına kaynak sağlmasına ve ticaret imkânı sağlmasına muhtaçtır. Diğer taraftan mutlak gücünü sürdürmek isteyen hükümdarın ordusunu beslemesi gerekmektedir. Bu karşılıklı bağımlılık karşılıklı yardımlaşma ile sonuçlanır. Kapitalistlerin aktiviteleri zor araçlarının merkezileşmesini kolaylaştırır. Bu araçlar parayla yönetilen pazarlarda herkese açık satılmaktadır ve kapitalizm para ve krediyi yaygınlaştırmıştır.⁵³

Şehirler ve şehirli kapitalistler, askeri gücü ellerinde bulunduran güçler tarafından ticari ve endüstriyel faaliyetlerinin korunmasını isterler ve devletlerin onların para kazanmasına karışmalarını, kaynakların savaş, savaş hazırlığı veya savaş sonrası tamirata harcanmasını istemezler. Diğer taraftan devlet ve askeri güç silahlı gücü toplayabilmek ve devam ettirmek için bu şehirli kapitalistlere ihtiyaç duyarlar. Bu karşılıklı bağımlılık durumu hükümdar (merkezi idare) ve kapitalistler (şehirler) arasında devamlı olarak bir pazarlığın sürüp gitmesine yol açar. Kapitalistler ve monarklar arasındaki bu karşılıklı bağımlılık kapital birikimi ile zor araçlarının yoğunlaşması arasında bir ilişki ortaya çıkarır. Kapital arttıkça bu kapitali koruma ihtiyacı da artar. Dolayısı ile kapital sahipleri monarklara muhtaç hale gelir. Ordularını beslemek ve uluslar arası rekabette öne geçmek isteyen monarklar da bu kapitalistlere muhtaçtır. Kapital sahiplerini koruyan hükümdar zenginleşir ve daha güçlü hale gelir. Bu sayede tacirlerine yeni ticaret imkânlar, kaynaklar, sömürgeler ve koloniler sağlar. Böylece bu karşılıklı bağımlılık birbirini besleyen kazan-kazan ilişkisine dönüşür.

Bin yıldan sonra Avrupa'nın değişimi iki yönlü bir ilerlemeye şahit olur. Kapital birikimi zor gücünün de tek elde yoğunlaşmasını beraberinde getirir. Ancak ayın yolda spesifik şartlarından dolayı değişik patikalar izler. Brandenbrug Prusya'sı zorun yoğun kapitalin az olduğu bir çevrede gelişir ve kontrolünü genişlettiğinde dahi bu durum

⁵² Tilly a.g.ms.569

⁵³ Tilly a.g.ms.569

devam eder. Danimarka ise kapitalin yoğunlaşmasına diğer İskandinav ülkelerinden daha çok sahiptir ve devlet askeri güç oluşturmak için daha az çaba harcar.⁵⁴

Ancak Londra ve İngiltere örneği bu tabloda verilen formülasyonu reddeder. İngiltere’de Londra ticaretle uğraşan bir şehir olmasına rağmen, güçlü bir devlet yapısı nispeten daha erken dönemde ortaya çıkmıştır. Londra uluslararası büyük bir merkez olmadan önce monarşi büyük güçlere sahiptir. Akrabalık, ticaret, finans Londra’nın tacirlerini toprak sahibi ve asillere derin bir bağlılık sağlar. Londra şehri parlamentoda direkt temsil yetkisi kazanır. 17. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan devlet kralın gücünün toprak sahipleri ve burjuva tarafından parlamento yolu ile paylaşılmasına şahit olur. Böylece devlet oluşum sürecinde devlet ve kapitalist sınıf, dolayısıyla şehirler beraberce yürürler. “İngiltere kralları parlamentoyu daha büyük güç elde etmek için değil, baronları, toprak sahiplerini ve burjuvaları savaşa ayrılan paranın arttırılmasına ikna edebilmek için isterler.”⁵⁵

⁵⁴ Laven David; “Law And Order In Habsburg Venetia 1814-1835”, The Historical Journal Vol. 39, No. 2, ss.383-403 Ocak 1996

⁵⁵ Tilly a.g.m. s.580

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MODERN POLİS SİSTEMLERİ

Polisin profesyonel bir kurum olarak ortaya çıkışı önceki bölümlerde anlatıldığı üzere tek ve homojen bir rota izlemez. Her ülkenin kendine has özellikleri yine kendine özgü polis sistemlerini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda ülke sayısı kadar polis sistemi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak benzer tecrübeler ve ya zorunlulukları yaşayan ülkelerin bu sorunların çözümü için benzer uygulamalar göstermesi şaşırtıcı değildir. Bu bağlamda polislik sistemlerini çalışmanın temel hipotezlerinden biri olan kıta Avrupası ve İngiltere polis sistemlerinin birbirinden farklı olduğu görüşü ile paralel olarak kıta Avrupası ve Anglosakson polisliği ayrı ayrı incelenecektir.

Buraya kadar gelen bölümlerde polislik genel olarak ele alınmış, modern polisliğe geçişi gerektiren süreçler incelenmeye çalışılmış, modern bir polislikten kastedilen şeyler sıralanmış ve incelemenin temel amacı olan polislik sistemlerinin biçimlenme süreçleri üzerinde durulmuştur. Buradan sonra bahsettiğimiz farklılıkların neler olduğu, gerek uygulamalarla gerekse de bu polis düşüncesinin felsefi düşüncelerdeki yansımaları ile incelenmeye çalışılacaktır.

Modern polisin kuruluşu aşamasındaki polislik sistemlerini anlamamız bize polis düşüncesi, polis bilim ve polis devleti gibi kavramaları daha iyi anlamak için bir fırsat olacağı düşünülmektedir. Çağdaş polis çalışmalarında, polisin sadece kanunun uygulanması ve suçun önlenmesi için kurulan üniformalı bir güç olduğu varsayılmasına rağmen erken dönem polis anlayışına bir göz atıldığında polis görevinin mümkün olan en geniş anlamda iyi düzeni kapsadığı ve suçtan daha öte birçok kurumla ilgili olduğu görülür.¹

Devletlerin polis kurumları devletlerin yaşadığı ekonomik, siyasal, uluslar arası ve ulusal sorunlar ve buna bulunan çözümlere bağlı olarak şekillenmiştir. Bu yüzden

¹ Neocleous, a.g.e., S.X

kıta Avrupası ve Anglosakson polis anlayışlarında büyük farklılıklar görülmüştür. Adada ülke bütünlüğü erken dönemde sağlanmışken kıtada bütünleşme bir problem olarak kalmış, bu yüzden Kıta Avrupa'sı polis örgütleri farklı uygulamalarını bütünleştirmek mecburiyetinde kalmıştır. Örneğin Fransa'da "merkezi polis örgütü "surete" var olan belediye polis örgütlerini 1830, 1848 ve 1870 devrimlerinden yararlanarak bütün bir 19.yüzyıl boyunca teker teker kendi içerisine katarak genişlemiştir. O yıllarda siyasal vatandaşlığın ve emek ilişkilerinin kurumsallaştığı ülkelerde ordu tahakkümünde bir düşüş gözlenirken Almanya ve Avusturya istisnaları teşkil eder. Her ikisi de temsiliyet problemini çözememiştir ve Avusturya'da sorun hala çözümlenmeyi beklemektedir. Bu nedenle polislik işinin askerileşmesi eskiden olduğu gibi gereklidir."²

Anglosakson anlayış devleti toplumsal dinamikler temelinde anlamaya çalışırken, kıta Avrupasında temelde bir farklılık görülür. Kıta Avrupa'sının yüzyıllardır değişmeyen gerçeği egemen siyasal birimlerin birbirlerine yönelik tehditleridir. Bu nedenle kıta Avrupasının teorilerinde devlet yöneticilerinin çıkarları ve bu doğrultudaki siyasetleri ordu, savaş iyi ve uluslararası devletler sistemi gibi, son tahlilde tahakkümün örgütlenişine ilişkin makyavelist unsurlar temel önemi haizdir. İngiliz ve kıta Avrupası arasındaki bu farklılık polis sistemleri arasındaki farkın da temelini oluşturur. Suçla mücadele; İngiliz polisinin temel kaygısı iken, Fransa ve benzeri ülkelerde idare ve toplumsal alanın düzenlenmesine dönük polisiye tedbirlerin içerisinden sadece birisidir. Polis çıkış orijini açısından temelde kıta Avrupa'sına ait bir kavramdır. "18. yüzyılda İngiliz sisteminin, kıta Avrupa'sının aksine, öznenin özgürlüğü yararına mutlakiyete direndiği ve polis sistemine ihtiyaç duymadığı yolunda yaygın bir mit mevcuttur."³

Önlemek İngiliz polisi için nasıl temel bir kavramsa, denetlemek de Fransız polisi için öyledir. Fransa ve benzeri ülkelerde polisin suçların önlenmesinden daha geniş bir içeriği vardır. Polis toplumun mükemmel düzeni anlamındadır. Böylece polis sözcüğü ABD ve İngiltere de polis kuvveti anlamına gelir. Polis olası ve gerçekleşen kanun ihlallerine yanıt verir. Fransa da ve onunla aynı sistemi paylaşan diğer ülkelerde

² Ergut Ferdan, Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 S.65

³ Neocleous, a.g.e. S.57 London

ise polis “Toplumun mükemmel düzeni anlamındadır. Böylece Fransa da polis ve idare (Toplumun düzenlenmesi) birbiri ile örtüşen anlamlara sahip hale gelir.⁴

Bu görüşlerin ekonomik alandaki yansımaları polis ekonomisi ile de direkt olarak ilgili olduğu, kıta Avrupa'sında ekonomiyi düzenleyen bir mekanizma haline geldiği için önemlidir. Buradan bakıldığında liberal ve kameral ekonomik modeller bize polislik sistemlerindeki farklılıkların ardındaki temel zihniyeti anlamakta yardımcı olabilir. Burada kameral ve liberal bakışı belirleyecek olan bir soruya verilecek nihai yanıtıdır. Refah ve iyi düzen, toprağın ekilmesi, gelirin artırılması için hükümet ne yapmalıdır? Buna gelecek liberal yanıt: “hiçbir şey”dir. Herkes ne istediğini en iyi kendisi bilir ve hükümetin buna karışmaya hakkı yoktur. Mutlak bireyselliğin yansıması olan bu yaklaşım değişen koşulların gerektirdiği biçimde gerçek bireyselliliğe dönüşür. Ancak kameral geleneğe sahip ülkeler yukarıda sayılan nedenlerden dolayı bu soruya böyle bir yanıt veremeyecek kadar zor bir durumdadır.

Her devletin bu soruya verdiği cevap farklı olmuştur ve bu soruya verilen cevap polislik işinin biçimini de belirlemiştir. Modern kuruluş süreçlerinde karşı karşıya kaldıkları uluslararası ve ekonomik koşullar ile kendi iç bütünleşmelerini sağlama derecelerine bağlı olarak biçimlenmişlerdir. Bütünlüğünü sağlamak üzere büyük çaba gösteren devletler daha müdahaleci ve istihbarata dönük ordu içerikli polis örgütleri kurarken bunu erken dönemde sağlayan devletler için polis daha sınırlı kalmıştır. Devamlı olarak uluslar arası rekabet içinde olan devletler uzun süren savaşlar için gerekli orduyu finanse etmek üzere ekonomiyi ve insan kaynağını yönetme ihtiyacı hissetmişler ve ekonomik yönü ön plana çıkan polis örgütleri kurmuşlardır. Bu yüzden kıta Avrupa'sında polis kameralizme varan müdahaleci bir düzenleme fonksiyonu iken İngiltere'de suçla mücadeleden ibaret kalmıştır.

Devamlı büyük kaynak ihtiyacı kıta Avrupa'sında eldeki tüm ulusal kaynakların en kısa zamanda ve en verimli bir biçimde kullanıma geçirilmesi ve üretimin hızlandırılmasını gerekli kılar. Bunun için devlet her şeyi hiçbir kaynak atıl kalmayacak şekilde planlama ihtiyacı hisseder. Kıta Avrupası devletlerinin planlı ekonomiye yaptığı

⁴ Forstner Tomas French Provincial Police And The Fall Of The Second Republic Princeton University Press Princeton 1981 S Xii-Xiii Akt. Ergut Ferdan, Polis Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001 S. 65

vurgu polisi ekonomik hayatın içersine sokarken, reform hareketlerinin etkisi ile yaratılan seküler dünya ve seküler düzenin devletçe kurulacağı fikri polisliğı birçok sosyal görevin de içine çeker. 1628 tarihli Strasbourg polis düzenlemelerinin temel amacı düzensizlik, kanunlara karşı gelme, her türlü yanlışlık, günah ve ahlak bozukluğunun düzeltilmesidir. Düzenleme Pazar kilisesine devam, küfür, yalancı şahitlik ile de ilgilenir çocukların büyümesi, ev hayvanları hizmetçi barındırma, düğün ve vaftiz törenlerindeki harcamalarla da ilgilenir.⁵

“Sosyal, ekonomik ve siyasal yapılarıdaki değişmeler ve gelişmeler polise, sokaklardaki gaz lambalarını yakmak, kayıp çocukları bulmak, hırsızları yakalamak vb. gibi başka görevlerini de yüklenmesine yol açar. Zaman içerisinde bu görevlerin pek çoğu belediyeler, sivil toplum kuruluşları gibi yerel nitelikli başka örgüt ve kurumlara aktarılmıştır.”⁶

İyi düzen kaygısından dolayı polis çok geniş bir alanı eline alır ve çok çeşitli bir alanı gözetir ve yönetir. Bir anlamda polisin parametresi yoktur. Çünkü polis bir toplumda düzeni sağlayacak her şeyle ilgilenir polisin görevi sosyal hayatın her alanına genişler. Konfor, genel sağlık, yiyecek ve şarap yetiştirilmesi, vaftiz düğün ve cenaze, harcamaları müsrif giyim kilise ve festivallerde vatandaşların davranışları, yolların köprülerin ve kasaba binalarının korunması, genel güvenlik, mal ve hizmetlerin planlanması ve düzenlenmesi, ticaret ve meslek performansı, din, ahlak ve hizmetçilerin efendilerine tavırları bunlar arasında sayılabilir.⁷

Sansür ve gözetleme de Polis'in görevlerindedir ve kabul edilemez dinlerle sosyal ve politik görüşleri takip eder. Bir Fransız polis şefi XV. Louis'ye sokakta yürüyen her üç adamdan birinin onunla çalıştığını söylerken diğer yandan 18.yüzyıl sonu Rusya'sında ajansız bir sosyal alanın olmayacağı geniş kabul görüyordu. Polis aynı zamanda kralın yerine eğitim kurumlarını, eğitimin krala kiliseye düzene ve işe bağlılığı

⁵ Knemeyer Franz- Ludwig, Polizei Economy And Society Vol 9., No. 2, 1980 S.173

⁶ Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4) S.127

⁷ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London,S.57

desteklediğinden emin olmak için iç problemleri de dahil olmak üzere denetlenir. Polisin kucakladığı nesnelere bir anlamda sonsuzdur.⁸

Prusya kanunları her ne kadar polisi negatif olarak tanımlasa da, özellikle 1848 ayaklanmalarından sonra polis refah ve koruma görevlerini tekrar üstlenmiştir.⁹ 11 Mart 1850 tarihli Prusya polis idare kanunu polisin mecburi görevlerini “kişilerin ve mülkiyetin korunması, hayat ve sağlığın muhafazası; düzen, güvenlik, halka açık yollar cadde, köprü, kıyı, su alanların kontrolü ve polis bakış açısı ile şehir ve halkının özel çıkarlarına dahil her şey” olarak sıralar.¹⁰

3.1. Kıta Avrupası

Kıta Avrupası olarak bahsettiğimiz ve temelde Fransa ve Almanya örneklerine eğildiğimiz bu polislik sistemi bugün anladığımız manadaki polis deyiminden oldukça uzaktır. Özellikle Almanya'nın kameral sisteminde polis bugün tamamen yabancı olduğumuz bir biçimde devletin her faaliyetinde aktif bir rol alır. Bugünkü “polis devleti” ifadesi bu manayı bize hissettirecek derecede yakın olsa da bu dönem polisliği ve ortaya çıkış sürecini anlamadan “polis devleti” kavramının da anlaşılabilir olduğu düşünülmemektedir.

Buraya kadar üzerinde ağırlıklı durulan bugünküne yabancı olduğu için kıta Avrupası polis geleneği ve bunu ortaya çıkaran nedenler olmuştur. Polis devleti olgusunu sosyal süreçler ve belirli mecburiyetler çerçevesi içerisinde anlamının

⁸ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London, S.5-6

⁹ Foucault Michel Hapishanenin Doğuşu (Çev: Mehmet Ali Kılıçbay) İmge Yayınevi 2000s.280-285

¹⁰ Liang Hsi-Huey, The Rise Of Modern Police And The European State System From Metternich To The Second War. New York Chambridge University Pres 1992 S.2 Aktaran: Deflem, Mathieu, International Policing In 19th Europe: The Police Union Of German States, 1851-1866, International Criminal Justice Review, 6:36-57 (1996) S.40

egemenliğin kullanımının sadece monarkın keyfi güç kullanımının bir sonucu olmadığı fikri ile beraber sosyolojik tahliller yapmaya imkân verebileceği düşünülmektedir.

Kıta Avrupasının içinde bulunduğu durum daha önce ifade edildiği gibi devamlı dış tehditler, ekonomik gelişme yönündeki baskı ve entegrasyon yolunda karşılaşılan birçok isyan ve ayaklanmalarla açıklanabilir. Bu durumun dayattığı belirli bir polislik tarzı vardır.

“Sosyal, ekonomik ve siyasal yapılardaki değişmeler ve gelişmeler polise, sokaklardaki gaz lambalarını yakmak, kayıp çocukları bulmak, hırsızları yakalamak vb. gibi başka görevlerinin de yüklenmesine yol açar. Bildiğimiz polisliğin oldukça uzağında olan bu görevlerin pek çoğu zaman içerisinde belediyeler, sivil toplum kuruluşları gibi yerel nitelikli başka örgüt ve kurumlara aktarılmıştır.”¹¹

Sansür ve gözetleme de Polis’in görevlerindedir ve kabul edilemez dinlerle sosyal ve politik görüşleri takip eder. Bir Fransız polis şefi XV. Louis’ye sokakta yürüyen her üç adamdan birinin onunla çalıştığını söylerken diğer yandan 18. yüzyıl sonu Rusya’ında ajansız bir sosyal alanın olmayacağı geniş kabul görüyordu. Polis aynı zamanda kralın yerine eğitim kurumlarını, eğitimin krala kiliseye düzene ve işe bağlılığı desteklediğinden emin olmak için iç problemleri de dahil olmak üzere denetlenir. Polisin kucakladığı nesnelere bir anlamda sonsuzdur.¹²

Her ne kadar mutlak devletlere ait polisliği kıta Avrupası polisliği olarak kategorize etmiş olsak da Almanya ve Fransa temelde onlar da farklı deneyimler yaşadıklarından farklılıklar arz eder. Bu açıdan ayrı ayrı incelenmelerinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

3.1.1. Alman polis sistemi ve ya kameralizm

Alman yönetim biçimini birincil olarak etkileyen faktörler şöyle sayılabilir; ülkenin toprağı ve iklimi, doğal kaynakların kullanılması için gerekli zanaatlar, iç endüstriyel yapı, dış ticaret ilişkileri; kilise sistemi, Roma imparatorluğunun etkileri,

¹¹ Çağlar a.g.m. S.127

¹² Neocleous, a.g.e. S.5-6

Prusya imparatorluğu içindeki küçük devletlerin karakteri ve komşu ülkelerle ilişkiler. Bunun yanında öznel faktörler de mevcuttur. Bunlar; döneme ait bilim ve teoloji veya felsefedir. Roma ve Germen döneminden kalan kanuni gelenek, politik felsefe, geçmişten gelen bilgelik olarak kabul edilen pratik çözümler de bunlara dahil edilebilir. Ayrıca diğer ülkelerdeki ayaklanmalardan sonra işçi sınıfının ayaklanacağı fikri Almanya'da sanayileşmenin devletçe yavaşlatılmasına sebep olmuştur.¹³

Almanya'da uygulanan polislik sistemini kavramak için kameral bilim (cameralwisesenschaft)ve police science (polizeiwissenschaft) olarak bilinen ve Almanya'da uygulanmış olan bir sistemi anlamak zorundayız. “*Kamer* kelimesi Latince ve Yunancadan devşirilmiş kısaca bir toplumun gelirlerinin yönetiminden sorumlu kişilerin toplandığı bina anlamına gelir ama sistematik hükümet prosedürünü ifade eder. Kameralizm Liberalizmin daha sonra ayırdığı birçok uygulama ve bunların teorilerini bir arada içerir.”¹⁴

Kameralizmin kıta Avrupasının devlet merkezli bakış açısına uygun olara Makyavelistik bir anlayışın yansıması olduğu söylenebilir. Makyavelistik anlayışta, bir hükümdarın güçlü olması, güçlü bir orduya, güçlü ordu da bunu sağlayacak düzenli gelirlere bağlıdır. Çünkü hazineye para yoksa başarılı savaşlar gerçekleşmez.¹⁵ Basit bir yaklaşım ile hükümdarın halkını sömürmesi ve çalıştırması, gelirlerin yükselmesi amacını temelinden sarsacaktır. Ancak bunun yerine hükümdar önce halkını zengin, mutlu ve memnun kılarsa, gelirler kendiliğinden yükselecektir. Burada hükümdar ve tebaa arasındaki ilişkiler faydacılık temelinde kurulmuş olur.¹⁶

Kameralist yönetimin odaklandığı temel nokta rejimin sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Sürdürülebilirlik diğer taraftan askeri kapasitenin yüksek tutulmasını, büyük ordu ekonomik gelişme ve sermayenin birikimini, insan sermayesinin

¹³ Freudenberger Herman, State Intervention As An Obstacle To Economic Growth In The Habsburg Monarchy; The Journal Of Economic Hstory, Vol.27, No. 4 The Task Of Economic History. S. 493-509

¹⁴ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.12

¹⁵ Raeff a.g.m., S.1224

¹⁶ Tribe, Keith Cameralism And The Science Of Government, The Journal Of Modern History, Vol.56,No.2 Ocak 1984 S.271

geliştirilmesini, bu da yeni teşebbüsler ve yönetim teknikleri ile nüfusun artışını gerekli kılar. ¹⁷

Bu durumda, devlet ve hükümet fikirlerinin diğer tüm faktörleri domine ettiklerini görürüz. Devletin çıkarları ayrıştırılıp diğer her şeyin göreceli önemi buna göre tayin edilmiştir. Devletin amaçları hükümdarın temel araçları ile süslenmiştir. Devlet, kendisini daim kılabilme ve iç-dış her türlü saldırıdan koruyabilmek için, merkezi hedefi olmasa bile, devletin gücü üzerinde etkisi olan her şeyi kontrolü altına alır. Dolayısıyla, din, ahlak ve eğitim alanları da birincil olarak bireysel alana ait eylem olsa da devletin etki alanında kalır. Burada dikkat edilmesi gereken, müdahalenin, devletin gücüne olan etkisi kaygısıyla yapıyor olmasıdır. ¹⁸

Kameralist olarak anılan kişiler bu günkü manada teknokrat ve ya danışman olarak yorumlanabilir. “Kameralistler hem danışman hem de idareci idiler. Birçok krala prene ve toprağa hükmeden birçok kişiye danışmanlık yapıyorlardı.”¹⁹ Esasen kelimenin kökü olan kamera (kammer) kral ve ya prensin yöneticilerini topladığı yeri ifade eder. Ancak kameralistler bizim bu gün anladığımız manadaki akademik danışmanlar değildirler onlar aynı zamanda gerçek dünyanın idarecisi idiler. Onlar madenlerin işletilmesi ve cam işlemesi dâhil birçok aktivite ile meşgul oluyorlardı ve diğer taraftan çoğu kameralistin akademik mevkileri de mevcuttu. Kameralistlerin temel tezi, genel ekonomik, politik, yasal ve idari alanlarda sofistike ve tek elden bir yönetime ihtiyaç olduğudur.”²⁰

Tüm devletlerin temel amacı genel mutluluğun korunmasıdır. Her devletin hazinesi mutluluğu sağlamak için kullanmanız gereken kaynaktır. Yani genel servet güven altına alınmalı, artırılmalı ve akıllıca kullanılmalıdır. Bu ekonomik kaygılar

¹⁷ Wagner Richard E. The Cameralists: Fertile Resources For A New Science Of Public Finance S.6

¹⁸ Small, Albion Cameralists: The Pioneers Of German Social Polity (1909) Batoche Books 2001 Kitchener Ontario S.381

¹⁹ Wagner a.g.m., S.2

²⁰ Philippovich Eugen Von; “The Infusion Of Sociopolitical Ideas into The German Economics”, American Journal Of Sociology, Vol. 18, No. 2 S. 145-199 Eylül 1912

kameral bilimlerin temelidir.²¹ Bu amaca ulaşmak için devlet, gelişen bir ticareti garanti altına almalı ve tüm gücünü bireylerin ve devletin kaynaklarını korunmasına, arttırılmasına adanmalı ve bunun için ticari kurumlar oluşturmalıdır.²²

Kameralizmin ana kaygısı, toprak üzerinde yaşayanlar için gelirlerin yükseltilmesi ve bu sayede refahın artırılması için yıllık artık değerın sağlanması amacıyla üretimin geliştirilip yönlendirilmesidir. Justi'ye göre kameralizmin birincil amacı devlet ve tebaanın mutluluğudur. Ona göre kameralist prensiple yönetilen iyi kurulmuş bir devlette devlet ve vatandaşların mutluluğu beraberce artar ve azalır. Sonnenfels'e göre ise kameralist politikanın amacı mutluluk değil gelişen bir nüfustur. Mutlu bir nüfus gelişen bir nüfusun yan ürünü olarak ortaya çıkar.²³

Kameralizm ile alakalı değişik açıklamalar mevcuttur. Kendisi de bir polis olan Von Justi kameralizm söyleminde büyük öneme sahiptir. Ona göre; "Kameral bilimin genel olarak üç ana daldan oluştuğu söylenebilir: Oekonomie, Polizei ve Kameralizm."²⁴ Dithmar'a göre "Kameralia prensin kişisel varlığını nasıl idare edeceğini oeconomica genel üretim yönetimini ve "polizeisachen" devletin korunmasını ifade eder. Ancak bu üçü polizeinin genel alt bölümleri olarak görülür."²⁵

Kameralizm için ekonomik bir teknikten çok politik bir biçim olduğu söylenebilir. Belirli bir devlet biçiminin yönetim tekniği ve teorisidir. Ekonominin temel problemlerine değil hükümet tekniği ile alakalı problemlere bir cevap arayışından ortaya çıkar. Ekonomiyi ayrı ve bağımsız bir teknik olarak incelemeyiz. Ekonomi sadece yönetsel ilişkilerin ortaya çıkardığı kazai (incidental) bir tekniktir ve yönetimin birincil branşlarından birisi değildir.²⁶

Basitçe bir rejimin temadisi ve devlet ile tebaanın mutluluğu kameralist politikanın temel amacı olarak karakterize edilebilir. Kameralistler bunu sağlamak üzere gelirleri artırma amacını güden ve bunun harcanma biçimlerini belirleyen tavsiyelerde

²¹ Small, a.g.e. S.379

²² Neocleous, Mark, Hegel: The Police Of Political Economy (Çevrimiçi) <http://www.psa.ac.uk/cps/1998%5cneocleous.pdf> 03.03.2006

²³ Wagner a.g.e., S.6

²⁴ Tribe, a.g.m., S.45

²⁵ Dithmar, J. Christoph Introduction To Economic Police And Cameral Sciences 1727 Akt. Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.12

²⁶ Small, a.g.e., S.19

bulunurlar. Ancak sadece tavsiye ile yetinmeyip ekonomik faaliyete bizzat girerler. Devlet teşebbüsleri ve arazileri gelirin temel kaynağı olarak görülür. Devlet ekonomiye müdahale etmez bizzat katılır.²⁷

Kameralizm genel olarak merkantilizmin bir versiyonu ve bilimsel ekonominin atası olarak görülmüştür. Esasen kameralizm ve merkantilizm otoriter siyasi rejimler içerisinde ortaya çıkmıştır ve her ikisi de bu rejimlerin sonsuza kadar yaşamasını öngörür biçimde, bu rejimlerin yöneticilerine iyi tavsiyeler verilmesini ifade eder.²⁸ Doğal olarak çoğunluk merkantilizm ile kameralizmi aynı manada kullanmıştır. Her ikisi de devletin müdahalesini içerir her ikisinin dili de aynıdır. Refah devleti ile devletin zenginliği aynı şeydir. Daha ötesi refah devletinin gerçekleşmesi ve devletin devlet olabilmesi için toplum polisiye edilmelidir.²⁹ Polis mekanizması para stoğunun popülasyonun dış ticaretin ve madenlerin artışını kolaylaştırması için dizayn edilmiştir. Böylece refah durumuyla birlikte devletin gelişiminin de bir parçasıdır. Bu amaç için polis teorisiyenlerine göre devletin gelişen bir ticareti sağlaması ve ticaret kurumlarını genelde refah devletinin kaynaklarının korunup arttırılmasına adanmalıdır.³⁰

Kameralizm ve merkantilizm arasındaki en önemli fark bu rejimlerin bulunduğu uluslar arası konumla alakalıdır. Merkantilizm uluslar arası alanlara büyük aktörlerinde ortaya çıkaran İngiltere, Fransa, İspanya ve Danimarka gibi ülkelerin tüm dünyadaki güçlerini artırarak uluslar arası ticaret etkileme gücüne sahip olmaları merkantilist düşünce ve uygulamanın temelini oluşturur. Merkantilizm uluslar arası alanda fiyatların belirlenmesi, kolonilerin politik olarak kullanılması ile ilgilenirken, Kameralist topraklar stratejik konum olarak bu tür kaygılara kapalıdır. Kameralist düşüncenin temel kaygısını rejimin devamı ve buna bağlı olarak güçlü bir ordu oluşturur. Bu aynı zamanda, gelişmiş teknolojilerin kullanımını nüfus içerisindeki kapitalin gelişimini, yani teşebbüslerin yaratılmasını ve nüfusun büyümesini öngören ekonomik gelişmeyi amaçlar.

²⁷ Wagner a.g.e S.7

²⁸ Wagner a.g.e. S.9

²⁹ Neocleous, a.g.e., S.22

³⁰ Neocleous, a.g.e., S.23

Başından beri Alman devletçikleri kendilerini bir var olma savaşının içinde bulmuşlardır.³¹ Bu sebeple her Alman devletçığının birincil kaygısı yeterli askeri gücü elinde bulundururken kendi kendine yeterliliğini sağlaması haline gelir. Hükümdarın en önemli ve daimi ihtiyacı hazır paradır. Dolayısı ile cevap bulması gereken soru; “birincil ve en önemli olarak mali yapısını güçlü tutmak ve para akışını sağlamak için bilge bir hükümet nasıl bir program uygulamalı ve bu sayede devlet olarak çeşitli önem derecelerindeki görevlerini ne yerine şekilde getirmelidir.”dir.

Kaba bir deyişle; Kameralistik dönemde kıta Avrupa’sı devletlerinin kronik durumu savaştır ve hükümetlerin birincil görevi; savaş için hazırlığın yaratılmasıdır. Bu dönemin hâkim mali politikası merkantilizmdir. Böyle bir ortamda, diğer ülkeler ile rekabet aşağı yukarı dalgalanırken her yerde hâkim düşünce devletin gücünün, ulusal çıkarlar için arzu edilir bir biçimde ağırlığının dağıtılmasıdır.

İşte bu tür kaygılar, özellikle uluslar arası çekişmeler ve savaşlar ile devamlı olarak ekonomik büyüme ordu kurma ve finanse etme mecburiyetinde kalan kıta Avrupası ülkelerini kaynaklardan azami verim almayı sağlayacak kontrollü ve planlı bir ekonomik yönetime iter. Bu planlı ekonominin alman topraklarındaki biçimi olan kameral yönetim tarzıdır.

Bu dönem, yerel gelenek ve duyguların güçlendiği, tüm bölgelerin sosyal ve ekonomik güçlerinin pekiştiği, önemli yasal ekonomik kurumların oluştuğu böylece birleşen güç ve kurumların diğer alanlarla bir yarışma haline girdiği, (fiyat farkları, mal ve gemiler el koyma, ambargolar, ihracat ve ithalat sınırlamaları vb.) ve diğer yandan içeride ticaretin yumuşadığı ve daha özgür hale geldiği bir süreçtir.³² Bu dönemde her tarafta ekonomik gruplar genişler ve politik hale gelir, zamanın ihtiyaçların karşılayacak yeni ekonomik ve mali sistemler bir ihtiyaç olarak ortaya çıkar.

Kameralizmi derinlemesine incelediğimizde onu analitik olarak parçalara ayırmak pek mümkün görünmese de genelde Keith Tribe’nin kameralizm ve hükümet etme bilimi isimli makalesinde yaptığı ayrımına sadık kalarak üç bölümden oluştuğu söylenebilir. “Polizeiwissenschaft,” (polis bilim) Handlungswissenschaft (eğitim bilimi)

³¹ Wagner a.g.e., S.6

³² Small, a.g.e., S.20

ve Finanzwissenschaft (ekonomi) olarak ayrılır ve aynı zamanda “Kameralwissenschaft” (kameral bilim) olarak bilinir.³³ Hükümdarın bu meseleleri çözdüğü yönettiği “kamara” sının “kamer”i. Bu üçlü bakış, bir ayırımdan ziyade aynı prensiplerin üç değişik alandaki yansımaları olarak da okunabilir. Mesela, Finansbilimin başlıca kaidesi, gelirlerin yükseltilmesine matuf faaliyetlerin hiçbir zaman iç düzeni bozmamasını gerektirir. Böylece finans, iç düzeni sağlamakla görevli polis tarafından yönlendirilir hale gelir. Eğitimin biçimi de ekonomiye katkı sağlayacak itaatkâr bireylerin yetiştirilmesi yönünde olacaktır.

Kameral bilimlerden Handlungswissenschaft (eğitim bilim), hayatta kalmayı sağlayacak araçların çeşitlenmesi için eğitimle ilgilenir. Devlet gelecekteki vatandaşlarını ve yöneticilerini eğitmelidir. Sonuç olarak 16. ve özellikle 17. yüzyıllarda üniversite eğitimi almış kişiler hükümdarın birincil danışmanları haline geldiğini görürüz. “Katolik ülkelerde üniversitelerin rolü önemini yitirirken Protestan üniversiteleri modernleşip kendilerini güncelleyerek yönetici, hakim ve akademisyenlerinin yetişmesini sağlamıştır.”³⁴ Böylece polis devletince kurulan üniversiteler toplumun modernize edilmesinde bir numaralı rolü oynar. Öncelikle Halle Üniversitesi, öğrencilerini toplumsal meselelerde aktif hayata hazırlamak, bu arada da onları Pietizmin etik ve manevi değerleriyle yoğurup lider ve öğretmen olarak sorumluk bilinci edinmelerini sağlamak amacıyla bünyesinde kameral bilimler için bir kürsü açar. Halle’de kurulan Pietist yapı daha sonra birçok doktrinin ve aydınlanmanın ortaya çıkmasını sağlayacak biçimde diğer Alman Üniversitelerine de yayılır.³⁵

Finanzwissenschaft(ekonomi bilimi) ise devletin gelirlerinin yükseltilebilmesi için en avantajlı yolları gösterir. Polizeiwissenschaft düşünürleri için ekonomi devletin müdahalesi altındaki otonom bir alan olmaktan ziyade, kendisi zaten politik bir alandır. Kameralistlerin kammer üzerine yoğunlaşması onları ekonomik aktiviteye vurgu yapmaya iter. Kameralist politika özellikle yaşamsal önemi olan ve tebaanın hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan malların üretim satış ve ticaretinde aktif rol oynar. Özellikle buğday bu konuda ön plandadır. Buğday ticareti buğday tacirlerine

³³ Tribe, a.g.m., S. 284

³⁴ Raeff a.g.e., S. 1237

³⁵ Raeff Marc a.g.e., S.1238

birakılamayacak kadar önemli bir konudur. Otorite buğdayı ekildiği andan ekmek yapılan ana kadar elden ele geçişini takip eder. Bu sürecin mümkün olduğunca öngörülebilir ve buğdayın herkesçe edinilebilir olmasını sağlamak için gerekli düzenlemeleri yapar. Buğdayın kendisi polisten onay almalıdır. Ve satın alan tacir polisi bilgilendirmelidir. Buğday polisliği ve bununla beraber diğer ürünlerin polisliğinin amacı yapay kıtlık ve aşırı fiyat dalgalanmalarını önlemek ve böylece toplumun temel ihtiyaçlarının düzenli ve öngörülebilir bir biçimde karşılamasını sağlamaktır. Hazır ürünlerin ithalinin üzerine zorluklar konur ve ürünlerin üretimi desteklenip, ham madde ihracı yasaklanır. Balıkçılık ve deniz ulaşımı desteklenir ve kıyı ticareti ticaret anlaşmaları ile kontrol altına alınır. Kolonilerle ticaret kontrol altına alınır ve bunların tüm ihtiyaçları Avrupa ülkelerinden sağlanır. Kolonilerden ithal edilecek mallar direk olarak bu koloniler eliyle alınır, başka ülkelerin aracılığına izin verilmez ve her yerde, büyük ayrıcalıklı şirketler ayrıcalığı ile direkt ticari ilişkiler kurulmasına çalışılır.³⁶ Yiyecek kaynağının garanti edilmesi genel huzuru destekler ve düzenin devamının garanti edilebilmesi için şarttır.³⁷

Von Justi Kameral bilim, ekonomi ve polis arasında ayırım yapmaya çalışır. Ancak Kameralizm ve polis in ayrılamaz olduğu sonucuna varır.³⁸ “Polis teorisyenleri sosyal hayatın çeşitliliğinin üretimin ve aktif ekonomik eylemin önemini fark ettiler ve bunları bir çatıda birleştirmeye çalıştılar bu sebepten aynı objeler kameralizm, oekonomi ve polis altında anılır.”³⁹ “Oekonomi” adı verilen kavrama yönetimin tarımsal ve şehirsal alanları da kapsayan tüm genel kuralları dâhildir.⁴⁰

Kameralizm, birincil olarak devletin idaresi ile ilgilenir. Oekonomie ise bu idare faaliyetini materyal olarak mutluluk amacı ile ilişkilendirir. Oekonomie, ya da ev ekonomisi bilimi, kasabada ve kırsal alanda doğru bir üretim biçiminin yerleştirilmesi vasıtası ile zenginliğin ve mutluluğunun desteklenmesi amacını taşır. Polis bilim (Polizeiwissenschaft) ise Polizei işleri ile uğraşır. Bu alanın sınırları tartışma konusu

³⁶ Small, a.g.e. S.20

³⁷ Neocleous, a.g.e.15

³⁸ Neocleousa.G.E., S.12

³⁹ Neocleous, a.g.e., S.13

⁴⁰ Von Justi Johan Heinrich Gottlob, Staatwirtschaft Ve Grundsätze Der Policeywissenschaft Akt. Small, Albion Cameralists: The Pioneers Of German Social Polity (1909) Batoche Books 2001 Kitchener Ontario S. 307, 366, 437

olup yiyecek, içecek ve giyimden, yargısal alana kadar uzanmaktadır. Polizeiwissenschaft, iç güvenliği sağlayıp devam ettirecek prensiplerle ilgilenir.

Kameralizm, polizei ve Oekonomie kavramları çok iç içe geçmiştir ve bu üçü arasında bir ayırım yapıp sınırlarını belirlemek çok zordur. Oekonomie bireysel mutluluğun artırılmasını ifade ederken, Polizei genel mutluluğun arttırılmasını hedefler. Kameralizm ise genel olarak bu ikisinin birleşimi olarak anlaşılabilir. Kameralizm, toprak ve insanların yönetimi ile diğer devletlerle olan ilişkilerin getirileri ve götürülerini düzenlerken Polizei iç düzen ile ilgilenir. Ancak diğer taraftan bu iyi düzenin sağlanması, kameralizmin faaliyetlerinin iç düzene ilişkin sonuçlarını da içerir. Diğer bir deyişle, kameralizmin ürettiklerini, Polizei düzenler. Esasen, hükümetin temel işi düzenleme yapmaktır, özelde, kendisine yardım edemeyenlere yardım eder. Bu yüzden idare müdahale eder, düzenler, yardım eder, korur, sınırlandırır. Justi'ye göre devletin zenginlerinin artırılması dâhil hükümet otoritesinin ilgilendiği her şey polis'e aittir. Polis, insanların iyiliği için faaliyet gösteren iyi niyetli bir deha gibidir. İnsanların soluduğu havayı temizler, köylerin evlerin ve sokakların güvenliğini sağlar, ettikleri arazileri muhafaza eder evlerini yangın ve selden, kendilerini hastalıktan, fakirlikten ve ahlaksızlıktan korur. Tüm kazaları önleyemese de azaltmaya ve sonuçlarını yumuşatmaya çalışır. Her dilenci, yaralı ve ihtiyaç sahibine barınak sağlar. Onun gözleri her şeyi görür, yardım eli her zaman hazırdır ve bizler her zaman onunun bitmeyen gözetimi altındayızdır.⁴¹

Polis bilimin temel odağı rutinler ve statüler yolu ile yerine getirilen kurallar olsa da (ki bunlar düzenin kurulması ve korunması için bir dizi teoriden oluşur)bu kaygı ekonomi ile iç içedir. Justi'ye göre polis bilim (polizeiwissenschaft) devletin oekonomisinin birinci kısmıdır ve ekonominin politik olarak yönetiminin doğasını belirlemek de polisin görevidir. "Bir bakıma bu oekonomi kavramı daha sonra ortaya çıkan burjuva kavram politik ekonomi ile aynı anlamı taşır."⁴² Von Justi ye göre oekonomi mallar ve özel kişilerin karlı işleri ile ilgilenen bilimdir. Bu devletin büyük

⁴¹ Wagner a.g.e., S. 9

⁴² Neocleous, a.g.e.S.13

yönetimi olarak anlaşılır ve devletin kaynaklarını arttırıp muhafaza etmeye çalışan bir eylemdir.⁴³ Kameralizm için politik ekonomi ve polis farklı iki kavram değildir. Kameralwissenschaft altında bulunan nesnelere aynı zamanda oekonomi içinde de mevcuttur.⁴⁴

Polizeiwissenschaft (police science) genel gelirin iyi iç kurumlar ve her türlü iç gücü yaratarak yükseltilmesi ile ilgilidir. Arazinin ekilmesi, işçi sınıfının geliştirilmesi ve toplumun iyi disiplin ve düzeninin sağlanması bunların yollarıdır.⁴⁵ Johann Heinrich Gottlob Von Justi'nin "staatwirthschaft" isimli çalışması "oekonomi"nin altına yönetimin genel kurallarını (tarım ve belediye alanlarında uygulananlarda dahil olmak üzere) dahil etmiştir.⁴⁶ Benzer şekilde, ortaya çıkan bürokratik devletin rutinlerini de içerir. Onun için polis, devletin oekonomisinin ilk parçasıdır. Bir taraftan devlet ve sivil toplumun eşleştirilmesi diğer yandan ekonomik kaygılar taşıyan bir polis, kameralizm ve polis bilim her ne kadar devletin gücü ve egemenliğin paylaşımı ile alakalı söylemler olsa da, devlet gücünün korunması ve piyasanın polis denetiminde olmasının nihayetinde aynı amaç olduğunu ifade eder. Bu manada polisin ana ilgi alanı ticaretin gelişmesi ve zenginliğin üretilmesidir. "Devletin zenginlerinin arttırılması için gerekli her yolun denemesi devletin otoritesi istediği sürece polisin sorumluluğu altındadır."⁴⁷

Almanca kullanımı ile "Policey" ve ya (Polizei)kelimesi köken itibarıyla Yunancadır. Şehirlerin ve medeni kurumların düzenlenmesini ifade eder. Kameralistik anlamdaki policey ise ülkenin iç işlerinde genel amaçlarının kalıcı olarak inşası ve artırılması, devletin kaynaklarının daha iyi kullanımı ve toplumun genel mutluluğunun desteklenmesi için yapılacak her türlü faaliyeti ifade eder. Policey hakiki kameral bilimin temelidir. Kameralistin işi ürün toplamaksa, polis bilimin işi ekmektir. Birinci genel geliri yükseltmeyi amaçlarken ikincisi öncekine zarar vermeden bundan istifade etmeye çalışır. Policey'in amacı gelirlerin korunması ve artırılması iken, bu gelirler

⁴³Von Justi Johan Heinrich Gottlob, Staatwirthschaft Ve Grundsätze Der Policeywissenschaft Akt. Small, Albion Cameralists: The Pioneers Of German Social Polity (1909) Batoche Books 2001 Kitchener Ontario S. 307, 366, 437

⁴⁴ Small, a.g.m., S.370

⁴⁵ Small, a.g.e. S.370

⁴⁶ Neocleous, a.g.m. S.6

⁴⁷ Neocleous, a.g.m. S.8

sadece malları değil, insanların yeteneklerini de kapsar. Policey bütün bu farklı türlerdeki malların birbirine bağlı olduğunu unutmamalı ve bunların her birini genel mutluluğa hizmet eder hale getirmelidir. Buna göre, policeywissenschaft'ın temel prensibi şudur: Toplumun iç kurumları öylesine kurulmalıdır ki; bir taraftan devletin genel gelirlerini korunup yükseltilirken, diğer taraftan genel mutluluk sürekli olarak desteklenmelidir. Dar anlamda policey medeni hayatın iyi düzenlenmesi için ve özellikle iyi düzen ve disiplinin korunması için gerekli olan “her şey” i ifade eder. Polizei, adli olmayan bir düzenleme biçimini ifade eder. Ancak bu düzen kanun temelli değildir. Hükümdarın ülkesini barış ve mutluluk amaçlarına matuf olarak yönetir. Politika devletlerarasında ya da devletin süljeleri arasında var olan bir şeydir. İçeride devlet ile tebaa arasında var olamaz. Çünkü hükümetin nihai amacı, halkını refah içerisinde mutlu yaşatmaktır. On sekizinci yüzyıl boyunca, kameralizm ve polizei hukuk fakültelerinde değil özellikle filozofi içerisinde düşünülmüştür.

Polizei'nin birincil amacı devletin tamamı üzerinde düzenin sağlanmasıdır. Ancak bu basit ayırım sadece modern ekonomik kavramlar temelinde anlamlıdır ki bunların 18.yüzyıl için anlamlı olduğunu söylemek mümkün değildir. 18.yüzyıl da zenginlik, özgürlük, ihtiyaç ve mutluluk (ya da tatmin) ekonomiyi kurucu güç olarak tanımlayan bir anlam zinciri içerisinde yer alır.⁴⁸ Bu bağlamda, politik eylem bir hareket alanı ve ya süljeler arasındaki bir ilişkiden çok düzenlemeler vasıtası ile devletin tamamını kuşatmıştır. Ancak bu, devletin ekonomiye müdahalesi olarak anlaşılmaz, çünkü devlet ve ekonomi, birbirinden bağımsız bir varlığa sahip değildir, başka bir deyişle bunlar aynı şeylerdir.

Polis, genel bir düzenlemeler manzumesi olarak ortaya çıksa da, temelde kanuni bir kurum değildir yani sonuçlanmamış olayların yasallığını kontrol etmekten çok, iyi düzenin şartlarını sağlamaya ve kamu güvenliğini geliştirmeye çalışır. Geleceğin, sonuçları tartıp düzenlenebilecek ve potansiyel olarak yok olmaya maruz birçok durum açısından hesaplanabilir hale gelmesi temel amaçtır. Bu sadece geçmiş ve gelecek arasındaki bilinebilir/ bilinemez ayırımın yok etmekle kalmaz geçmiş ve gelecek dereceler, eylemler ve araçların sınırlılığı içerisinde ortaya konur. Bu yönlendirmenin

⁴⁸ Tribe, a.g.e., S.266

kendisi bu tür eylemler ve araçlar için bilginin sistematik olarak toplanması ve kıyaslanması gerektiğini ortaya koyar.

Polizei, genel olarak din, eğitim ve bilimler sayesinde iyi ahlakın desteklenmesi için uğraşır. Böylece sosyal bir ahlak ortaya koyar. Bu, kanun, düzenleme ve emirler tarafından desteklenen bir ideal eşitlik durumudur. Bireylerin özgürlükleri, refah, güvenlik ve kamu yararı ile tamamen özdeşleşmelerinden kaynaklanır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi zıt güçlerin devletin yararına dönüştürülmesi ile gerçekleşecektir. Bu zıtlık zenginliğin toplanmasında kendisini gösterir. Ticari özgürlük ise benzer bir biçimde bağımsızlık ve sınırlayıcı bir şeyin olmaması arasındaki fark açısından değerlendirilir. Bireylerin özgürlükleri kamu yararı için kısıtlanır. Böylece insanların güvenliği adı altında da intihar, adam kaçırma ve çocuk öldürülmesi nüfusu küçülttüğü için yasaklanmıştır. Benzer biçimde, sakat ve özürlü kimseler, hamile kadınları korkutup çocuklarını düşürmemesi için sokaklardan arındırılmaları sağlanmıştır.

Sosyal ahlak bir düzenleme çalışması ile oluşturulması gereken bir şeydir ve bu alanda yetersiz kalan yönetimin kaçınılmaz biçimde çökmesinden başka bir kural yoktur.⁴⁹

Kameralizm ve polis, devletin gücü ve egemenliği üzerine söylemler olduğundan; devlet ile sivil toplumun ve polislik ile politik ekonominin eşleşmesi devlet gücü ve genel zenginlik durumunun aynı manada anlaşıldığına işaret eder. Justi'nin yaklaşımında, yaşayanların ihtiyaç ve konforu için gerekli olan her şey, ithalata ihtiyaç bırakmayacak biçimde mümkün olduğunca ülkede üretilmeli ve ülkedeki üretime uygun hiçbir kaynak atıl bırakılmamalıdır.⁵⁰

Kıta Avrupasının mutlak rejimlerini anlatırken kıta Avrupasında piyasa fikrinin olmadığı akla gelmemelidir. Bu bağlamda Hegel'in fikirleri incelemeye değerdir.

Kıta Avrupası polis sistemini anlayabilmek için Hegel ve Hegel'den etkilenmiş olduğunu bildiğimiz ve İngiltere'de sulh hakimi olmasına rağmen polis üzerine çalışmalar isimli eseri Hegel'in görüşleri ile paralellik arz eden Patrick Colquhoun'un düşüncelerine yer vermek gerekir.

⁴⁹ Tribe, a.g.e., S.268

⁵⁰ Small, a.g.e., S.382

Hegel, polis kavramını “üniforma giyen, suçların önlemesi ve araştırılması amacıyla kurulmuş, kamu otoritesini sağlayan bir kurum” tanımından daha fazlası için kullanır. Polizei, İngilizce karşılığı olan "police"den daha geniş bir anlama sahiptir. Hegel için polizei, kamu otoritesi ve endüstri ile ticaretin hükümetçe düzenlenmesini ifade eder. Hegel hukuk felsefesinin genel ilkeleri isimli eserinde şirketler ve polisi yan yana, birbirini tamamlayan unsurlar olarak kurgular.

Hukuk felsefesinin genel ilkeleri isimli eserin etik hayatı anlatan bölümü etik hayatı üç bölümde tanımlar: aile, sivil toplum ve devlet, Hegel polisi, sivil toplumun entegre eden mekanizmalarından birisi olarak ortaya koyar.⁵¹ Polisin görevi bireysel ve evrensel arasındaki dengeyi kurmak, bireysel çıkarlar ile toplumsal çıkarları uyuşturmak, özel çıkarları genel çıkarlar olarak desteklemektir. Polis böylece devletin güvenliği, mülkiyet, refah sokak aydınlatması, köprü yapımı günlük ihtiyaçların fiyatlandırılması, genel sağlık ve kolonilerin kurulması gibi sosyal görevlerden de sorumludur.⁵²

Hegel “Hukuk felsefesinin genel ilkeleri” isimli eserinde polis ve şirketlerden başlık altında bahseder. Her ne kadar Marx polisi sivil toplumun bir parçası olmaktan çok devletin sivil topluma karşı kullandığı bir araç olarak görse de⁵³ Hegel’e göre polis etik hayatın üç bölümünden birisi içinde yer alır – aile, devlet, sivil toplum- polis sivil toplumun en önemli entegre edici mekanizmasıdır. Polisin temel görevi belirlidir: suçun önlenmesi. Ama polisin çok daha geniş yönü, suçun önlenmesinin dolaylı bir yolla başarılabilir olmasıdır. Polisin daha geniş amacı bireysel ve evrensel olan arasındaki dengeyi kurmaktır. Bireysel çıkarları toplumsal çıkarlar olarak korumaktır. Yani polis sadece bireylerin güvenliğini ve mülkiyeti korumakla kalmaz aynı zamanda refah, sokak aydınlatması, köprü yapımı, günlük ihtiyaçların fiyatlandırılması, genel sağlık ve yerleşim alanlarının kurulması ile ilgilenir.⁵⁴ Hegel ve Colquhoun için temel hareket

⁵¹ Neocleous, Mark, “Policing The System Of Needs” [History Of European Ideas](#), Volume 24, Number 1, 1 January 1998, Ss. 43-58(16) S. 44

⁵² Hegel G.W.F, Elements Of The Philosophy Of Right, (İng. Çev); H.B.Nisbet Chambridge University Press 1942 Para. 188,236,248,249

⁵³ Neocleous Mark; From Civil Society To The Social; [British Journal Of Sociology](#) Vol. 46, No. 3, Eylül 1995 S.400

⁵⁴ Hegel a.g.e., . 230-238

noktası, sivil toplum ve piyasaya güvenilemeyeceğidir. “Onun için piyasa ve diğer sosyal ve politik kurumlar arasında bir denge kurulması hayati önemdedir.”⁵⁵

Hegel polisi sivil toplum başlığı altında incelenmesine rağmen aslında, devletin sivil toplumu organize ettiği ve yönettiği eylemleri ifade eder: *yürütme gücü*. Aynı zamanda yargı güçlerini de içinde barındırır. Burada sivil toplumu devlet gücünden birçok liberale göre çok daha bağımsız bir öge olarak ortaya koymasına karşın, sivil toplumun yönetimindeki anahtar konu piyasanın doğası ve yoksulluk problemidir.⁵⁶

Hegel hakkındaki literatür, Hegel’in piyasa üzerine düşüncelerinin büyük ölçüde Adam Smith’in milletlerin zenginliği isimli kitabına dayandığını iddia eder.⁵⁷ Ancak Hegel, Smith’ in görüşlerini bir istisna ile kabul eder. Ona göre piyasa devamlı olarak istikrarsızlığa ve dış müdahalelerle bozulmaya müsaittir. Bu yüzden Hegel bu açığı gidermek için polisi öne sürer.⁵⁸

Colquhoun ve Hegel, hâkim liberal görüşü reddederken, sadece basitçe Kameralist söylemleri tekrar etmezler. Kameralist geleneğin polis teorisyenleri, Smith ve Kant tarafından düşünülen ticari toplumu benimseyemezler çünkü bu bakış polisi güçsüz hale getirmiş, önemini azaltmıştır. 18 yy sonunda polis fikrini geliştirmeye çalışanlar bunu modern bir ticari toplum temelinde geliştirmeyi başaramadılar. Ancak Colquhoun polisi modern ticaret sistemine yerleştirerek inceler. Polis zenginliğin birikimi için daimi ve asla vazgeçilemeyecek yardımcıdır.

Colquhoun ve Hegel için, fakirlerin polisi anlayışını sivil toplum içinde modern ticari piyasa sisteminde vazgeçilmez bir unsurdur. Yazarlar, zenginlik ve özel mülkiyete dayalı olarak, modern ticaret ve endüstrinin gelişini öngördüler. Bu yeni sistem, çalışan bir yoksul sınıfa ihtiyaç duyduğundan Colquhoun bir serbest bir piyasa ekonomisi ve buna bağlı olarak iş gücünün yönetilmesini amaçlar. Buradaki kilit nokta, bu işin devlet destekli bir polis olmadan başılamayacağıdır. Bu açıdan polis sürekli ve zenginliğin

⁵⁵ Hunt Louis D. Hunt; Hegel’s Institutional Liberalism: Political Economy And Civil Society In The Philosophy Of Right (Çevrimiçi) [Http://Www3.Isp.Msu.Edu/Cers/Hunt.Htm](http://Www3.Isp.Msu.Edu/Cers/Hunt.Htm) 03.03.2006

⁵⁶ Hegel a.g.e., 230-238

⁵⁷ Neocleous, a.g.e., S.46

⁵⁸ Neocleous, Mark, Hegel: The Police Of Political Economy (Çevrimiçi) [Http://Www.Psa.Ac.Uk/Cps/1998%5cneocleous.Pdf](http://Www.Psa.Ac.Uk/Cps/1998%5cneocleous.Pdf) 03.03.2006 S.46

birikiminde hiç bitmeyen bir gözetleyicidir. Polis bu açıdan hemen piyasanın disipline edici doğasını yönetir, hem de bu disiplinin yetersiz kaldığı yerde müdahale eder.⁵⁹

Hegel, bir taraftan kendi kendine oluşan ve kendi kendini düzenleyen bir sivil toplumunu benimserken, piyasanın devamlı dış müdahalelere maruz kaldığını ve bu yüzden polisçe kontrol edilmesi gerektiğini söyler.⁶⁰ Smith'in zenginliğin nasıl üretildiğine dair tahlillerinden etkilenmiştir ama ona göre, piyasa spontane olarak kendi kendisini düzenleyen bir sistem değildir. Hegel'e göre piyasa devamlı olarak bozulmaya müsait bu yüzden de polisliğe ihtiyaç duyan bir sistemdir. Üreticiler ve tüketicilerin farkı çıkarları arada çatışmaya sebep olabilir ve bu yüzden her iki tarafın üzerinde bir kurum tarafından düzenlenmeleri gerekir.⁶¹

Neocleous'a göre Hegel'in büyük ölçüde etkilendiği yazar Sir James Steuart'dır. Steuart'a göre; piyasa modern özgürlük anlayışının ortaya konuş biçimlerinden bir tanesidir. Ancak Smith için devletin görevi özgürlüğü, güveni ve piyasanın çalışmasını güvenlik altına almak iken, Steuart için piyasa her zaman bozulmanın eşiğindedir. Modern ekonomik sistemler saat gibi birer makinedir ve saat her zaman yanlış çalışmaktadır. Bu yüzden devamlı devlet müdahalesi ile ayarlanmalıdır. Ona göre bu durum sistemin kaçınılmaz bir yan etkisi değil, sistemin çalışmasının bir parçasıdır. Modern devletlerdeki çöküşün birincil sebebi özgürlüklerdir ve ya ayrılmaz biçimde özgürlüklere bağlıdır. Yoksulluk, piyasa tarafından üretilir ve bu modern toplumları kısırtan ve onu inciten bir durumdur. Hiçbir gizli el toplumda birlik ve beraberliği garanti edemez, aynı şey piyasa için de geçerlidir. Endüstrinin toplumun büyük bir kısmını besleyen tüm branşları, diğer ülkelerdeki yeni buluşların ürünlerin değerini düşürmesi veya model değişimi yüzünden bataabilir. Bu durumda insan kitleleri yoksulluğa terk edilmiş olur. "Toplum karşılıklı bağımlılık üzerine kurulu koca bir sistem haline gelir; bir ölünün hayatı gibi. Sistem kör bir biçimde bir o taraftan bir bu tarafa, kontrole muhtaç vahşi hayvanlar gibi çalkalanır. Kendisi polis sözünü açıkça kullanmamış olsa bile ona ilk İngiliz kameralist demek yanlış olmaz. Steuart'ın polis

⁵⁹ Neocleous, a.g.e., S.46

⁶⁰ Neocleous, a.g.m., S.7

⁶¹ Neocleous, a.g.e., S.46

kavramını kullanmamasının sebebi muhtemelen o dönemde Britanya’ da korkulan bir kavram olmasıdır. Kavram fazlası ile kıtasal bir kavramdır.”⁶²

Hegel de polis bilim veya Kameralizme direkt gönderme yapmaz. O polisi tehlikeli olan her şeyi gözetmesi gereken bir kurum olarak tanımlar. Hegel’in polis biliminden ve kameralizmden söz etmemesinin sebebi, kendisinin yaptığı devlet ve sivil toplum arasındaki ayırmadır. Bu ayırmda, piyasa ekonomisi sivil toplumun özgür olmasını mecbur kılar.⁶³

Hegel her ne kadar modern sivil toplum kavramını ortaya atmış, devlet ile sivil toplumu birbirinden ayrı otonom olarak tanımlamış, böylece polisi politik düzenin merkezinde gören geleneği değiştirmiş olsa da polisin piyasa ve sivil toplumun kırılan yapısını düzeltmesini öngörür. Ancak onun için polis artık devletin değil sivil toplumun bir parçasıdır. İhtiyaçlar sisteminden ortaya çıkan piyasa ise devamlı biçimde politik düzenlemeye tabi olmalıdır. Hegel böylece kendi kendine oluşan ve düzenlenen piyasa ve sivil toplum öngören liberal miti reddeder. Polis olmaz ise piyasa var olamaz.

3.1.2. Fransa

Yaşadığı büyük çalkantılar ve ayaklanmalarla tarih boyunca iç sıkıntılar yaşamış olan Fransa polisi konumuz açısından güzel bir örnek oluşturur. Bütünlüğünü sağlama isyanları bastırma ve düzeni sağlama konusunda birçok problemler yaşayan Fransa’nın polis sistemi Kıta Avrupası geleneği olarak andığımız müdahaleci sistemin en Almanya'dan sonar en iyi örneklerindedir. Ordunun içeride yasaların uygulanmasını sağlamak gibi görevleri vardır.⁶⁴

Ekonomik durumuna baktığımızda Fransa'nın henüz bir tarım toplumu olduğunu görürüz. “onyedinci” yüzyılda ne “onsekizinci” yüzyıl boyunca Fransa genellikle bir tarım toplumu olarak kaldı. Fransa'nın ekonomisi kapitalist tarıma ya da sanayileşmeye

⁶² Neocleous, Mark, Hegel : The Police Of Political Economy . Ve Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.46

⁶³ Neocleous, Mark, Hegel : The Police Of Political Economy

⁶⁴ Devlin Jonathan D.; The Army Politics And Public Order In Directorial Provence, 1795-1800; The Historical Journal Vol. 32, No.1s. 87-106 Mart 1989 S. 89

hızlı bir geçişi olanaksız kılan karmaşık özel çıkarlar ağı ile engellenmişti”⁶⁵ Bunun yanında “ancak 1852’de Napolyon’un yaptığı anayasa ile adli askeri ve idari sistem sistematik bir hal almıştı.”⁶⁶

Fransız polisi, XVII yüzyıl’ın sonundan itibaren, uzun bir dönüşümden sonra, merkezi, hiyerarşik ve uzman bir kurum olma yönünde değişime uğrar. 1667 reformu ile Polis Tümgeneralı artık kralın yetkisini temsil etmektedir ve Yüksek Mahkemelerden bağımsız bir hale gelmiştir. Polis Tümgeneralliği Fransız İhtilalinden sonra ortadan kaldırılır. Polis her şeyden önce bir belediye görevi olarak tasarlanır. Ancak bu durum sonraki dönemlerde tartışma ve çekişmelere neden olur. Şehirleşme ve sanayileşmenin gelişmesiyle merkezi iktidar kamu düzeninin korunması işlemini aracısız sağlamak ister. Siyasal ve toplumsal çatışmaların önüne geçmek ve belediye polisinin olanaklarının eksikliğini karşılamak için şehir alanları üzerindeki kontrolünü genişletmeyi arzular. İlk yıllarda sağ ile sol arasında bir anlaşmazlık söz konusudur. Sağ daha merkezîyetçi ve devletçi bir polis yapılanmasını isterken sol daha yerel bir polis gücünü savunmaktadır. Konsül hükümeti, Paris’te düzeni kalıcı bir şekilde sağlamak üzere orijinal bir polis teşkilatı kurar. İktidar tarafından atanır ve görevini düzenin korunması sorunuyla ilgili tüm bakanların doğrudan yetkisi altında yürütür. Paris Polis Valiliği bugün de aynı resmi unvanla ayrıcalıklı yerini korumaktadır. Kurum planında ilk olarak adli polisin kurulmasıyla başlar. Ondokuzuncu yüzyılın sonunda, iktidar ve şehir karşılaştırılmaktadır. Merkezi iktidar polis kuvvetlerinin açığını kapatmak ve silahlı kuvvetlere çok sık başvurmayı önlemek için Jandarma kuruluşunu 1970 da gerçekleştirir. İlk dönemlerde yetersizliği söz konusu olan bu kurum 1920’li yıllardan itibaren modernleşmeye başlar. Bugün merkezi devlet yetkilerini kullanan gelişmiş bir teşkilat haline gelir. Polis kurumunun oluşumunda çeşitli alanlarda uzmanlaşma ve aynı zamanda kurumsal olarak bir bütün oluşturma çelişik ve önemli bir sorundur. Gerek çeşitli polis birimleri gereksi polis ile diğer güvenlik birimleri arasındaki savaş güncelliğinin bugün bile sürdürülmektedir. Karşı istihbarat İçişleri Bakanlığı’nın yetkisine verir. Dreyfus davasının ardından Genel Kurmaya bağlı istatistik şubesi ve karşı

⁶⁵ Skocpol Theda, Devletler Ve Toplumsal Devrimler, (Çev) S. Erdem Türközü, İmge Yay. Ankara 2004 S.114

⁶⁶ Payne Howard C., Theory And Practice Of Political Police During The Second Empire In France; The Journal Of Modern History, Vol.30, No. 1 S. 14-23 Mart 1958 S. 14

istihbarat Mayıs 1899'dan itibaren İçişleri Bakanlığı'nın sorumluluk alanındadır. Bunun dışında diğer bir sorun ülkedeki değişik polis birimlerinin tek bir otorite altında bütünleştirilmesidir.⁶⁷

Fransa'da Surete teşkilatı, 19.yüzyıldaki 1830, 1848 ve 1870 devrimlerinin her birinin ardından mevcut belediye polis kuvvetlerini kendine katmak suretiyle istikrarlı bir gelişme göstermiştir. Yeni rejim ülke üzerindeki kontrolünü polis kuvvetini tavizsiz bir şekilde genişleterek sağlamıştır. Polislik işi ve siyasal baskı birlikte güçlenmiş ve birlikte zayıflamıştır. Bu sürecin nihai sonucu bütün ülke üzerinde tek bir kontrol ağı oluşturmak olmuştur.

Bu bağlamda Fransa'da polislik özel bir anlama sahiptir. Napolyon'un polis şefinin şu sözleri bu anlamda ilgi çekicidir. "İdari sistemin her bölümünün onu polise de bağlı hale getirecek bir yanı mutlaka vardır."⁶⁸

Dönemin önemli polis düşünürlerinden Nicholas de la Mare, polisin görevlerini ve devlet içindeki fonksiyonlarını ayrıntılı bir biçimde açıklar: Polis, devlet misyonunun dayandığı bir "toplumun evrensel polisi" düşüncesini referans alır, fakat aynı zamanda daha sınırlayıcı bir kavrama bağlı kalır. Polis, Nicholas De la Mare 'in 1748'de yayınlanmış kitabı'nda (Traite de la Police) metodik olarak sınıflandırılmış birbirinden çok farklı idari görevleri kapsar. De la Mare Devletin içinde polisin sorumluluk alanına giren on bir şey olduğunu söyler:

- 1- "Din
- 2- Ahlak
- 3- Sağlık
- 4- İhtiyaç maddeleri
- 5- Yollar, Caddeler, Kamu binaları

⁶⁷ Domenach, Gatti; Gleizal, Jean-Jack; Journes Claude, Batı Demokrasilerinde Polis (Çev: Mustafa Kandemir) Temiz Yayınları 2000 S. 34

⁶⁸ Levy Beryl H.; Legal Philosophy And The Police Function (İç) The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; S.19-20 Lexington Books Massachusetts 1975

- 6- Kamu Güvenliği
- 7- Serbest Meslekler (Sanat ve Bilim)
- 8- Ticaret
- 9- Fabrikalar
- 10- Erkek Hizmetçi ve Emekçiler
- 11- Yoksullar “ 69

Polisin kucakladığı nesnelere bir anlamda sonsuzdur. Polis yargı sistemi, ordu ve maliyeyle birlikte devleti yönlendiren bir idare gibi görünmektedir.⁷⁰

De la Mare polisin nesnesini toplumun genel ve yaygın iyiliği olarak görür. Çünkü polis ilk çıkışından beri bir kanun uygulaması değil hükümet etme biçimi olmuştur Demek ki polis açıkça her şeye bakar. “Fakat Nicholas De la Mare, kamu hukuku ile özel hukuk ayrımını hemen belirttikten sonra polis kavramının kökenlerini yeniden çizmeye özen gösterir. Polisin kamu hukuku içine tanımlanmasının yetersiz olduğunu ve her bir şehrin kamu düzenini amaçlayan bu terimin dar anlamını tercih etmek gerektiğini kabul eder. Polis tümgeneralliği heteroklit “doğa yasası” “kentin kuralı” yani toplumun kurucu sosyal işlevidir.”⁷¹ “Michel Foucault’ya göre “bu metinde polis her şeyi kapsamaktadır. Fakat oldukça özel bir bakış açısına göre. İnsanlar ve eşyalar ilişkileri içinde tasarlanırlar: bir toprak üzerinde insanların ortak yaşamları, mülkiyet ilişkileri, ürettikleri, pazardaki alışverişleri. O, onların yaşam tarzlarıyla da ilgilenir” insan polisin gerçek konusudur.⁷² Almanya’da ise idare bilimi polis bilimi olarak adlandırılmıştır.” “polis, bireylerin yaşamını kurucu öğeleri devlet gücünü de arttıracak şekilde geliştirmek amacıyla olan modern yönetim sanatıdır. Devletin rasyonelliğinden ne anlaşıldığını” tam olarak tanımlar. Polisin konusu olarak tanımlanan şey halktır.⁷³

⁶⁹ Foucault Michel Omnes Et Singulatim Siyasi Akıl Bir Eleştirisine Doğru İç. Özne Ve İktidar Ed: Işık Ergüden – Tuncay Birkan Ayrıntı Yay. 2000 İstanbul S.51

⁷⁰ Foucault a.g.m., S49

⁷¹ Foucault a.g.m., S51

⁷² Foucault a.g.m., 50-52

⁷³ Gatti-Gleizal.G.E., S8

Kıta Avrupasına yakın duran adalı düşünür Colquhoun'a göre ise: Bir ülkede polis, içeriği mahkemelerce temsil edilen cezalandırmadan öte, suçların önlenmesi ve araştırılması ile sivil toplumun iyi düzenli ve refahını sağlayacak iç düzenlemeleri de kapsayan yeni bir bilim olarak düşünülmelidir.⁷⁴ Colquhoun da Hegel gibi sivil toplumu düzenlenecek bir şey olarak görür ve adli polis bu düzenlemenin sadece bir parçasıdır. Diğer parça ise “şehir polisi” (municipal police) dir. Bu fonksiyonlara şehirsiz düzenlemeler olarak, kaldırımlar, izlemeler, ışıklandırma, temizlik, delilerin uzaklaştırılması, suların düzenlenmesi, ev yapım biçimleri; yangın söndürme, kamyon ve at arabası gibi taşıyıcıların düzenlenmesi gibi yaşayanların konfor ve memnuniyetini sağlayacak birçok eylem sayılabilir. Bu polislik işinin en önemli kısmıdır, çünkü bu sistem etkin bir biçimde çalışırsa ve suçları azalacak ve adli polis mümkün olan en az aktivite ile işlerini yürütecektir.⁷⁵

3.1.3. Piyasa polisi anlayışı

İlahi düzen fikrine dayanan, ekonomik alana müdahalesi vergi toplamaktan ibaret kalan feodal dönemde devlet reaksiyoner bir yapıdadır, ancak kendini tehdit altında hissettiğinde topluma müdahale eder. Toplumun yönetme düzenleme ve ya güvenliği sağlama gibi kaygılar taşımaz. Ancak 16 ve 17. yüzyıllardır ki devletin bu reaktif pozisyonu dönüşüme uğramaya başlar.⁷⁶ 16.yy sonu ve 17.yy başında reformasyon hareketlerinin etkisi ile ilahi düzen fikri değişerek kutsallıktan arınmış buna bağlı olarak sosyal düzen de politik olarak kurulan bir şey olarak görülmeye başlamıştır. 17. yüzyılın ortalarında kozmik düzen görüşü yerini Hobbes'ın düzenin egemen tarafından oluşturulduğu fikrine bırakır. Devlet fazlasıyla düzensiz sosyal dünyada düzen üretme gücünü elde ede ettikçe düzen kavramı artık aşkın doğal ya da kutsal olmaktan çıkarak egemen güç çevresinde yoğunlaşmaya başlar. Hobbes in Leviathan'ı gibi ölümlü bir tanrı. Böylece polis egemen vücudun gücünü ifade eder.

⁷⁴ Neocleous, a.g.e., ,S.51

⁷⁵ Colquhoun Treatise On The Police P.28,381,394, Aktaran Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London,S.51-52

⁷⁶ 22

Devlet düzeni üretecek güç olarak ortaya çıktıkça düzeni üretecek olan mekanizma (polis) yasal hale gelir ve aktif bir halde dönüşüme uğrayan sosyal hayat Avrupa devletlerini artan bir şekilde aktif çok çeşitli ve kapsayıcı polis kurumları kurmak zorunda kalır.⁷⁷ “Giddens ulus devleti bir güç deposu olarak görür. Ona göre devlet sınırlarını koruduğu bir alan üzerinde idari monopolü devam ettirmek için kurulmuş bir takım kurumsal düzenlemelerdir. Hükümranlık kanun ve içeride ve dışarıda kaba kuvvet ile korunur.”⁷⁸ Ulus devletlerde önceki dönem sosyal düzenlerinde asla rastlanamayacak biçimde egemenlik yoğunluk kazanır. Bu durum bilginin üretim ve kontrolü iletişimlerdeki ve oluşumdaki yeniliklerle sağlanır.

Modern devletlerin doğuş döneminde Kıta Avrupası polis anlayışı dönemin ekonomik politik ve sosyal durumu nedeniyle bugünkü polis kavramından çok farklı ve geniş bir anlama sahiptir. Egemen gücün neredeyse tüm eylemleri polis sözcüğü ile ifade edilirken polislik devletin ideal bir biçimde düzenlenmesinin koşullarını araştıran bir bilim dalı olarak kamu yönetiminin temelini oluşturur. Dönem Avrupasında idare bilimi polis bilimidir. (Scienza de la police (Fransa), police science (İngiltere), polizeiwissenschaft (Almanya)) bu bilimin içeriği hakkında değişik tanımlamalar yapılmıştır:

Sonnenfels’e göre polis devletin refahını koruma ve hükümet etme bilimidir. Polis kanunların uygulaması kadar idari düzenleme ile ilgilenir.⁷⁹ Polis denem kurum sadece krala ve toplumsal düzene hizmet eder ve fonksiyonları yasaklamaktan çok hükümet etmektir.⁸⁰ Polis en iyi, bir kurum olarak değil bir fonksiyon olarak

⁷⁷ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London,S.7

⁷⁸ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.4

⁷⁹ Small Albion The Cameralists: Pioneers Of German Polity, Chicago University Of Chicago Pres1909,S.494

⁸⁰ De La Mare Nicholas, Treatie De La Police 1772 Amsterdam, Bahseden Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.5

anlaşılabilir. “Knemeyer’e göre polisin nihai kaygısı düzensizliğin yok edilmesidir.”⁸¹
“Polis iyi düzen doğurur. (Peter the great)”⁸²

Von Justi’nin “Elements de la police” isimli eserinde Polisin özel konusu bireyin toplumdaki hayatı olarak tanımlanmıştır. Bu eserde Von Justi “Devletin mülkü” adını verdiği şeyi, yani toprağı incelemekle başlar. Onu iki görünüşü ile tasarlar: nasıl nüfuslandırıldığı ve sakinlerinin kimler olduğu. Mülkleri ve işleri ve nihayet bireylerin davranışını analiz eder. Bu eser polisi çok açık ifadelerle tanımlar. O, Devletin gücünü arttırmayı ve bütün şiddetiyle uygulanmasını sağlayan şeydir. Polis kıta Avrupa’sı ve özellikle Almanya ve Fransa’nın modern Devlet oluşumuna bağlı bir konsepttir. Kamu alanı ile özel alanın ayrıştırılmasında rasyonel bir aracı ve Devlet müdahalesine bir yaklaşımdır. Bu tarih kısmen İspanya ve İtalya’da da görülür. Bu farklılık, idarenin daha önemsiz bir yer işgal ettiği ve toplulukların yaşamlarının düzenlenmesinin kamu gücünden daha çok topluma ve bireylerarası ilişkilere bağlı olduğu bu ülkedeki devlet oluşumunun özgünlüğünün sonucudur. Kıta ülkelerindeki hukuk Devleti kavramı polis kavramını özel bir kamu görevine indirgeyecektir. Bu dönüşüm Devlet faaliyetlerini değiştirmemiş müdahale biçimleri hukuk kuralları ile meşruiyet kazanmış ve polise olan ihtiyacı azaltmıştır. ⁸³

Pierre Legendre İdare tarihi (Histoire de l’administration) adlı eserinde polis kurumunun genel bir tanımını yapmış ve toplum ve devletteki kökenleri ve yeri hakkında varsayımlar ileri sürmüştür. Polisi, çalışmasının çerçevesini belirleyen hukuki kategorilerden (categories juridiques) hareketle analiz etmekle yetinir. Denetim sonunda, mevcut durumu üzerine düşünmeden öncelik verirler. İdare hemen sonuçlar elde etmek istediği halde, araştırmacılar metodolojik sorunlar ortaya koyar ve uzun vadeli çalışırlar. Pedagojik stratejilerinin yenilenmesi; polislik mesleği üzerine bir

⁸¹ Small Albion The Cameralists: Pioneers Of German Polity, Chicago University Of Chicago Press 1909, S.432

⁸² Aktaran; Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.5

⁸³ Small, Albion Cameralists: The Pioneers Of German Social Polity (1909) Batoche Books 2001 Kitchener Ontario S.19-31

sosyolojik çalışmaya girilmesi; tarihsel araştırmanın gelişmesini sağlayarak polis kurumunun bir belleğini oluşturmaya çalışmıştır.⁸⁴

Hegel için ise Polizei'nin İngilizcedeki karşılığı olan Police'den çok daha geniş bir anlamı vardır ve genelde toplumsal otorite olarak çevrilir. Polizei toplumsal otorite ile beraber ticaret ve endüstrinin düzenlenmesini de ifade eder. Hegel' in kullandığı polis kavramı, 18. yy 'a kadar İngiltere 'de olmamasına karşın, kıta Avrupa'sında yaygın bir kavramdır. Özellikle Fransa ve Almanya' da 15. yüzyıldan itibaren kullanılan ve 18. yy polis devletlerinde tam anlamını bulan kullanımı vardır. Paris de "lieutenant de police" makamı 1667'de oluşturulur. 14. Louis tarafından oluşturulan kurum, Paris borsası, yiyecek kaynakları, sokakların temizlenmesi, çöplerin toplanması, yangın tedbirleri, fahişelerin kontrolü gibi görevleri de üstlenir. Bu tür polis gayet karmaşık türde birçok olayı yönetmek ve öngörmek zorundadır.⁸⁵

Polisin ilk planda sağladığı, sivil toplumun bireyselliklerinden oluşan bir evrenselliği gerçekleştirmek ve korumak, birçok bireysel çıkarın koruması ve güvenliğini sağlayacak dışsal bir düzen kurmaktır. "Hegel ve Colquhoun politikanın liberal vizyonu olan "güvenlik tekniği"nin bireysel özgürlüklere uygulanmış şeklini paylaşır. Ancak modern güvenlik sisteminin kendisi güvensiz/belirsiz olduğundan devlet gücüne ihtiyaç duyacağı fikrini göz önünde bulundurur."⁸⁶

Modern devletin düzenli ve tanımlanmış bir birimi olarak modern polis, göreceli olarak yeni bir oluşumdur. 1763 yılında polis Adam SMITH tarafından ilk defa "hukuk biliminin ikinci genel bölümü" olarak tanımlanmıştır.⁸⁷ Marksist gelenek fonksiyonalist bir polis kurumu anlayışına özel mülkiyeti koruyan ve işçi sınıfı mücadelesini bastıran baskıcı bir kurum olduğu fikrine dayanır. Polislik sadece işçi sınıfının baskı altına alınmasına ve düzenin yeniden üretimine değil düzenin 'fabrikasyonuna' dayanır. Düzen

⁸⁴ Domenach, Gatti; Gleizal, Jean-Jack; Journes Claude, Batı Demokrasilerinde Polis (Çev: Mustafa Kandemir) Temiz Yayınları 2000 S8

⁸⁵ Neocleous, Mark, Hegel : The Police Of Political Economy

⁸⁶ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.5

⁸⁷ Robert Rainer, British Criminology And The State, British Journal Of Criminology, Vol. 28/2 Zikreden Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4)

artan bir biçimde burjuva üretim biçimine dönüştükçe polis görevi de bir ücretli işçi düzeninin üretimine ve fakir sınıfın yönetimine genişler.⁸⁸ “Polisin temel işlevi hükümetin temel gücünü ikame etmek ve karşı çıkanların bu güçlerini azaltmaktır. Onun belirleyici aktivitesi düzenin sağlanmasıdır.”⁸⁹Merkezin değerlerini toplumun içerisine taşıyan ve düzenlemeler sayesinde devletin topluma nüfuz etmesini sağlayan polis, düzeni toplumun her alanında üretir ve uygulanır kılar.

Modern polis kurumları alman topraklarında 15. yy da “polizei” olarak ortaya çıkar. 16. yüzyıldan itibaren bu polis nosyonu bir “politese” kavramı ile birleştirilerek düzen, refah ve güvenlik referanslı olarak anılmaya başlanır. 17 yy. Alman devletlerinde bu idari güç kavramı “iyi polis” (gute policey) olarak görülür.

Bu görev toplumun refahı ile alakalı olarak toplumsal hayatın tüm yönlerinin gözetim altında tutulması ve genişletilmesi ve toplumsal veya bireysel planda bu hayata karşı tüm tehditleri yok edilmesidir. Kameralizm olarak bilinen bu sistemde polis bütünü hayatını araştırma ve yönetme fonksiyonu olsun kaynak ve enerjisinin maksimizasyonu adına yüklenir.⁹⁰

Böylece Almanya ‘da polisin görevi ilk defa düzeni sağlamakla sınırlandırılmış olur. Ancak bu negatif polis anlayışı yine de resmi yasal sistem referanslı olarak tanımlanmamış, polis bilimlerinde (polizeiwissenschaften) tanımlı hayat, sağlık, iyi olma ve mülkiyetin korunmasıyla alakalı politikaların bir yansıması olmuştur. Alman devletçiklerindeki bu ikili polis kavramı kurumsal olarak kendisini refah polisi (wohlfahrtspolizei) ve güvenlik polisi (Sicherheitspolizei) ya da jandarma ayrımında gösterir. Bu tür polis aslında kendisini ilk defa kutsal Roma İmparatorluğu istilas zamanında göstermiştir. 1815’ten sonra jandarma Fransızlara karşı istihbarat amacıyla ve daha sonraları içeride politik amaçlı bilgi toplama için kullanılmıştır.

⁸⁸ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.Xii

⁸⁹ Bayley David, Patterns Of Policing A Comperative İnternational Analysis,New Brunswick, Rutgers University Pres S.45 Bahseden Gillis A.R. Crime And State Surveillance In Nineteenth Century France, American Journal Of Sociology, Volume 95, Sayı 2 Eylül 1989 S.310

⁹⁰ Deflem, Mathieu, International Policing In 19th Century Europe: The Police Union Of German States, 1851-1866, International Criminal Justice Review, 6:36-57 (1996)

Burada şunlara dikkat etmek gerekir: birincisi; Alman konfederasyonu otokratik rejimi, kendi politik gücünü ihtilal ayaklanmaları ve 1840'ların sonundan beri yayılan liberal ideolojilerin eşliğinde oturtmaya çalışmıştır. Polis ve askeri güç ise bu politik amaçların gerçekleştirileceği merkezi kurumsal araçlardır.

İkinci olarak; karmaşık politik durum, özellikle geleneksel yasaları yıkabilecek tehditler negatif polis fonksiyonunun sosyal düzeni bozacak her şeyi önlemek üzere hızla yayılmasının sebebidir.⁹¹ Milli özellikler ne olursa olsun polis, baskı ile önleme arasında yeni bir iktidara bağlılığı yoğunlaştırmaktadır. Yeni düzenleyici devletin içinde, polis birincil önemi olan sosyo-politik bir hedef olmuştur.⁹² Polis devletin çıkarlarını çıkış noktası olarak alır. Yani polisin devletin gücüne olan katkısı kısmen devlet ve sosyal gövdenin çıkarlarının bir tutulması ile olur. Tebaanın refahı ve kamu yararı refah devletin polisi ile sağlanacaktır. Neocleous'un ayrımındaki 1. ve 2. Dönem söyleminde devlet ve toplum eşanlamlıdır. Hükümdarın refahı ve vatandaşların mutluluğu birbirinden ayrılamaz. Polis, etiketi altında çalıştığı genel düzen görevi göz önüne alındığında polis özel teşebbüslere müdahale ve evlere girmeye hak sahibidir. Ancak buradaki özel kelimesi yanıltıcı bir anokranizmdir. Çünkü o dönemde özel hayat ya da sivil toplum şeklinde herhangi bir kavramlaştırma mevcut değildir. Ancak liberalizmin gelişmesinden sonradır ki özel fikri ile topluluk ve de sivil toplum ile devlet birbirinden ayrılmıştır.

Aynı şey ekonomi içinde geçerlidir. Ancak 18.yüzyılın sonlarında oconomy devlet gücü ya da egemenliği problemlerinden ayrılmış ve ekonomi olarak bilinen bağımsız alanı oluşturmuştur. Mutlakıyetçi dönemde polis projesi için ekonomi ve sivil toplum otonom alanlar olarak görülmemiş bu yüzden potansiyel olarak hükümet müdahalesine maruz kalmış hatta her zaman politik olmuşlardır.⁹³

⁹¹ Liang Hsi-Huey, *The Rise Of Modern Police And The European State System From Metternich To The Second War*. New York Chambridge University Pres 1992 S.2 Bahseden: Deflem, Mathieu, *International Policing In 19th Europe: The Police Union Of German States, 1851-1866*, *International Criminal Justice Review*, 6:36-57 (1996) 40

⁹² Domenach, Gatti; Gleizal, Jean-Jack; Journes Claude, *Batı Demokrasilerinde Polis*(Çev: Mustafa Kandemir) Temiz Yayınları 2000 S.3

⁹³ Neocleous, Mark *The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power*, Pluto Press 2000 London, S.7

Fransa’da polislik geleneksel olarak hukuk alanına dahil bir konu iken Anglosakson ülkelerinde daha çok sosyolojiyle beraber incelenir. Temelde toplumda siyasal iktidara göre tanımını bulan ve devletin içinde yapılanan Fransız polisinin tarihi daha çok idari ağırlıklı iken İngiliz polisinininki daha çok sosyo-politiktir ve devlet gücünün gelişimini rasyonalize eden polis teorisine bağlıdır. Eski Rejim döneminde polis konsepti hukuk kavramını da kapsamaktadır. Bernard Edelman burjuva yasallığını tasarlayanların polis teorisyenleri olduğunu söylemektedir.⁹⁴ Devrimden sonra, polis daha kısıtlanmış olarak tanımlanır ve homojenliğini kaybeder. Modern Devletin kurulması aşamasında, polis genel sosyal barış misyonunu karşılamaktadır. Yönetime ilişkin düşünceler XVI. Yüzyıldan itibaren idari kuralların özel nitelikleri hakkında uzun açıklamalara yer vermektedir. Polis kavramı bu gelişimi izlemekte ve dönüşmektedir. Polis Devlete özgü bir yönetim tekniğine karşılık gelmektedir. Bireylerin yönetilmesi Orta çağ boyunca var olsa da, modern devletin oluşumunda siyasal örgütlenme biçimi ile baskın öge haline gelmiştir.⁹⁵

Polis teorisi ve Polis; siyasal ve idari iktidarın müdahale edebileceği alanı işaretlemektedir. Bu anlayış Alman teorisyenlerini polis Devletini Hukuk Devletinden ayırmaya götürecektir. Yeni siyasal prensipler gerçekten de polisin ilkeleri ve çalışma alanının derin değişimlerinden ileri gelmektedir. Polis hukukununkiyle bir tuttuğu “kamu gücü hukuku” kavramını önermektedir. İdari güç “sivil polisin merkezileşmesi” olarak tanımlanmıştır. Tüm idari güç daha iyi bir sosyal barışı sağlamaya yönelik bu önleyici polis düşüncesi çevresinde kurulmuştur. Polis, sadece idari gücü meşrulaştırmaya yaramaz, aynı zamanda onu sınırlar da. Fakat polis kamusal gerekliliğin bugünkü kavramı içinde hala tanımlanması çok zor olan idarenin basit bir faaliyeti haline gelmek için bu açıklayıcı işlevini yitirecektir. Polis terimini yavaş yavaş modern devletin rolünü gösteren geniş bir anlamda kullanılmıştır. XVII, yüzyılda polis idare hukukunun birincil kaynağı olarak düzenleyici nitelikte bir güç olarak tanımlanır. .

⁹⁴ Domenach, Gatti; Gleizal, Jean-Jack; Journes Claude, Batı Demokrasilerinde Polis (Çev: Mustafa Kandemir) Temiz Yayınları 2000 S.5

⁹⁵ Gross David; “Temporality And Modern State”, *Theory And Society* Vol. 14 No. 1, 1985

Louseau'ya göre idari düzenlemelerin tamamına işaret eder. Furetierre'e göre ise mutlakıyeti keyfilikten ayırt etmeye yarar.⁹⁶

Yani polis bilim yeni bir düzenin inşasının merkezine oturtularak anlaşılmalıdır. 18.yy da bu, burjuva bir toplumu oluşturmaya doğru koşan bir sistemdir. Polis topluma disiplin ve düzenli davranışı öğretir. Başiboş insanlara bir cevap niteliğinde olan polis bu başiboş insanları açıkça belirlemiş ekonomik amaçlar için akıllıca çalışan bireylere dönüştürür. Devletin zenginliği ile alakalı kaygısı yüzünden bu zenginliğin üretimi ve modern toplumun kurucu aktivitesi olarak iş gücünün verimliliğini destekler.⁹⁷

Buradan da görülebileceği gibi polis kıta Avrupası geleneğinde suçla değil toplumsal düzeni tehdit etme potansiyeline sahip aktivitelerle ilgilenir. Başka bir deyişle suçun önlenmesi polis tanımının içeriğinde yoktur. Ve bu hiçbir zaman polisin varlık sebebi olmamıştır. Polis sivil hayatın devamlılığı için ihtiyaç duyulan her şeyle ilgilenir ve insan hayatının cemiyet olarak kendilerini düzenli tutarlı kibar ve saygılı bir biçimde ortaya koyduğu her yerde var olmuştur⁹⁸

⁹⁶ Domenach, Gatti; Gleizal, Jean-Jack; Journes Claude, Batı Demokrasilerinde Polis (Çev: Mustafa Kandemir) Temiz Yayınları 2000 S.7

⁹⁷ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London, S.21

⁹⁸ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.4

3.2. İngiltere

Modern polisi kavramak açısından günümüz polisliğinin temellerinin atıldığı İngiltere'nin incelenmesi gereklidir. Kıta Avrupa'sından farklı olarak daha az müdahaleci bir devlet ve daha özgürlükçü bir polisin oluşturulabilmesi açısından bunun için gerekli şartları anlamak önemli bir aşama olabilir. Bunun için de bu polis anlayışının temellerinin atıldığı İngiliz modelinin anlaşılması gereklidir.

Polisliğin ortaya çıkışını etkileyen faktörler anlatılırken İngiltere'nin genel tablosu çizilmiştir. Genel olarak İngiltere'nin kıta Avrupa'sından daha avantajlı bir görünümde olduğu söylenebilir. Dış tehditlerden uzak, iç problemlerini daha önceki dönemlerde halletmiş ve bunların dolayımında ekonomik gelişme yönündeki baskıyı daha az hissetmiştir.

İngiltere polisinin ortaya çıkışının tarihi alt yapısı ise “kralın yetkilerinin kısıtlandığı Manga Carta'da (1215), genel kanun sisteminin konularak feodal beylerin yetkilerinin sınırlanması ve uygulanabilir bir adalet sistemi kurulana kadar yaşanan tüm deneyimlerde aranabilir. 1640'daki iç savaş, monarşinin restorasyonu ve 1688 devrimi parlamento, mahkeme, hükümdar ve bireyin otoritesini yeniden belirler.”⁹⁹ 18.yüzyıl sonundaki tabloya bakıldığında İngiliz toplumu kırsal alanda yaşayan bir toplumdur ve zenginlik büyük ölçüde toprak sahiplerine bağlıdır. 19.yüzyıl başında orta sınıfın yükselmesi, şehirli zenginlerin dikkate değer biçimde artmasına yol açar. Bu kişilerin zenginliği şehir ve kasabadaki ev ve fabrikalardaki üretim ile birçok taşınabilir mala dayalıdır. Bu yeni zengin sınıf için yan yana yaşadıkları şehirli fakirler büyük korku kaynağıdır. Şehirli orta sınıfın bu korkusu İngiltere'deki yeni polisin ortaya çıkışının birincil nedenidir. Bu zengin sınıfın avam kamarasında söz hakkı vardır. 1829'da Peel tarafından kurulan yeni polis fakir sınıfın gözünde yeni bir baskı aracıdır. Diğer

⁹⁹ Edwards Charles, Democratic Control Of Police,: How 19th Century Political Systems Determine Modern Policing Structures (Avusturalya Kriminoloji Enstitüsü,Suç, Polislik Ve Cezalandırma Konferansında Sunulmuş Tebliğ) Canberra 9-10 Aralık 1999 S.2

tarafından kırsalda yaşayan zenginler güvenliğini kendileri sağlar ve böyle bir polis kuvvetine ihtiyaç duymazlar.¹⁰⁰

“19. yüzyıldan önce İngiltere ‘de oluşmuş bir polis yoktur.”¹⁰¹ Başka bir deyişle, kanun ve düzeni korumak ve uygulamakla yükümlü tam zamanlı, eğitilmiş ve yaptığı iş için ücret alan bir polis yoktur. Bunun yanında özellikle Fransız polis teriminin negatif çağrışımları vardır.¹⁰² Polisin görevleri, devletin diğer birimlerince yerine getirilmektedir. Bununla birlikte “1820lere gelindiğinde, özellikle endüstrinin geliştiği kentlerdeki işçi sınıfının hızlı büyümesi, devletin korumakta olduğu mülkiyet ve devletin sahip olduğu otoriteye karşı meydan okumalar, mevcut durumu idare edilemez bir biçime sokar.

“Adada düzensizliğin ortaya çıkışının sebebi kapitalist gelişmedir. Bu gelişme sosyal ağ ve ilişkileri bozar. Ahlaki komünleri yok eder. Ahlaki birlikler para ilişkilerine dönüşür. Ve derin ahlaki çöküntüye yol açar.”¹⁰³

Bu çöküntü ile birlikte 1748 ’de, İngiltere’de çıkan suç paniği, bekli de polis kavramının İngiliz literatürüne girmesine yol açar. Polis kavramının Britanya da bir temel edinebilmesi için kavramın negatif imalarından (polis ajanları, özgürlüklerin kısıtlanması ve genel olarak aşırı devlet müdahalesi) arındırılması gerekir. Anlam suçun önlenmesi ve araştırılmasına indirgenir.¹⁰⁴ Bütün bu oluşum, değişim ve gelişmelerin sonucu olarak modern polis ortaya çıkar.”¹⁰⁵

İngiltere’de polisin ortaya çıkışı çok sıkıntılı ve çekişmeli bir süreçtir. Çünkü o dönem İngiltere’inde polis kavramı fazlasıyla politize ve tartışmalı bir kavramdır. “Polis bir manada, toplumun çoğunluğunu oluşturan çalışan kesimin çıkarlarını ve

¹⁰⁰ Edwards Charles, a.g.m., S.2

¹⁰¹ Bowles, S. The Police And Civil Liberties. London: Lawrence And Wishart 1966 Akt. Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4) S.127

¹⁰² Tobias J.J., “Police And The Public In The United Kingdom”, Journal Of Contemporary History, Vol.7 No. ½ S. 201-219 Ocak-Nisan 1972 S.203

¹⁰³ Steele G.R. “The Money Economy: Mercantilism, Classical Economics And Keynes' General Theory - Special Invited Issue: Money, Trust, Speculation And Social Justice”. The American Journal Of Economics And Sociology, [Oct. 1998](#)

¹⁰⁴

¹⁰⁵ Bowles, S. The Police And Civil Liberties. London: Lawrence And Wishart 1966 Akt. Çağlar Ali Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4) S.127

karşı koymaların rağmen hâkim sınıfın üstünlüğü devam ettirmenin bir aracı olarak görülür.”¹⁰⁶

Adada yeni polisin ortaya çıkışı şehir ve endüstriyel devrimin ikili baskısı olarak görülebilir. Bunlar ülkeye yayıldıkça yeni problemler ortaya çıkarırlar ve artık düzeni sağlamanın tek yolu polistir. Eski sistem belirsiz, düzensiz, rasgele ve özel efora dayalı amatörcü bir faaliyettir. Oysa ortaya çıkan şartlar uzmanlaşmayı gerektirir. Dönem İngiltere’inde ortaya çıkan suç dalgası ve buna bağlı düzensizlik polisin ortaya çıkışındaki temel motivasyonu oluşturur. Suçun yaygınlığı, hiçbir suça ve suçluya müdahale edilmemesi sonucunu doğurur.

İngiliz polisi için polisliğin ortaya çıkışı ile alakalı olarak bir milat vermek mümkündür. Bu milat 1829’da Sir Robert Peel’in Londra polisini kurmasıdır ve bu gün de hala ilk modern polisin kuruluş tarihi olarak kabul görür. Peel’in yaptığı polise kıta Avrupa’sındaki müdahaleci yöntemlerinden dolayı olumsuz bakan İngiliz toplumunda bir reform niteliğindedir.

İngiltere gibi, sosyal hayatın ve ekonominin gelişimini bireyin özgür davranışında gören, sivil hayatın ve piyasanın eğer müdahale edilmez ise kendi kendine düzene gireceği anlayışını benimseyen bir ülkede polis kavramını oluşturmak zor bir iştir. Devlet müdahalesinden çekinen halk önce buna karşı çıkar.

“Peel, kendi reformunu, mülkiyete dokunan zararın artışıyla açıklar”¹⁰⁷ ve meşrulaştırır. Birçok tanık 1829’dan önce Londra da hüküm süren önemli güvensizliği doğrular ve o dönemi inceleyenler suçun ilerlemesi ile ahlakın gerilemesini ölçüp tartarlar.

“Sefil koşullar içinde yaşayan köksüz bir yığın, her ikisi de para bulmayı zorunlu kılan kumar veya içkide oyalayıcı bir şey bulurlar. O dönemde Londra dünyanın birinci limanıdır ki bu, gemilerin veya rıhtımlardaki depolarda yağma ve soygunlara önemli olanaklar sunmaktadır. Colquhoun’a göre, “bu çalınanların tahmini

¹⁰⁶ Neocleous, a.g.e., S.157

¹⁰⁷ Sullivan, John L., Introduction To Police Science, McGraw-Hill Book Company, 1999 S.12

değeri yılda 800.000 sterlidir. Kırsaldaki haydutluk, kıyılarda kaçakçılık ve devlette yaygınlaşmış rüşvet ile bu tabloyu tamamlayabiliriz.”¹⁰⁸

Yeni polis; bürokratik ve uzman bir kurumdur, rasyonel bir biçimde idare edilir ve suçları önlemeye yöneliktir. Bu düzenli devriyeler, kargaşaları bastırma ve güvenliği sağlama anlamına gelir. İngiliz anlayışında polis, toplumun kristalize olmuş somut gücüdür. İngiliz polis sistemine kısaca değindikten sonra kıta Avrupası ve İngiliz geleneği arasındaki farklılıkların ideolojik nedenlerden çok sosyolojik olguların bir sonucu olduğunu görebilmek için piyasa sisteminin temsilcilerinden Adam Smith’in düşüncelerindeki değişimleri takip etmenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Smith’in düşüncesinde ticaret dengesindeki artı değer zenginliğin temelidir. Ve tarım tek verimli sektördür. Bu manada Smith’in erken dönem çalışması olan konferanslarda polis Smith’in çalışmasında en önemli noktayı oluşturur. Ancak Smith’in konferanslar ve milletlerin zenginliği adlı eserleri arasında kavram büyük bir değişime uğrar.

Hukuk üzerine konferanslarda Smith polis kavramını genel olarak hükümetin yaptığı tüm düzenlemeler manasında kullanır.¹⁰⁹ Hükümetin temel görevi devletin zenginleşmesini desteklemektir. Bu görevin adı polisliktir ve birçok ticari ve üretime ilişkin konuyu kapsamaktadır. Konferanslarda Smith polisliğin üç yönü olduğunu söyler: temizlik, yangın gibi kazalara karşı ve devriyelerce yerine getirilen güvenlik, “ihtiyaç maddelerinin fiyatlarının belirlenmesi” ve piyasadır. Buna göre polisin en önemli görevi piyasanın düzenli bir biçimde işlemesi yani ihtiyaç maddelerinin sağlanması ve bunların ucuzluğudur.¹¹⁰

Smith’e göre suç sosyoekonomik koşulların ve özellikle fakirlerin durumunun bir sonucudur. Efendiler çok fazla hizmetçi barındırır ve daha sonra ekonomik koşullar sonucunda bunları çıkarmak zorunda kalır ise işsiz kalan bu insanlar suç işlemeye yatkın bir hale gelirler. Paris’i örnek vererek orada daha polisiye tedbir olmasına

¹⁰⁸ Gatti-Gleizala.G.E., S.84

¹⁰⁹ Smith Adam Lectures On Jurisprudence Police, Justice, Revenues And Arms Aktaran Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.25

¹¹⁰ ¹¹⁰ Smith Adam Lectures On Jurisprudence Police, Justice, Revenues And Arms Aktaran Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.25

rağmen suç oranının yüksek olmasını zenginlerin fazla sayıda hizmetçi çalıştırmasına bağlar. Bu fakir insanların yaşadığı hayat onlara dışarıda ayakta duracak yeteneği vermez sonuç olarak hayatta kalmanın tek yolu suç işlemek olur. Ticaret ve üretim ise çalışanları özgür kılar. Ve bu suçları önlemek için en iyi polistir. Smith ancak bir taraftan suç oranını ülkedeki feodal uygulamaların terk edilmesine ve ülkenin ticari gelişmişlik seviyesine bağlarken diğer taraftan bu durumu polissiz bir sistem olarak kavramsallaştırmamıştır. Polis biliminde olduğu gibi Smith bolluk ve zenginlik devletini merkeze alır ve daha sonra politik ekonomi olarak ayrışacak olan meseleleri hukuk bilimi temelinde ve polise bağlı olarak inceler.¹¹¹

Konferanslar bir anlamda kıta Avrupası polis anlayışı ve polis bilim söylemleriyle paralellik arz eder. “Hem Büyük Frederick (political testament 1752) hem de Smith hükümetin görevlerini adalet, gelir, silahlanma ve polis olarak sıralar. Frederick hükümetin dört önemli görevini; adalet yönetimi, adil vergilendirme, orduda disiplinin sağlanması ve dış tehditlerden korunma olarak sıralar. Benzer bir biçimde Smith konferansların girişinde hükümetin görevlerini adalet ve ya iç barış, devletin zenginliği (polis), bir gelir formu olarak vergilendirme ve dış tehditlerden korunma olarak sıralar.”¹¹²

Milletlerin zenginliğinde bu anlayış derin bir değişikliğe uğrar. Konferanslarda polis suçları azaltan ve devletin zenginliğinin devamına yardım eden bir kurum iken milletlerin zenginliğinde polis çok küçük spesifik konularda anılır ve umumiyetle negatif imalar taşır. “Merkantilist ve müdahaleci sistemin net tesiri piyasanın genişlemesini önlemek ve iktisadi faaliyetin tabii seyrini değiştirmektir.”¹¹³ Bu manada polis yanlış yönetim tarzıdır. Polis ürünlerin piyasa fiyatını normalin üzerinde tutan ve aptalca kurallar koyan bir kurumdur. Avrupa yapısı içerisinde polis iş gücünün serbest dolaşımı önündeki bir engeldir. Çin, Mısır, Hindistan ve antik yunanda polis tarımı geliştirmenin kötü bir yolu olmuş ve işgücü hareketliliğini de engellemiştir.

¹¹¹ Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S. 25

¹¹² Caygill, Howard, Art Of Judgment, Oxford Blackwell,1989 S. 103 Akt. Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London S.24

¹¹³ Barber J. William, İktisadi Düşünce Tarihi, (Çev) İhsan Durdu Şule Yay.İstanbul 1997 S.62

¹¹⁴ Burada polis özgürlükleri kısıtlatıcı devlet düzenlemeleri olarak negatif bir manada kullanılır.

Milletlerin zenginliğinde fakirlik ve iş gücü kendi kendine üreten ve düzenleyen toplum anlayışı temelinde anlaşılır. Yani zenginlik devleti bir devlet biçimi olmaktan çok sosyal bir durumdur. Egemen güç bireylerin üretimlerini planlama ve onları toplumun iyiliği için en iyi mesleklere yönlendirme görevinden azat edilmiştir. Böylece her insan kendisi ticaretin iyileştirme çabası haline gelmiş her bireyin kendi konumunu iyileştirme çabası toplumu refah ve zenginliğe taşıyacak dinamik haline gelmiştir. Sosyal fayda bireysel faydanın peşinde koşarak gelir ve bu çaba da gizli bir el tarafından yönlendirilir.¹¹⁵

Bu bağlamda değerlendirdiğimizde Smith'in düşüncelerindeki farklılıkların Smith'in tecrübelerinden kaynaklandığını söylemek yanlış olmaz. "Konferanslar ve milletlerin zenginliği arasında Adam Smith Fransa'da yapılan buğday ticaretinin serbest bırakılması ile alakalı tartışmaları izler. 1763 ve 1764 de XV. Louis planlama geleneğini kırar ve isteyen herkesin ticaret yapmasına kotaların kalkmasına yardım eder. Böylece piyasaların liberalleşmesi için büyük bir adım atılmış olur. Bu dönem 'laissez faire' tartışmalarının yoğunlaştığı bir dönemdir."¹¹⁶ Smith in çalışması polisten ekonomiye bir geçiş olarak nitelendirilebilir.

Bir yönetim bilimi olarak görülen politik ekonomi iki farklı amaç güder: birincisi insanlara büyük bir gelir sağlamak veya onların sağlamlasına yardımcı olmak ve ikinci olarak devlete kamu hizmetini yürütmesini sağlayacak bir gelir sağlayarak hem bireyi hem de hükümdarı güçlendirmek. Bir bakıma Smith'in çalışması polisi ortadan kaldırmak yerine dönüştürmüş ve genel bir büyük sistem polisi yaratmıştır denilebilir. Smith polis in mutlakıyetçi yönünü reddederken yeni bir polis anlayışına hayır demez ancak bunun temeli artık politik ekonomi değil liberal fikirlerdir.¹¹⁷

¹¹⁴ Smith Adams An Inquiry Into The Nature And Causes Of The Wealth Of Nations Random House, Inc 1937 S.332

¹¹⁵ Smith a.g.e., S.398

¹¹⁶ Neocleousa.G.E. S.26

¹¹⁷ Neocleousa.G.E. S.32

SONUÇ

Yaptığımız çalışmanın amaçlarına uygun olarak modern öncesi polisliğe dair yapılan incelemede modern öncesi polisliğin genel ilkesinin kolektif sorumluluk olarak adlandırılan model olduğu görülmüştür. Bu modelde devletin halkın rızasını kazanmak gibi bir kaygısı olmadığından polislik işi yerel otoritelere bırakılmış, devlet seçici davranarak sadece kendisini ilgilendiren olaylarla ilgilenmiş etkin bir polis sistemi kurmayarak bu işi ordu eli ile yürütmüştür.

Endüstrileşme ile beraber gelen zorunluluklar dolayımında ortaya çıkan modern polisin özelliği profesyonel bir kurum olarak modern devletin ihtiyaçlarına uygun bir tarzda çift taraflı bir yapıda olmasıdır. Ordudan ayrılmış ayrı bir kurum olarak yerini almıştır.

Polislik sistemleri arasındaki farklılıkların sosyolojik olarak açıklanabileceği yönündeki hipotezimiz takiple polisliğin şekillenmesinde etkili olan üç faktör incelenmiştir. Bunlar ekonomik koşullar, iç siyasi durum ve uluslararası ilişkilerdir. İnceleme sonucunda bu süreçler ve polislik pratikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu süreçleri nispeten daha zor yaşayan devletlerin daha müdahaleci polis sistemlerine sahip oldukları görülmüştür. Elimizdeki veriler bizi şu sonuca ulaştırmıştır. Ülkelerin içerisinde bulunduğu ekonomik koşullar, uluslar arası ilişkiler ve devlet olma sürecindeki entegrasyonun gerçekleşme biçimi polis kurumunun biçimlenmesinde etkili olmuştur. Bu veriler ışığında, polis kurumunun yapılış biçimi ve etkinlik alanının sadece ideolojik ve yönetsel şartlar tarafından değil, aynı zamanda sosyolojik etkilerle biçimlendiği söylenebilir.

Ekonomik yönden hızlı büyüme ihtiyacı içerisinde olan devletler; kaynakların tam ve etkin kullanımını sağlamak amacı ile kapsayıcı bir polis sistemi ile ekonominin her alanında düzenleyici bir fonksiyon üstlenmiş, ayrıca sermaye sahipleri üzerinde baskı kurmuştur. Diğer taraftan bu ihtiyacı ticaret yolu ile kolayca sağlayan ve kapital sahipleri ile ilişkilerini meclis sayesinde düzenleyerek isteklerini kabul ettirmeyi başaran Anglosakson geleneğinde bu baskıcı polis bizzat ekonomik gelişmenin düşmanı olarak görülmüştür.

Uluslar arası ilişkiler ve rekabet ekonomi üzerindeki baskıyı artırmış, uzun süren savaşlar, devamlı asker ihtiyacı ve orduların finansmanı için polis daha etkin bir rol oynamıştır.

Ulus devletlerin ortaya çıkışında yaşanan entegrasyon süreçleri, polisin yapılanmasını etkilemiş, iç bütünleşmesini erken dönemlerde tamamlayan İngiltere’de polis suçla ilgili işlerle sınırlı kalırken, Kıta Avrupa’ında büyük mücadeleler yaşanmış, bunun sonucu yapılan pazarlıklarla yer yer adem-i merkeziyetçi bir yapı oluşurken diğer taraftan baskıcı ve denetleyici bir polis sistemi ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

- Ağaoğulları Mehmet Ali-Köker Levent, Tanrı Devletinden Kral Devlete , İmge Yay.
Ankara 2001
- Altshuler Alan A.; “Would Community Control Be İnimical To Gevernmental Honesty,
Equity And Professionalism” (iç) Who Rules The Police (Editör Leonard
Ruchelman), New York University Press 1975
- Barber J. William, İktisadi Düşünce Tarihi, (Çev) İhsan Durdu, Şule Yay.Istanbul 1997
- Bayley David, Patterns Of Policing Rutgers University Press, New Brunswick, 1985
- Bawa P. S. “Urban Policing” (Çevrim içi)
<http://www.indiaseminar.com/1999/483/483%20bawa.htm> 03.03.2006
- Bittner Egon. The Functions Of The Police İn Modern Society, Cambridge
Oegeschlager, Gunn And Hain Publishers, İnc 1980
- Bonar, James Malthus And His Work,London Frank Caa 1966
- Bowles, S. The Police And Civil Liberties. London: Lawrence And Wishart 1966
- Brosio Richard, Civil Society:Concepts And Critique From A Radical Democratic
Perspective <Http://Eserver.Org/Clogic/2005/Brosio.Html>
- Bröckling, Ulrich, Disiplin (Çev: Veysel Atayman) Ayrıntı Yayınları 2001 Istanbul
- Çağlar Ali, Polis Ve Polisliğin Ortaya Çıkışı, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 1(4) S.125
- Caygill, Howard, Art Of Judgment, Oxford Blackwell,1989
- Clark G.N. The Seventeenth Century, yay. y. Londra 1927
- Conley J.A. “The Police İn Urban America 1860-1920”, İç. W.G. Bailey (Ed) The
Encyclopedia Of Police Science. London Garland Publishing.İnc 1989
S.439-446
- Davis, Jennifer; “A Poor Man’s System Of Justice: The London Police Courts İn The
Second Half Of The Nineteenth Century”; The Historical Journal, Vol. 27,
No.2, ss. 309-335 (Ocak 1984)
- Deflem, Mathieu, “International Policing İn 19th Century Europe: The Police Union Of
German States, 1851-1866”, International Criminal Justice Review, 6:36-57
(1996)

- Devlin Jonathan D.; “The Army Politics And Public Order In Directorial Provence, 1795-1800”; The Historical Journal Vol. 32, No.1 ss. 87-106 Mart 1989
- Dillon M.C.; “What Are Police For” (iç) The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; ss.11-18 Lexington Books Massachusetts 1975
- Gatti Domenach-Gleizal Jean-Jack; Journes Claude, Batı Demokrasilerinde Polis(Çev: Mustafa Kandemir) Temiz Yayınları 2000
- Edwards Charles, “Democratic Control Of Police,: How 19th Century Political Systems Determine Modern Policing Structures” (Avusturalya Kriminoloji Enstitüsü,Suç, Polislik Ve Cezalandırma Konferansında Sunulmuş Tebliğ) Canberra 9-10 Aralık 1999
- Ergut Ferdan, “Polis Çalışmaları için Kavramsal Bir Çerçeve”, Amme İdaresi Dergisi Cilt 34 Sayı 1, Mart 2001
- Ergut Ferdan “Avrupa Tarihinde Polis: Polisliğin Uluslararası Boyutları”, Toplumsal Tarih Dergisi, Sayı: 117
- Ferhan Ergut. “Yurttaşlık Haklarının Tetikleyicisi Olarak Polis”, Toplumsal Tarih Dergisi Sayı 118
- Ergut Ferdan, Modern Devlet Ve Polis, Osmanlıdan Cumhuriyete Toplumsal Denetimin Diyalektiği, İletişim Yayınları 2004, İstanbul
- Forstenzer Tomas, French Provincial Police And The Fall Of The Second Republic Princeton University Press Princeton 1981
- Foucault Michel Hapishanenin Doğuşu (Çev:Mehmet Ali Kılıçbay) Imge Yayınevi 2000
- Focault Michel, “Omnes Et Singulatim Siyasi Aklın Bir Eleştirisine Doğru” iç. Özne Ve İktidar Ed: Işık Ergüden – Tuncay Birkan Ayrıntı Yay. 2000 İstanbul
- Freudenberger Herman, “State Intervention As An Obstacle To Economic Growth In The Habsburg Monarchy”; The Journal Of Economic Hstory, Vol.27, No. 4 The Task Of Economic History.
- Giddens Anthony, Ulus Devlet Ve Şiddet (Çev) Cumhuriyet Atay Devlin Yay.İstanbul 2005
- Gillis A.R. “Crime And State Surveillance In Nineteenth Century France”, American Journal Of Sociology, Volume 95, Sayı 2 Eylül 1989

- Gross David; "Temporality And Modern State", Theory And Society Vol. 14 No. 1, 1985
- Harring S.L. Policing A Class Society, The Experience Of American Cities, 1865-1915
New Brunswick, N.J.:Rutgers University Press
- Boritch Heken-Hagan John; "Crime And Changing Forms Of Class Control: Policing Public Order In "Toronto The Good"1859-1955" Social Forces, Vol.66. No. 2 ss. 307-335 Aralık 1987
- Hoebel E. Adamson, The Law Of Primitive Man. Newyork:Atheneum 1976
- Hobbes Thomas, Leviathan, (Çev) Semih Lim Yapi Kredi Yayinlari Istanbul 2004
- Hubert Johnson, "The Concept Of Bureaucracy In Camerlism", Political Science Quarterly, Vol 79 1964, ss. 378-402
- Hughes Steven, Crime Disorder And The Risorgimento, Cambridge University Press
Cambridge 1994
- Hunt Louis D. Hunt; "Hegel's Institutional Liberalism: Political Economy And Civil Society In The Philosophy Of Right" (Çevrimiçi)
[Http://www3.Isp.Msu.Edu/Cers/Hunt.Htm](http://www3.isp.msu.edu/Cers/Hunt.Htm) 03.03.2006
- Jenkins Philip; "Policing The Cold War.The Emergence Of New Police Structures In Europe 1946-1953"; The Historical Journal, Vol. 31 No. 1, ss. 141-137 Mart 1988
- Knemeyer Franz Ludwig, "Polizei" Economy And Society Vol 9., No. 2, 1980
- Laven David; "Law And Order In Habsburg Venetia 1814-1835", The Historical Journal Vol. 39, No. 2, ss.383-403 Ocak 1996
- Lawday David; "Policing In France And In Britain" (Londra'da 8-9kasım 2000 Tarihinde Yapılan Seminer Raporu)(Çevrimiçi)
<http://www.francobritishcouncil.org.uk/reports/policing.doc>03.03.2006
- Levy Beryl H.; "Legal Philosophy And The Police Function" (iç)The Police In Society
Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; ss.19-20 Lexington Books
Massachusetts 1975
- Liang Hsi-Huey, The Rise Of Modern Police And The European State System From Metternich To The Second War. New York Chambridge University Pres
1992

- Loader Ian; "Policing And The Social: Questions Of Symbolic Power"; The British Journal Of Sociology, Vol.48, No 1, ss. 1-18, Mart 1997
- Lewis Ralph G. Corsi Jerome R.; "Governmental Responses To Protest And Disorder" (iç)The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; ss.173-187 Lexington Books Massachusetts 1975
- Mani Rama, "Contextualizing Police Reform: Security, The Rule Of Law And Post Conflict Peace Building" (iç) Peace Building And Police Reform Ed. Tor Tanke Holm, Espen Barth Eide; Frank Cass Publicaitons London 2000
- Monkkonen, E. H., Police In Urban America Cambridge, Mass; Harward University Press, 1981
- Murphy Terence R.; "The Early Tudor Concept Of Order" (iç)The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; ss.75-87 Lexington Books Massachusetts 1975
- Neocleous Mark; From Civil Society To The Social; British Journal Of Sociology Vol. 46, No. 3, Eylül 1995
- Neocleous, Mark, "Policing The System Of Needs" History Of European Ideas, Volume 24, Number 1, 1 January 1998, ss. 43-58(16)
- Neocleous, Mark, Hegel: The Police Of Political Economy (Çevrimiçi) <http://www.psa.ac.uk/cps/1998%5cneocleous.pdf> 03.03.2006
- Neocleous, Mark The Fabrication Of Social Order A Critical Theory Of Police Power, Pluto Press 2000 London
- Payne Howard C., "Theory And Practice Of Political Police During The Second Empire In France"; The Journal Of Modern History, Vol.30, No. 1 ss. 14-23 Mart 1958
- Philippovich Eugen Von; "The Infusion Of Sociopolitical Ideas into The German Economics", American Journal Of Sociology, Vol. 18, No. 2 ss. 145-199 Eylül 1912
- Poggi Gianfranco, Modern Denletin Gelişimi, Sosyolojik Bir Yaklaşım (Çev: Şule Kut-Binnaz Toprak) Istanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları Ekim 2002 Istanbul
- Raadschelders C. N., Time To Move On Or Beyond The Grand Discourse About Government: Changing Masks For Understanding The Unlimited

Boundaries Of Administration

[Http://Www.Cbpp.Uaa.Alaska.Edu/Patnet2003/Pdf/Papers/Raadschelders2.Pdf](http://www.cbpp.uua.alaska.edu/patnet2003/pdf/papers/raadschelders2.pdf)

Raeff Marc, "The Well Ordered Polic Stste And The Development Of Modernity In Seventeenth Century Europe: An Attempt At A Comperaative Approach", The American Historical Review, Vol. 80 No.5 (Aralık1975) S.1222-1259

Rainer Robert, "British Criminology And The State", British Journal Of Criminology, Vol. 28/2

Rockwell Robert; "The Role Of The Police" (Çevrimiçi)

[Http://Www.Refuseandresist.Org/Resist96/Police_Brutality.Html](http://www.refuseandresist.org/resist96/police_brutality.html)
03.03.2006

Schiera P. "L'introduzione Della Akhise'in Prussia E I Suoi Riflessinella Dottrina Compemporanea," Annali Della Fondazione Italiana Per La Storia Amministrativa, 2 (1965)

Skocpol Theda, Devletler Ve Toplumsal Devrimler, (Çev) S. Erdem Türközü, İmge Yay. Ankara 2004

Small, Albion, Cameralists: The Pioneers Of German Social Polity (1909) Batoche Books 2001 Kitchener Ontario

Smith Adam, Lectures On Jurisprudence, Justice, Police, Revenues And Arms

Smith Adams An Inquiry Into The Nature And Causes Of The Wealth Of Nations
Random House, Inc 1937

Smith Adam, Ulusların Zenginliği Alan Yayıncılık İstanbul 1997

Spitzer Steven "The Political Ecnomy Of Policing", Greenberg, David F. (Ed) Crime And Capitalism, Temple University Press California

Steele G.R. "The Money Economy: Mercantilism, Classical Economics And Keynes' General Theory - Special Invited Issue: Money, Trust, Speculation And Social Justice". The American Journal Of Economics And Sociology, Oct, 1998

Stromberg Joseph R.; Hegel Well Regulated Police States And Empire
<http://www.antiwar.com/stromberg/s072001.html>

Sullivan, John L., Introduction To Police Science, Mcgraw-Hill Book Company, 1999

- Teschke Benno; “Theorizing The Westphalian System Of States: International Relations From Absolutism To Capitalism”, European Journal Of International Relations Vol. 8(19), ss.5-48 2002
- Tilly Charles, “Cities And States In Europe”, Theory And Society, Vol18, No. 5, (Eylül 1989) ss.567-568
- Tilly Charles Contentious French Cambridge: Harward University Press
- Tomlins Chritopher, Law Labor And Ideology In Early American Republic Cambridge University Press Cambridge
- Tribe, Keith, “Cameratism And The Science Of Government,” The Journal Of Modern History, Vol.56,No.2 Ocak 1984 ss.271-297
- Tobbias J.J., “Police And The Public In The United Kingdom”, Journal Of Contemporary History, Vol.7 No. ½ ss. 201-219 Ocak-Nisan 1972
- Wagner, Richard E. The Cameralists Fertile Resources For A New Science Of Public Finances. Pgyd Press. 1987
- Weber Max, Sosyoloji Yazıları, (Çev) Taha Parla İletişim Yay.Istanbul 2006
- Weiner, N. L. “Policing İn America” (iç) D.W.Pope-N.L.Weiner (Ed)Modern Policing Londra: Croom Helm 1981
- Wertheimer Roger; “Are The Police Necessary”(iç)The Police In Society Editör: Emilio C. Viano; Jeffrey H. Reiman; S.49-60 Lexington Books Massachusetts1975

ÖZGEÇMİŞ

1980 Yılında Ankara'da doğdum. İlköğrenimimi burada tamamlayarak 1994 yılında polis kolejine girdim. 1998'de polis kolejinden, 2002'de polis akademisinden mezun olarak aynı yıl bursa emniyet müdürlüğünde komiser yardımcısı rütbesi ile göreve başladım. 2003 yılında prof. Dr. Ali Yaşar Sarıbay ile birlikte "Siyaset Bilimi Yaklaşımı İle Polis" konulu tez çalışmasına başladım. Halen Kaçakçılık Ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünde çalışmaktayım.

Sinan Çeliksü